

Werken. Deel 7. Dit sijn Snideriën

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 7. Dit sijn Snideriën*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen
1925

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/snie001dits02_01/colofon.php

© 2017 dbnl

Aan mijne lieve Dochter Maria-Johanna-Augusta.

Aan uwe moeder wijdde ik mijn werk Fata-Morgana; aan uwen broeder mijn verhaal Onze Boeren; aan u geef ik mijne Snideriën, mijne jongste schetsen, in de oogenblikken van uitspanning geschreven.

Ik wijd ze u toe, liefste, omdat ik in u een weergalm vind van mijn kunstgevoel; doch het uwe is nog rein als de morgendauw, glinsterend in de eerste zonnestrallen:

Gij vereert en bemint de muziek, de schilderkunst, de poëzie, doch gij beoefent die in de stilte des huisgezins en denkt er niet aan, op deze gaven de aandacht der wereld in te roepen, evenmin als de zangere vogel zich om den wandelaar bekommert, die zijn lied beluistert.

De gelukkigste oogenblikken in de beoefening der kunst heb ik steeds gevonden in de schepping, in de wording en verder in de meêdeeling der afgewerkte bladen aan onzen kleinen huiskring. Dit gedaan zijnde, zou ik vol-

gaarne mijne schetsen weer in de portefeuille hebben gestoken, ware er niet een Vlaamsch publiek geweest dat, nooit lezensmoê, evenals het nieuwsgierige kind, tot den verteller zegt: 'Nog, nog!'

Aan u dan mijne Snideriën, dat met voorliefde geteekend en gesneden loof- en beeldwerk.

Vele van deze schetsen zijn indrukken en afdrukken van rechts en links, van menschen, toestanden en landschappen, die ik u leerde kennen als wij samen, innig gelukkig, op den oever der zee, in de eenzame heide der Kempen, in steden en dorpen dwaalden.

Voor u, zooals voor mij, is dit boek vol herinneringen, die de wereld niet altijd begrijpen zal - doch dat is ook niet noodig.

Mijn boek, daarvan ben ik zeker, zal leven zoolang gij in wezen zijn zult: dat is mij genoeg, meer vraag ik niet.

Antwerpen, 1893.

Penteekeningen.

I.

O cara memoria.

Wat is het zalig tot de herinneringen der jongelingsjaren terug te keeren, tot die dagen, wanneer de levensondervinding het hart nog niet heeft doorwond en ontgoocheld! Wat al reine en edele beelden ontmoet men in het lang vervlogen verleden, dan wanneer wij het tegenwoordige verlaten en als Dante in het rijk der schimmen ronddwalen!

Deze wezens zijn ons voorbijgevlogen, soms gestormd in een wilden cycloon; gene waren voor ons niets meer dan glimwormen op de graven; andere schitterden een oogenblik als meteoren en, na ons verblind en begoocheld te hebben, zijn zij eensklaps uiteengespat.

Deze hebben ons vergeten, gelijk wij hen vergeten

hebben; doch daar zijn er ook, die ons als eene lentelucht, met balsemende bloesemgeuren, hebben omgeven en zich van lieverlede versmolten in de verdere jaargetijden onzes levens.

O cara memoria!

't Was - vele jaren geleden - een prachtige September-avond aan den boord der Noordzee, een zoete avond, die aan de lieve zuiderstranden denken deed. De zeedijk, dat *forum* der ijdelheden, was zwart van wandelaars; de gasvlammen, die de witte gevels der villas en koffiehuisen in een helder licht plaatsten, straalden over de toppen der badtenten heen, en spreidden op het weeke strand en de golfbrekers, eene schemering gelijk die van het zachtste maanlicht.

Donker was het zeeveld, waarin de sikkels der maan of de gouden sterren niet weerspiegelden.

Beneden op het klammige strand was het zoo eenzaam, als het op den zeedijk woelig was; doch uit de donkere menigte, die voor de Kursaal was saamgepakt, klonk eene heerlijke muziek, die, van op den golfbreker gehoord, als een geheimzinnige melodie tot dichterlijke droomen stemde.

De violoncel van een groot meester in de kunst, zong - ja, dat woord is juist - in dien stillen avond, Schubert's *Sehnsucht*.

Ik stond met een jong Duitscher - dien ik Heilmuth noemen zal - zwijgend en luisterend op den golfbreker, en wij volgden in ons gemoed de woorden van het heerlijk smachtend lied: *O süsse Himmelslust...*

De diepe, ernstvolle tonen, die trilden, klaagden, snikten en weenden, roerden de ziel tot in haar binnenste.

De zee scheen met ons te luisteren, of liever zij zong mee, want haar geruisch vormde met het verwijderd orkest, een koor van bromstemmen - een eentonigen grond, waarop de melodie zich afteekende, gelijk de sterren op

den donkeren hemel, gelijk de dansende lichtschilfers op de droomende zee.

Bij elken golfslag, die zich vleierend en liefdevol over den steenen golfbreker uitspreidde, scheen zij zich sireenachtig te willen opheffen om de melodieën toe te juichen en, er door betooverd, smachtend in den schoot der zee terug te vloeien.

Op korten afstand van ons zagen wij twee zwarte vrouwengestalten, die, deze tegen gene geleund, slechts één wezen schenen te zijn.

Een dezer had de armen om den hals van de andere geslagen en verborg het aangezicht in den boezem harer gezellin.

Heilmuth kende beiden: eene moeder met hare dochter.

De dochter leunde tegen de moeder, en vroeg met wanhopigen aandrang wat zij, de arme moeder, haar niet geven kon.

Kalm, gelaten, maar troostend was telkens het antwoord der moeder; doch het meisje begreep het wel: die woorden stemden niet overeen met het jagende en weenende hart daarbinnen, dat zijn laatsten droppel bloed had willen geven om het kind gelukkig te zien.

Wat vroeg de schoone Angela?

Helaas! Angela was blind en zij vroeg oogen om te zien.

Zien wilde zij de eindelooze zee, ruischend en schitterend, beurtelings kalm en onstuimig, grauw en donker, lichtend en kleurrijk als een veld van gesmolten goud en smaragd! De zee en hare breede golven, met sneeuwvitten top, eeuwig wentelend, door eene geheimzinnige macht opgezweept!

Zien wilde zij den hemel, met zijn donkerblauw halfroond - zij, die niet wist wat blauw was; met zijne millioenen fonkelende diamanten sterren - zij, die niet wist wat fonkelend diamant was!

Zien wilde zij de kleuren der bloemen, met zoetbe-

dwelmende geuren; de drijvende vogels in de eindeloze ruimte; de jagende wolken aan den hoogen hemel!

Zien wilde zij den opgang der zon in al zijne onbeschrijflijke majesteit, haar ondergaan, dan wanneer zij in het westen vurige en kleurrijke landschappen met bergen en dalen tooverd, en ons eene wereld voorspiegelt, die nooit door een menschelijken voet, misschien alleen door dien der engelen, betreden wordt!

‘Geef mij oogen, geef mij oogen om te zien!’ snikte zij. ‘Waarom moet ik in een eeuwig nacht, door de bloeiende aarde wandelen? Ik verlang niet naar de pracht der menschen, ik vraag alleen Gods wonderwerken te mogen aanschouwen!’

De heerlijke tonen der violoncel, die het lied des verlangens zong, had het gemoed der blinde geroerd en een onstuimig verlangen daarin opgewekt.

Heilmuth stond onbeweeglijk naast haar; hij hield de opengespreide hand vóór het aangezicht, en ik geloof dat hij weende.

‘Wees kalm, Angela,’ lispelde de moeder diep bewogen. Zij ook had tot dan toe hare snikken weerhouden, maar hare tranen vloeiden stil en toen zij op het voorhoofd der arme blinde druppelden, hief deze het hoofd op en kleefde hare kussende lippen op moeders wangen.

‘Ween niet, moeder,’ vleide zij. ‘Gij, gij moogt geen verdriet hebben! Ik ben nu kalm en gelaten. Ik heb een oogenblik vergeten dit te zijn. Vergeef mij, moederlief, vergeef mij!’ en 't scheen mij toe dat zij bij die woorden glimlachte. ‘Dat lied, die klagende zieletoon had mij zoo diep geroerd,’ zoo sprak zij voort, ‘en als een booze geest mij opgestookt dat ik ook iets te wenschen had.... Och neen, moeder, ik heb niets te verlangen, niets.... 't Is immers goed zooals het is....’

En vurig kustte zij de moeder, wier haren reeds sneeuw wit waren.

Langzaam verlieten de twee vrouwen, arm in arm, den golfbreker.

Angela was een beeldschoon meisje van zeventien jaar; hare gestalte was rank, haar gelaat bleek, maar zoo regelmatig van trekken, zoo zoet, zoo hemelsch van uitdrukking dat ieder voorbijganger er het oog op vestigde, en als hij zag dat zij blind was, greep een smartelijk gevoel hem in 't hart en hij murmelde met een zucht:

‘Hoe jammer, hoe jammer toch!’

Wie Angela op den zeedijk had gezien, verloor een oogenblik zijne vroolijkheid, zijne blijde gemoedsstemming. Er scheen iets te ontbreken aan dat zorgelooze en rustige leven aan 't strand: dat meisje zou niet blind moeten zijn! Wie haar in de kerk zag bidden, was ontroerd en bad innerlijk met haar meê, opdat haar het licht der oogen mocht gegund worden, en wie haar hoorde spreken, kalm en zacht, bewaarde dat zoete spraakgeluid in zijn hart.

Acht dagen later verlieten moeder en dochter de badplaats, en ook Heilmuth ging heen. Hij keerde met haar naar het *heimath* terug. Ik begreep alles, al zegde hij niets: hij wilde zich harer toewijden.

Wat vond de lieve blinde veel deelneming, veel vriendschap, veel liefde! Zij droeg aan de spoorweghal een armvol bloemen, haar geschonken door vrienden en vreemden; zij hield die bloemen op haar hart en haar klein handje streelde soms de fluweelen kelken; zij bukte het hoofdje en bracht ze dankbaar aan de lippen.

Nog een groet - nog een handdruk, en immer door den eeuwigen nacht omgeven, voerde de stoom haar weg, de wijde - wijde wereld in....

Jaren gingen voorbij. Toen ik in de eerstvolgende seizoenen aan de zee terugkwam, dacht ik aan de blinde Angela. Ik zocht haren naam in de badlijsten, op de reiskoffers, die in de spoorweghallen staan als doodkisten,

maar in haar karkas de pracht, de weelde, de schittering verbergen, die morgen op het strand zal ontplooid worden; ik zocht hare gestalte op den drukken zeedijk, op het lustige strand, in de concertzalen, op het wandelhoofd - te vergeefs. Ik zocht naar wezens die haar gekend hadden; doch niemand sprak nog van haar. Verdwenen, vergeten!

Allengs stierf de herinnering, weggevaagd gelijk de indruk in het zand, gelijk de sneeuw witte wolk, die straks nog aan den hemel dreef.

Ik zat op het wandelhoofd, dat tot ingang der haven dient en verre zeewaarts inloopt. De groenblauwe zee schitterde in den glans der zon en sloeg, beneden mij, hare golven bruisend tegen het zwarte paalwerk. Ik volgde de golf die opdaagde, omkronkelde, met al de kleuren der edelgesteenten getint werd, en eindelijk schuimend uiteenspatte. Geene pen, geen penseel kan dien rijkdom weergeven.

Heinrich Heine noemde de golven 'zwartgroene rossen met zilveren manen'; ik noem ze aanhollende, brullende stieren, die met gebukten kop eenen aanval wagen tegen paalwerk en strand, en machteloos in de diepte wegduikelen, om weer door andere bestormers te worden opgevolgd.

De visscherspinken varen uit; zij worden allengs kleiner en kleiner, om weldra voor het oog niet grooter te zijn dan meeuwen met uitgespreide vlerken, totdat zij in den zilverigen nevel, die aan den diepen horizont hangt, als schimmen en spoken verdwijnen.

De wind speelt vleiend over de vlakte. Zooals hij ginds, op de duinen, riet, helm en distel ruischen doet, dartelt hij in andere landen om de blaren der palmen, en keert eindelijk als een verliefde tot de zee terug, die, wie weet hoe spoedig! met hem bruiloft vieren zal - eene orgia, waarin zij te samen, naar hartelust, razend

dansen en huilen zullen en alles verpletteren, kraken en vernielen wat zich in hunnen omtrek bevinden mag....

Zoo droomde ik aan de zee, voorover gebogen op de breede, zware leuning, waarop anderen lafheden schrijven en snijden, of ze lezen, en dan - ruw lachen.

Mij werd op den schouder getikt, en toen ik opzag, staarde een kloek, blondgebaard jonkman, met zacht blauwig oog, mij vriendschappelijk aan. Hij scheen er zich in te verlustigen dat ik hem niet herkende.

‘Heilmuth...’ zegde hij.

‘Heilmuth!’ riep ik uit en drukte hem hartelijk de hand, en onze handdruk was een wederzijdsch welkom als nooit woorden kunnen uitdrukken.

De vraag: ‘En Angela?’ lag op mijne lippen; doch ik hield ze terug. Hij scheen zoo gelukkig, dat ik vreesde de tooverkracht van zijn geluk eensklaps te breken. Wie weet! misschien had hij haar vergeten; misschien was er een treurig slot aan de geschiedenis der jonge blinde; misschien.... Voorzeker, 't was beter te zwijgen tot later.

Hij ook sprak geen woord dat mij gelegenheid gaf het bewuste punt aan te raken. Slechts toen ik afscheid nam, zegde ik op eenen toon van sterk opgewekte belangstelling, enkel het woordeke:

‘En...’

‘O,’ onderbrak hij snel en als een bewijs dat hij zich aan eene vraag verwachtte, ‘o, ik weet reeds wat gij zeggen wilt! Stelt gij nog altijd belang in haar?’

‘Veel, zeer veel!’

‘Nu, gij zult haar zien...’ en weg was hij, en het kwam mij voor dat hij, bij het heengaan, diep was aangedaan.

's Avonds, op den zeedijk, toen ik eenzaam tusschen de wiemelende en gedachtelooze menigte slenterde, werd plotseling een arm onder den mijnen gestoken, en ik daalde met Heilmuth den steenen trap af naar het strand,

en wij stonden weer, zooals vele jaren geleden, op den golfbreker.

Nooit was de zee zóó prachtig, zóó majestatisch. Zoo ver het oog reikte, dansten spookachtige vlammen op het zwarte waterveld: de zee was lichtgevend.

Hier kronkelde eensklaps eene onmeetlijke, vurige slang over de vlakke, om even spoedig als zij verschenen was, weg te duikelen; daar dreef een lang zilveren kleed over het donkere veld, als verscheen er voor een oogenblik eene mythologische sireen boven het water; ginder spatten lichtende bloemtuilen op, of enkel heldere vonken, als schudde de hemel zijne gouden sterren in de zee verloren.

Elke golf die aanspoelde was een donkerblauwe mantel, met breeden, zilverigen lichtboord omzoomd.

't Was een schitterend noorderlicht, niet aan den hemel, maar op de watervlakte.

Twee vrouwen, arm in arm, stonden beweegloos op den golfbreker en schenen, zooals wij, dat heerlijke natuurtooneel te bewonderen.

'Prachtig, prachtig!' riep ik uit en gaf in weinige woorden mijner bewondering lucht.

Eene der vrouwen naderde snel en stak mij de beide handen toe.

'Ik heb u aan uwe stem herkend,' zegde zij, 'hoe lang het dan ook geleden zij dat ik uw spraakgeluid hoorde! Ik ben Angela, en nu - nu zie ik! Kom schouw in mijne oogen, vroeger zoo donker en nu ook lichtgevend als de zee! Ik zie, ik zie al de wonderen, waarvan gij mij weleer gesproken hebt!'

'Angela!'

En wij drukten elkander de hand, en zij hield de mijne omklemd en liet ze maar los toen de moeder op hare beurt die hartelijk kwam drukken.

Heilmuth stond naast ons.

‘Mag ik, mijn beste dichter, u aan mijne vrouw voorstellen?’ zegde hij opgeruimd.

Ja, Angela was zijne gelukkige gade.

‘Hij heeft zich,’ zegde zij, ‘voor mij opgeofferd! Aan hem ben ik, naast God, het lieve licht des hemels te danken. Hier, vele jaren geleden, wijdde hij, jong en rijk, zich mijner en leidde de arme blinde ten altaar, om zich daarna, en alléén voor mij, op de geheimen der heelkunst toe te leggen, en toen hij, na jaren, zich die kunst had eigen gemaakt, mocht ik Gods lieve wereld, Gods lieven hemel, mocht ik mijne moeder en... hem aanschouwen. Nooit zal ik den stond vergeten toen ik voor de eerste maal mocht uitroepen: ‘Licht, licht, daar is het licht!’

Ik heb drie gelukkigen gezien - neen, vier; want ik was zoo gelukkig als zij. Ik bewonderde dien Heilmuth. Voorwaar, daar zijn nog edele harten in de wereld!

Jaren - jaren is het geleden.

Toen ik dit jaar op eenen avond, in de *Casino*, de violoncel, met innige en zieltreffende tonen, het lied van Servais hoorde zingen, herinnerde ik mij andermaal levendig de lieve blinde, en ik zong in mijn gemoed meê ‘*O cara memoria.*’

1892.

II.**Naar moeder!**

De poort van het gasthuis valt, met een zwaren bons, achter eenen buitengetreden man, toe.

Er is iets grommend boos in dien bons; 't schijnt dat hij wil zeggen: 'Hier uit, gij zijt er lang genoeg geweest! Loop nu naar den duivel!'

Dit denkt nu de deur wel niet, maar wel de man. Hij staat stil, wendt zich barsch om, frons de grijze wenkbrauwen, meet de poort met een gramstorigen en uitdagenden blik, en mompelt iets dat aan eenen vloek gelijk.

De poort blijft koel bij die uitdaging, en grommend gaat de man voort.

Hij is voor 't minst een zestiger, lang van gestalte doch eenigszins gebogen; zijn grijszwart haar steekt onder zijne baaien muts uit, en borstelig wild is de kransbaard; zijn aangezicht is geelbruin als een verdord blad in den winter, en met even weinig levensgloed; de donkere

oogen liggen diep in hunne kassen en worden daarenboven beschaduwd door lange grauwe wenkbrauwen; de mond is aan de rechterzij scheef getrokken, 't geen aan het geheel het uiterlijke geeft van een ouden, dwarsgezinden en vechtlievenden bull-dog.

Toen die man nog in volle gezondheid was, moet hij een sterke, flinke kerel zijn geweest; maar nu is hij door de ziekte afgeteerd en zijne kleeren flodderen hem om het lijf als een vlaggedoek rond eenen bezaansmast. Hij draagt de gewone kleeding van den zeeman: de breede broek, het baadje, een rood baaien hemd, en eene muts met oorlappen, die nu opgeslagen zijn.

Die kleedingstukken zijn versleten, ontkleurd en verarmoed. Mensch en kleed zijn in volkomen overeenstemming: zij naderen het einde hunner loopbaan.

Bij den eersten oogslag, die men op hem werpt, is men overtuigd dat die man een dozijn keeren de wereld heeft omgezwalkt - en dat is ook zoo. Meer dan eens heeft hij, in de verschillende hoeken der wereld, in gasthuizen gelegen; maar nooit heeft men hem zóó ruw, zóó vreeslijk beet gehad als nu, en schoon genezen, zooals hij beweert, waggelen zijne magere beenen, al erger dan een flodderend kabeltouw in den wind.

Nu gaat hij weer de wijde wereld in, zonder te weten waar hij, zelfs den volgenden nacht, zijn harden kop zal laten rusten.

Er is iets dat hem hindert, iets vreemds. Toen hij op het doodvervelende bed in het gasthuis lag, had hij gedacht - gedacht.... 't Was hem nooit opgevallen, en 't verwonderde hem zelfs, dat hij.... oud was geworden - ja, stokoud en versleten, en dat voelt hij nu maar al te goed, nu hij met slepende en waggelende stappen over 't gaanpad slentert.

Zoo komt hij buiten de stad op de frissche wandeling, en zet zich op eene bank in het lommer der boomen

neer. Het is volop Lente: het jeugdige groen spreidt eene koele luifel boven hem uit, en de zon, die door het loof schijnt, teekent trillende lichtspelingen op den grond en op het gras, waar kraaiende en lachende kinderen spelen. De vogels zingen lustig boven zijn hoofd, en vóór hem drijven witte eenden en rimpelen het slapende water.

Die stille, rustige natuur vindt hij vervelend.

‘Een saaierige boel,’ mort hij.

Hij was aan een ander leven gewoon, en voor dat ‘landelijke’ had hij geen grein gevoel. Aan boord luisterde hij 's avonds naar eene opwekkender muziek dan dat vogelgetjilp: dààr speelde men de harmonica, en al was zij dan nog zoo dempig, toch deed zij dezen of genen ouden zeerob met schorre stem zingen of de ‘horlepijp’ dansen.

In plaats van die gulp frissche lucht, had hij liever een flink ‘oorlam’, en boven dat lamme water, effen als een schotel soep, verkoos hij de breede en loeiende golf, met eene lading wit schuim bekroond, en die den reusachtigen driemaster als eenen notedop over de zee dansen deed.

Van zijn vijftiende jaar had hij op alle zeeën gezwalkt, gerust onder de palmen der Oosterlanden, geklauterd op de ijsbergen van het Noorden, waar hij voor een warm straaltje zon zijn laatsten daalder zou hebben gegeven, of in de Saharas gesnakt naar een broksken ijs, dat hij gaarne met dezelfde munt zou hebben betaald.

De schipbreuken, die hij had bijgewoond, moest hij op zijne vingers tellen, en ze allen opnoemen kon hij nooit, en als hij in de groote centrums de menschen niet hoorde huilen, hoorde hij in de onmeetlijke bosschen de wilde dieren brullen - 't geen, in zekeren zin, gelijk staat.

Veel had hij dikwijls geleden, maar als het lijden voorbij

was, dat vele zijner makkers met den dood bekochten, had hij gedanst op 't eentonige tromgeklop der wilden, het gerinkel der tamboerijn van de bayarden, of den halfdronken toon der harmonica in de speelzalen.

Daarna was hij verder gezwalkt, zonder dat al wat hij zag en ondervond - strijd om het leven, grootsche natuurtooneelen, wolkenhooge bergen, onmeetlijke steden - veel indruk op hem maakte; zonder dat hij eenige levensondervinding opdeed en aan de toekomst dacht. Hij had zijn corpus weten te verdedigen en nam, voor het overige, het leven zooals het kwam.

In die woeling, eene halve eeuw lang, had de oude zeeman alles vergeten, allen die hij ooit liefhad en die hem eens ook liefhadden, en als hij daaraan ooit dacht, verzette hij dat denkbeeld en beloofde zichzelven, daaraan later te denken - later, en zoo verliepen de jaren en werd hij oud zonder het te weten.

Eindelijk zakte hij weer op Europa af; waarom? Dat wist hij zelf niet. Er was iets dat hem derwaarts lokte; maar toen hij den voet op het strand der oude wereld zette, was alles hem vreemd, en toen hij den grond van zijn geboorteland betrad, scheen deze hem te zeggen: 'Wie zijt gij?' terwijl hij wel antwoorden moest: 'Ik ken u ook niet.'

Hij werd er ziek, en dat kwam hem niet voor als een vriendschappelijk welkom.

Nu hij echter op die bank zit en zich afvraagt wat hij hier 'in dien saaierigen boel' komt zoeken, denkt hij aan iets - en dat iets is een onbeduidende korrel zand in de wijde wereld, en nochtans groeit - groeit het in zijne verbeelding en wordt een aardsch paradijs, een wonderwerk vol aantrekkelijke weelde, zooals er in gansch de wereld niet te vinden is.

Ja, zonderling, al de pracht in de Schepping, al de reuzenwerken der menschen zijn op dit oogenblik nietig

bij dien zandkorrel. Die zandkorrel is het dorpke waar hij geboren werd, waar hij, met zijne moeder, een eng huiske met een klein hofke bewoonde.

Het huiske had witgekalkte leemen wanden, en een kleinen schoorsteen, waaruit soms lichte witte wolkskens rook opkronkelden - en in het hofke bloeiden in den Zomer wel vier of vijf bloemen. Toen hij knaap was, kwam hem dit alles te eng, te benauwd, te arm voor, en nu, nu werd het in zijne verbeelding aantrekkelijker dan een schitterend paleis, dan een lusthof vol rijkdom, bloemen en vruchten.

Dat huiske stond achter den hoogen Scheldedijk en aan eene kleine kreek: ja, met zooveel water, niet waar? als een kabeljauw voor zijn 'oorlam' binnen slaat. In die kreek lag eene kleine schuit, waarmee vader op vischvangst ging en waarin de knaap als eene rat rondslingerde, totdat hij een oorveeg kreeg voor zijne baldadigheid en jankend naar huis trok - naar moeder.

Vond hij de deur gesloten, dan bonsde hij er met de hakken zijner blokskens tegen, zoolang tot er werd opengedaan en klaagde zijnen 'nood'. Dan als moeder bij het spinnewiel zat, klauterde de knaap op hare knieën, op gevaar af van den draad te breken, of hij liep, als zij het huiswerk deed, 'greinend en dreinend' achter haar, en hield haar bij den rok vast, tot zij toestond wat de deugniet vroeg.

Doch als het donker werd, de wind buiten loeide of de donder begon te brullen; als het kleine lamplicht zwarte en waggelende schaduwen in het huisken teekende, werd hij bang, en na al zijne baldadigheden sloop hij alweer naar moeder en vroeg, alvorens te gaan slapen, eenen kus en een kruiske....

Naar moeder! wat er ook gebeurde, 't was altijd - naar moeder!... Als hij verhakkeld en verscheurd uit het dorp, of doornat van de rivier kwam - naar moeder!

Als de booze veldwachter hem achter de hielen zat, om zijne liefde voor de blozende appelen van anderen - naar moeder! Kortom, als in de kinderwereld het minst hem tegenkantte, of hij iets in deze verlangde - naar moeder!

Zij, zij was voor hem de 'toevlucht der zondaren'; zij was de 'troosteres der bedrukten', zooals hij in de dorpskerk hoorde bidden, en dat was zij nog, toen hij soms op den Scheldedijk lag te droomen van een groot schip, van eene hollende en bruisende zee; van een tooverland, dat verre achter de nevelen lag, die den horizont verborgen.

In zijne zwerftochten heeft hij aan dit alles nooit meer gedacht, en nu, nu komt bij dat oude en vergrijsde kind dit denkbild weer op. Als allen hem verschoppen, als hij overal den ouden kop stoot, zal het huisken aan den Scheldedijk toch niet voor hem gesloten blijven, en dààr zal hij het wezen zien dat hij lang vergeten heeft - maar dat hem nooit vergat.

Het komt hem, gelukkig, niet eens te binnen dat hij een kind is met grijze haren, dat zijne moeder ten grave gedragen en het huisken aan den rivierdijk ook reeds lang moet weggestoven zijn!

De oude zeeman strijkt, in zijn gelukkigen droom, de magere vingers over zijn voorhoofd; hij duizelt als hij opstaat, en nu de voorbijgangers bij hem stilhouden en hem vragen: 'Waar wilt ge heen, vriend?' antwoordt de oude man, met een koortsachtigen glimlach op het wezen: 'Naar moeder!...'

Hij zakt op de bank terug, zijn hoofd valt op de borst - hij is dood.

Ja, hij is naar moeder gegaan; maar zij wacht hem niet in het huisken achter den rivierdijk; zij staat sedert lang aan de half geopende deur van den hemel, verlangend

uit te zien of de wilde jongen nog niet terugkomt, om hem te zeggen:

‘Kom binnen in de kajuit van den grooten Kapitein, en geef er rekenschap van uw leven! Ik, ik zal uwe voorspreekster zijn - ook hier.’

1892.

III.**Mijn dorpke en mijn huis.****Aan mijne kinderen verteld.**

In de Kempische heide ligt mijn dorpke Bladel, in vroegere eeuwen *Platella*, *Platello* en in den ouden giftbrief van 922, *Pladella villa* geheeten, ten bewijze dat de Frankische vorsten d  ar wel eens neersloegen, om er weg te scheren wat hunne trouwe onderdanen, als schatting, in het krooneigendom hadden bijeengebracht.

Als men langs den Zuidkant naar het dorp reist, ontmoet men vier gordels; vooreerst dien der onmeetlijke heide, die nu eens, volgens de seizoenen, dor en grauwbrown is, als de versleten pij van eenen capucien, dan eens lichtroos gebloemd, als een frisch bruidskleed, ofwel in den Winter wit, doodwit als eene lijkwade.

Dan volgden, in mijne jeugd, de mastbosschen met eeuwig donkergroen loof, met lichtbruine stammen, die

recht en stijf staan als waren zij uit ijzer gesmeed; wier toppen, tegen elkander leunend, schier door den krachtigen wind niet werden bewogen, maar toch brulden als zeegolven, van wie zij dit echter nooit hadden geleerd, want de zee is verre - verre van ons.

Doorgaans echter waren die mastebosschen meer Kempisch: dat is, kalm en vreedzaam. Er ruischte een zacht en eentonig lied door de toppen, dat ons deed droomen en rusten tevens; dat de heilige stilte der natuur niet brak en voortreffelijk in harmonie bleef met den hellen en vollen zang der meerle, met het geheimzinnig geklop der specht, en 's avonds, met het droomende geroekoek der tortel: den zang der huiselijke liefde.

Op dien donkergroenen gordel volgt die der frissche weiden, tusschen welke de kleine beek slingert met troebel, oranje-kleurig water, dat stil, zonder het minste gemurmel, het lisch, de witte bloemekens en de ranke varen, op haren boord, trillen doet.

De weiden zijn omsloten door elzenhout, waar ik in mijne jeugd de hopperanken vond en de groene proppen, heerlijke kogels voor de vlieren klapbuis. Dàar ook rezen, hier en ginds, stevige eiken op, zoo onverzettelijk als de Kempische boer zelf; witbastige berken met mager gebladert en die in de verte het uitzicht hadden van spookachtige vrouwen, met lichtgroene waaiers boven het hoofd.

En nu komt de gordel der korenakkers - de golvende zee der Kempen, eerst frisch groen, dan met korenbloemen doorstippeld en eindelijk goudgeel, als een onmeetbaar zwaar zijden kleed, immer ruischend onder den speelzieken wind en misschien het lied zingende van het *bladum*, van het koren, dat, zegt men, zijnen naam aan het dorpke gaf.

En daar ligt het dorpke zelf, welks huizen schier onder de linden verborgen of omkranst zijn door in 't voorjaar maagdelijk wit getopte fruitboomen.

Zóó herinner ik mij mijn dorpke, straks eene halve eeuw geleden. Nu, nu is er veel verdwenen, veel dichterlijks; misschien ook zien mijne oogen met de jaren helderder, of liever zoo helder niet meer...

In elk geval. 't is een aardig dorpke met zijnen toren zóó oud en toch zóó sterk, dat breekijs en houweel op de rotsachtige muren afbotsten en men het werk moest staken toen men hem - den koppigaard! - deels wilde verbouwen. Hij staat daar ook reeds acht of tien eeuwen, grauw bemost, blauw gehelmd als een ridder uit den tijd van Carlomagnus; met den vergulden haan op den top en den vergulden uurwijzer op het voorhoofd; vandaag met eene nieuwe kerk achter zich, die nog wel in puin zal liggen als hij, de goede en trouwe wachter, nog pijlrecht staan zal.

Cesar's kohorten moeten hier in den omtrek gelegerd hebben, want soms vindt men, in het dorre zand, gouden Romeinsche munten, en de overlevering zegt dat als men hier of daar op de heide een kleinen heuvel opende, er uit dien *tumulus* wel is waar geen gewapende *centumvir* zou oprijzen, maar dat men er wel een vingergreep, een snuifje asch vinden zou, die u kon doen vragen of dit het overschot is van eenen beruchten Catalina, of van eenen gansch onbekenden gladiator; van eenen bloodaard of van eenen held uit het oude Rome.

Wanneer het dorpke ontstond - misschien langs eene baan door de strooptochten der vreemde legerbenden geteekend - is en blijft immer een onoplosbaar raadsel; maar het lag er zeker reeds voor de Carlingers.

In de X^e eeuw bestond er op een nabijgelegen gehucht, een *villa* of voorraadschuur, waar soms de Frankische vorsten kwamen huizen, om van het proviand, aan hunne gewillige onderdanen ontweldigd, lustig te teren, of met dezer hulp oorlog te voeren; en als zij alles gelijk een bende sprinkhanen hadden kaal geschoren, trokken zij

naar eene andere *villa*, waar weer nieuwe rijke voorraad hen wachtte.

Zoo kwam het, dat in 922 de Frankische koning Karel de Eenvoudige - door dit woord vertaalt men welwillend den bijnaam van *Simplex* - hier eene dagvaart hield, en er zijn trouwen Dirk, die krachtvol tegen de Noormannen de aks gezwaaid had, tot eersten graaf verhief van de gewesten die men nu Holland noemt.

Hoed af voor dat vergeten plekje! Het heeft zijn stamboek, en zijn er ook al de blaren uitgescheurd - op één na, den giftbrief, dien men ons nog wilde betwisten - dan toch is er een brok van den omslag overgebleven, dat is het dorpke zelf.

't Is ook reeds zóó lang geleden! Wat wordt er al niet vergeten in tien eeuwen - duizend jaren.

Van eeuwen her behoort mijn dorpke tot het rechtsgebied van Antwerpen. De genadige hertogin van Brabant, Joanna, deed 'condt aen allen luyden' op '26 daegen in Julio in 't jaer ons Heeren 1400' dat mijn dorpke Bladel zou gescheiden zijn van de Meierij van den Bosch 'ende vereenicht wesen ende blyven aen dat Schouteth-ampt van Antwerpen' en dat voor 'emmermeer'.

En als men nu de *Rechten ende Costuymen* van Antwerpen openslaat, vindt men in dien ouden foliant eenige afzonderlijke schikkingen, opzichts mijn dorpke, onderteekend 'Klausen Cuyt' of Nicolaas Cuylen - en die is een mijner voorvaders, wier geschiedenis elders verteld staat.

Dat goed bezegeld stuk van hertogin Joanna werd ten berde gebracht in 1648, na den vrede van Munster, toen de Hoogmogende Heeren der Staten van Holland beweerden dat het dorp hun toehoorde en zou worden afgestaan, hetgeen de Spaansche en de Oostenrijksche vorsten, die over de zuidelijke Nederlanden regeerden, altijd loochenden, en voorwaar! de bewijzen ontbraken niet.

Hoe een klein en onbeduidend ding toch last kan toebrengen aan machtige paleizen en werelddwingende diplomatie!

Wist mijn dorpke dat het schier anderhalve eeuw den slaap der diplomaten stoorde in den Haag, te Brussel, te Madrid en te Weenen? Och neen! het ploegde, egde, zaaide gelijk te voren en vroeg niets anders dan regen en zonneschijn op tijd, en - gerust te worden gelaten.

Waarom wilden de Staten dat dorpke in bezit nemen, zij, die anders zoo geneigd waren om alles toe te geven als er maar met daalders gerinkeld werd, of iets voordeeliger te bekomen was? De grootste rijkdom van mijn dorpke was en is nog de frissche Kempische lucht, die door de toppen der eiken waait - doch die de gepruikte heeren der Staten nooit kwamen inademen, zoo min als zij hunne achtbare neuzen kwamen steken in onze heidebloemen.

Maar zij staken wel diep, zeer diep, hunne vingers in onze zakken....

De vreedzame dorpelingen werden door de twee partijen geplunderd en gebrandschat, en hoe diep in heide en bosschen ook verloren, wist men het plekje wel te vinden. De Staten trokken aan dezen mouw van het kleed, koning Philips en alle opvolgers trokken aan den anderen, en toen juffer *Platella* naakt uitgeschud was, kon zij het nog niet ontspringen en men zette den kamp om haar mager persoontje voort.

Die kamp duurde nog toen de heerschappij over de zuidelijke Nederlanden, in het huis van Oostenrijk was overgegaan.

In 1785 kwamen te Fontainebleau een aantal gebefte, gepruikte en gestrikte heeren, uit verschillende landen, bijeen - kortom, hooggeleerde en diepzinnige diplomaten, en in dezer handen loopen de zaken meest altijd verkeerd - om een einde te maken aan hetgeen wij, in de geschiedenis, spottend den '*marmitten oorlog*' noemen.

De gekroonde ‘koster’ Jozef II, na eerst vrij vasthoudend te zijn geweest, gaf te dezer gelegenheid mijn dorpke, dien twistappel van straks anderhalve eeuw, aan de Heeren der Staten: hij gaf het zooals men eenen jachthond, een paard weggeeft, of gelijk in de oude perkamenten staat, een stoop wijn, en zonder dat mijne dorpelingen daarin iets te zien hadden; maar gevoelen deden zij het wel, want de Hoogmogende Heeren hadden scherpe nagels en grepen diep in de beurs en... in de gewetensvrijheid.

In de kom van het dorp staat ons huis, donker belommerd door prachtige linden. Het schuilt zóó diep in de schaduw weg als mijne oude tante in hare falie, die zij altijd droeg in mijne jeugd wanneer zij ter kerke ging, en ik soms geneigd was haar te vragen: ‘Maar, tante, waar zit ge toch?’

Dat huis dag teekent van 1689, alweer een eerbiedwaardige ouderdom, niet waar? Maar het jaar te voren, den 3 October 1688, tijdens den *eerlijken* successie-oorlog van den *eerlijken* Lodewijk XIV, vielen de soldeniers van dien *eerlijken* koning in mijn dorpke en brandden er zoowat zestig huizen en gebouwen af, stolen er dapper en begingen er zeer helsche gruwelen op zeer weerlooze mensen.

Ook het erf van onzen voorzaat, met alles wat hieraan toe hoorde, ging in lichtlaaie vlammen op, en men schat de aangerichte schade in het dorp op zoowat een half millioen van onze munt. Een aardig sommeke voor een dorpke, niet waar?

Het moet een akelige Octoberdag zijn geweest. De oogst, of wat er na de vroegere strooptochten overbleef, was binnen; de paarden stonden op stal; het vee en de schapen waren misschien in de afgelegene *schansen* of bosschen gejaagd, want ik vind ze niet vermeld in de opgave der schade. Vele dorpelingen hadden de vlucht

genomen, en zagen in de verte hunne eigendommen door de flakkerende vlammen vernielen, terwijl de *eerlijke* schurken een helschen sabbath vierden en zelfs onnoozelen doodschoten.

Van ons erf bleef er niets over dan rookende puinen, en toen de schuimers met den buit en de gestolen paarden aftrokken, waren vele dorpelingen letterlijk tot den bedelstaf gebracht.

Onze voorzaat bouwde in 1689 zijnen eigendom weer op, en dit huis, hoe dikwijls ook veranderd, staat er nog. Heeft ook hij de boomen geplant vóór het huis? Wel zingen die linden in hunnen top een lied, maar hun mysterieuze zang zegt het ons niet.

In hunne schaduw hebben allen gerust, die ons zijn voorgegaan; hunne kinderen hebben in dat milde lommer gespeeld zooals mijne broeders en ik, zooals mijne kinderen daar speelden, totdat eindelijk de laatste der broeders, die trouw bleef aan het oude huis, heenging om niet meer terug te keeren....

De boomen zingen nog altijd hun lied; maar de stallen en schuren zijn ledig en het huis is gesloten. Het geslacht is hier uitgestorven; de eenige overblijvende, ik, heeft zijne tenten in de woelige stad opgeslagen.

De twee poorten blijven gesloten: op de binnenplaats schiet het spichtige gras tusschen de keisteenen op; stil, door niets gerimpeld, slaapt het water in de diepe bornputten; de bonte duiven zijn sinds lang naar den ouden toren verhuisd - en ons erf is een ledig graf geworden.

De hof, waarin vroeger mijne moeder wandelde tusschen twee rijen van bloembedden en hier en daar onder de fruitboomen, door wier loof de zon trillende lichtschilfers zaaide, alsof er sterren op haar neervielen - de hof is eene verwaarloosde plek, evenals de gaard, waar vroeger een aantal vruchtboomen bloeiden. Alleen een stokoude pereboom, met geknotte kruin, staat nog recht

en wil het leven van vóór vijftig jaren nog doen voortduren....

Daar ligt de vijver, glimmend als een spiegel, maar zoo donkerzwart dat hij in de lente de geurige kweepeerbloem niet weerkaatst, die boven hem bloeit. Ik herinner me nog hoe, in 't najaar, de goudgele vruchten in het water vielen en bovendreven tusschen het neergezwindelde dorre blad.

Ik zette mij een oogenblik op de oude bank vóór het huis neer; de schaduw was er koel, de boomen suisden hun lied van voorheen en ik droomde dat achter mij, in het huis, nog alles leefde.... Het leven rust echter ginds verre, op den doodenakker, en ik dacht aan de legende der witte vrouw, die ook zocht en niet meer vond.

Kent gij die legende, een paar eeuwen oud?

't Is middernacht; het landschap is rustig; de wind speelt traag door de berkentakken; de sterren tintelen aan den hemel.

Tusschen de witstammige berken, op den boord der rivier, zweeft de witte vrouw, nu eens traag, statig en droomend, dan eens luchtig, sylfachtig, nu verdwijnend, dan verschijnend.

Wat zoekt zij, zelfs op het sneeuwkleed? Zij zoekt er rozen en leliën, om eenen bruidkrans te vlechten; want zij wacht haren bruidegom en soms denkt ze met hem over bloemen te wandelen, bloemen die ze deed neerzwindelen en voor welke hij haar eenen glimlach ter belooning gaf.

En zoet ruischt in den nacht, lieflijk als in een paradijs, het lied der reine, kuische liefde, het lied van jeugd en geluk, en de wind, en de bloemen, en het water der beek, en de sterren die in het water dansen, zingen het lied meê.

Doch uit de boomen stijgen prozaïsche kraaien op, doodgravers der droombeelden, en in de verte klinkt het trompetgeschal en de daverende hoefslag van honderden rossen.

Hoera, hoera! het zijn de Fransche ruiters! Hoera, de hoeven branden, de hutten vlammen, de jammerkreet van moeders en kinderen weergalmt! Hoera, de lansen schitteren in den gloed van den brand, en het bloed drupt in lange strepen van het staal!

Het vuur doet de sterren verbleeken, schroeit en knakt de bloemen en maakt van het rivierke eene kronkelende bloedader...

En van verre, over de heide, reikt de stervende bruidegom, neergeveld door de lans der barbaren, zijne handen tot haar en hij roept zijne beminde!

Diep gebogen zit zij schier ademloos te luisteren; haar oog heeft geene tranen; maar het hart droppelt weg en zij murmelt: 'Ik kom, ik kom!'

Doch op den wijden, wijden weg naar de eeuwigheid heeft zij hem, den dierbare, gemist en nu komt zij elken nacht terug om weer zijn geroep te hooren, in de hoop van den weg niet meer bijster te worden, en met hem, kart aan hart gestrengeld, naar het eeuwige vaderland te vliegen....

De haan kraait nabij de hoeve, de waakhond blaft, het licht breekt door de grauwe wolken, de toethoorn van den herder klinkt door het dorp - en de witte vrouw is verdwenen!

En even als de witte vrouw, zoek ik al wat mij lief was in het verledene, tracht de beelden der jeugd weer op te roepen en mijn huis te bevolken. Vergeefs! Wat geweest is, keert niet meer terug en ik zal de mijnen slechts weerzien op den weg naar of in de eeuwigheid.

Kom, groeten wij welgemoed het huis en laat ons terugkeeren naar de woelige stad, waar mij, in mijn gelukkigen huiskring, vriendelijke oogen toelachen en vriendelijke lippen welkom roepen.

Ja, het verledene was schoon; het tegenwoordige is,

Goddank! zalig en zaligend, en dankbaar buig ik het hoofd voor Hem, tot wien wij
bidden: 'Uw wil geschiede!'

1891.

IV. Klein vrouwke.

Winterfeesten zijn niet zelden spotduivels, die de menschelijke ellende tarten en uitdagen.

Als ik eene onstuimige, klingelende sleevaart zie, denk ik aan den boozen nar, met bellekap en staf, die, ongenadig lachend en harteloos op de menigte arme duivels kloppend, ruimbaan maakt voor zijn grilligen, gekroonden meester en diens hofstoet.

Elke slee zou een zware vergoeding aan de liefdadigheid moeten betalen, opdat de kinderen der armen hunne verkleumde vingerkens mochten ontdooien - terwijl men lachend feest viert op het bedrieglijk sneeuwtapijt, en onder de met valsch zilver omrijpte boomen.

Ik verwed mijnen geldbeugel tegen den uwen, lezer, dat klein vrouwke hier over denkt zooals ik.

Hebt gij klein vrouwke niet gezien?

Het is zoo even langs de gevels der huizen geschoven, gelijk de schaduw langs den witten muur, en ik zou dat

nederige wezen niet hebben opgemerkt, hadde een sneeuwbal, door een boozen straatjongen geworpen, niet eene witte, breed uiteengespatte, cocarde op haren schouder geteekend.

Klein vrouwke is doodeenvoudig gekleed, met een langen zwarten mantel om, die effen en schier zonder plooiën tot op de voeten afhangt. Haar hoedje is even zwart en eenvoudig als de mantel, en als gij klein vrouwke ziet voorbijgaan, zult gij denken aan eene bedeesde schamele arme; zoo aan iemand die van een mager pensioentje leeft.

Klein vrouwke is graatmager en gaat altijd met gebogen hoofd, alsof het zich niet bekommerde met al wat rondom haar gebeurt; het gaat snel en met vasten stap, alsof het nooit nutteloos gaat en altijd ergens met ongeduld verwacht wordt, en niemand wil laten wachten.

Klein vrouwke telt reeds vele jaren: dat staat geschreven in de diepe rimpels van haar voorhoofd, dat leest men in het zilver der haren; maar het donkerblauw oog blijft levendig, hoogst verstandelijk en getuigt immer van wilskracht. Haar lach - ja klein vrouwke lacht soms - doet aan een gul en vroom hart denken.

Niemand meer dan klein vrouwke heeft de ellende des levens en den leelijken ondank der menschen gezien; doch de laatste is reeds vergeten vóórdat hij gepleegd is, en als men naar de menschelijke ellende vraagt, opent klein vrouwke glimlachend haren voorschoot, gelijk die heilige kroondraagster deed, en gij ziet daar niets anders dan rozen.

Ja, de ellende schenkt rozen aan hem en haar die wel doet!

Open nu de oogen des geestes, en zie....

***

Het is een armoedig kamerke, koud morsig en tochtig; in de witte asch van den haard glimt nog een enkel vonkske vuur, dat echter zoo min verwarmt als het verre sterreke in den winternacht.

't Is hier akelig koud, en om de spotternij volledig te maken heeft de booze winter prachtige zilveren bloemen en palmen op de ruitjes gemaald.

De kinderen zitten dicht bijeengekropen en rillen en bibberen. Moeder, eene bleeke vrouw, drukt, fluisterend biddend en hare snikken versmachtend, een kindje aan de borst - arm wurmken, dat niet weet wat het in de wereld doen komt.

Vader, nog jong en kloek, zit met donker oog en onheilspellenden blik - misschien wel met den vloek op de lippen - naar den zwarten vloer of op de grauwe of ziltige muren te staren, waar overal, in zijne verbeelding, geschreven staat, wat Dante op de poort der helle las: 'Doe afstand van alle hoop.'

De deur wordt zacht geopend: bedaard treedt klein vrouwke binnen...

***

't Is nu weer zomer; de zon werpt een vroolijken straal langs eenen rozelaar, die op een vensterbank staat en dringt nederig in een kamerke, dat door zorgvolle handen is opgeschikt, omdat er dien dag vreemde menschen zullen komen.

Is het ook dààrom dat het zonneke zoo vroolijk binnenstraalt?

Op het bed, welks witte gordijnen opengeschoven zijn, ligt een jong, bleek, afgeteerd meisje, dat, gelaten lijdend, op den zonnestraal, op den rozelaar buiten en op het kruisbeeld aan den muur, staart. Zij zou nog zoo gaarne willen leven!

Vandaag zullen de dokters, uiterlijk koel en ongevoelig, een laatste heelkundige bewerking wagen - een dobbelworp of het arme kind leven of sterven zal. Zij, zij weet het.... Hier blijven - och ja; heengaan - als het dan toch zóó wezen moet....
 Vader, Vader in den hemel, uw wil geschiede!...

Beneden weent de moeder en knielt wanhopig met uitgestrekte armen. Hier mag zij het overkropte gemoed uitstorten, boven moet zij sterk zijn.

De vader verbergt het aangezicht in de twee handen; de broerkens en zusterkens bidden voor hare groote zuster, voor die tweede moeder, de vreugde van het huis.

Het bloedige werk bijwonen valt aan de moeder te zwaar. Laten vlijmen door haar eigen ledematen, daartoe is ze bereid; maar zien dat haar kind lijden moet - neen, dat is te veel.... Wie, wie zal het arme kind liefdevol bijstaan?....

De deur gaat open: nederig en bemoedigend treedt klein vrouwke binnen.....

***

Ginds verre, beneden de rivier, ligt een schip: het komt uit de heete landen en vloog als een meeuw, vroolijk en snel, over de golvende zee naar het vaderland terug.

Lang is men afwezig geweest, doch hoe ruw en wild het gemoed van den scheepsmaat ook zij, er woelt in zijn binnenste een innig verlangen om degenen terug te zien, die hij thuis liet, al was het maar om te weten of zijn kleine dreumes, zijn jongste, wel een handbreed groter geworden is.

Het vaartuig nadert, en de oude zeebonk gelijk de jonge maat staren op het dek reikhalzend uit; zij zien met blijde oogen den toren der geboortestad uit de nevelen opdagen,

en groeten hem als een oudbekende, als een ouden vriend.

Vermaledijding! het vaartuig ligt stil; het anker ratelt nijdig spottend naar beneden, en de gele vlag waait waarschuwend in top: de cholera is aan boord!

En toch, hoe helder flikkert het water, hoe diep blauw is de lucht, hoe zorgeloos drijven de meeuwen rond; doch haar geschreeuw klinkt den zeeman akelig en doodsch in de ooren.

Beneden liggen er maats te huilen en te sterven. Boven op het dek drentelt de oude matroos, die zegt zijn eigen remedie te hebben: eene goede pijp, een dikke 'sjik' en een dubbel oorlam. Hij ook gevoelt zich kloek en zou wel eens vloeken - als hij durfde - omdat men hem in dit vervloekt pesthol gevangen houdt.

De kajuitjongen, wien de schrik de haren kriemelen doet, koestert het stoute plan over boord te springen en uren ver te zwemmen om zijne moeder, die zeker reikhalzend aan wal staat, in de armen te vliegen.

Blijven - blijven in die vermaledijde eenzaamheid, waar de dood ongenadig kapitein speelt, en waar geen levende ziel komt dan de dokter en de priester. Met leede oogen ziet de oude en de jonge maat den voorbijvarenden visscher afhouden, zonder dat deze zelfs van verre roept: 'Hoeveel gingen er vandaag?'

Verlaten van de menschen, en men zou haast lasterend zeggen: verlaten van God.....

Daar kloutert iemand moedig tegen den scheepsromp op....

Op het dek verschijnt, kalm en vertrouwend - klein vrouwke.

***

't Is kermis; 't volk wiemelt dooreen, lacht en schatert bij het geschal der trompetten, het gebommel der trommels.

Vóór de grauwlinnen tenten en de plumpe wagens staan vaders, moeders, zusters en broeders in het hansworstenpak gekleed, met klatergoud en bonte kleeren overdekt; want zij moeten geld verdienen....

En waar zijn hunne kinderen, nog te klein om voor het harteloos publiek op te treden?

Daar rijdt een groote wagen, met twee paarden bespannen, door het volk en de kleinen van de heidenwereld, bortelen uit tent en kraam, of uit de groote rollende 'huizen' van de bohemers, worstelen als wilden, heffen stootend de ellebogen en kleine vuisten op, om eene goede plaats in den wagen te bemachtigen - en zij juichen, de kleinen, omdat zij in de schoone koets mogen rijden!

Opgekropt met schelmsche en snelbewegende kopjes met op en neer spelende armen en beenen, rijdt de wagen voort en brengt de vracht van kleine heidenen naar een groot lokaal, waar een Christusbeeld de armen openspreidt en schijnt te zeggen: 'Laat de kinderen tot mij komende armsten 't liefst.'

Dààr zal men aan de kleinen leeren dat er een God van liefde is, die op de wilde kermis en in het ruwe, zwerfende leven maar al te dikwijls vergeten wordt; waar men niet zelden twist, drinkt en vecht, en niet weet dat er een 'mijn' en een 'dijn' in de wereld bestaat.

In die zaal wiemeien nu kinderen van alle natiën dooreen; straks zullen zij stil, oplettend, met wijd opengespalkte oogen, luisteren naar het zoete, zalvende woord van den grooten Kindervriend.

De deur wordt geopend: al de glinsterende kinderoogen vestigen zich verlangend op den ingang.

Glimlachend en opgeruimd verschijnt - klein vrouwke

***

Binnen eenige weken zullen vele dezer kleinen in de prachtig verlichte kerk vereenigd zijn, en de Godmensch aan het kruis zal hen genadig toelachen en hun zeggen: 'Al zijn mijne bloedige armen nu aan het kruishout geklonken, ik zal ze toch liefderijk rondom u slaan in het betere Vaderland.'

De arme kleinen zijn op hun best gekleed, rein naar ziel en lichaam en omringd door vader, moeder en verdere familie.

De vader, die pas gewasschen en versch geschoren is, zal bij de plechtigheid toonen dat hij zijne wereld kent, en de moeder, die loodwit en vermiljoen zorgvuldig van de magere kaken heeft gewreven, ziet schuchter rond, alsof zij vreest door de heiligenbeelden herkend te worden.

Vader staat integendeel paalrecht, de gespierde armen op de borst gekruist en den kop opgeheven; hij wil toonen dat hij, ook hier, een matadoor is; maar hij voelt iets dat jaagt en tokt in de linkerborst, en hij heeft heimelijk met den kleinen pink eenen traan weggewischt....

Zijn kind doet zijne Eerste Communie en hij denkt nu ook aan zijn eigen kindertijd....

En naast de kinderen knielt, diep gebogen - klein vrouwke....

***

Dagen en dagen heeft het kanon gebulderd: duizenden arme landskinderen zijn gedood, gemarteld en verminkt, zonder dat zij juist weten waarom....

Zoo ver het oog reikt, liggen er dooden en gekwetsten. Het menschenbloed lekt van de wielen der kanons, gelijk van den grashalm en de bloem, door den hoef der ver-

wilderde paarden vertrapt - kostbare druppel uit het hart der moeders geperst.

In de verte stijgt een langzaam warrelende nevel boven dat veld der smarten op. 't Schijnen wezens te zijn, misschien schimmen en spoken van moeders en verloofden, die van wijd en zijd gekomen zijn, om hunne geliefden te zoeken.

De triomfkreten der overwinnaars versmachten het gekerm der gekwetsten; maar niet het gehuil en de vervloeking der moeders, en deze zal voortgalmen tot aan gene zijde des grafs, tot vóór den zetel des eeuwigen Rechters.

De zegevierende kroondrager rijdt op zijn snuivend en onrustig hinnekend ros, over het moordveld. Er ligt een sombere trek op zijn bleek wezen, want hoe trotsch hij ook zij op den triomf, er is eene stem in hem, die zegt: 'Al die doode kinderen, hunne moeders en hunne verloofden, zullen eens vreeselijk tegen u getuigen!'

Op het slagveld dwalen dragers rond en redden nog zooveel levens als er te redden zijn, en in de ambulancen... o, deze zijn eene hel vol jammeren!

Dààr klagen, huilen en vloeken verminkten; daar staan geneesheeren met opgestroopte mouwen, de armen rood bespat, het bloedende mes soms tusschen de tanden. Zij kerven, snijden als ruwe beenhouwers, en het bloed lekt van de tafels, waarop onze kinderen, voor eene koningsglorie geradbraakt, liggen uitgestrekt.

Het hart bonst, het bloed stolt in de aderen van ijzing en ontzetting....

Het linnen der tent wordt door eene magere bedeesde hand opgeheven en - klein vrouwke treedt binnen....

***

Ik ken, in het gewoel der stad, een rustig hoekske - een paradijs vol liefde, zonnelicht, bloemen en speelgoed.

De arme moeders, die zoo ongaarne hunne zieke en lijdende kinderen verlaten, brengen ze hoop- en vertrouwwol naar dat stille, voor 't oog der wereld verborgen hoekske, waar de lievelingen gekoesterd, verzorgd en geheeld worden; waar zij, krank ingebracht, vaak worden genezen om weer dankbaar en vroolijk naar de geopende moederarmen terug te snellen.

Heerlijk en zaligend kindergasthuis!

Hier sluimeren de kleine martelaars, met al de menschelijke miseries overladen! Daar zitten de genezenden recht in hun beddeke, met den eersten glimp van het genoeg weer op het bleeke wezen, en hunne zwakke vingerkens knutselen andermaal met het speelgoed; ginder luisteren anderen, de groote en naïeve oogen wijd geopend, naar het zoete gefluister van het zorgvolle nonneke - een groot kind met al die zieke kinderen.

Stil - men hoort een zacht gerucht aan de deur en aller oogen richten zich derwaarts; de vingerkens blijven beweegloos het speelgoed omvatten; men luistert niet meer naar het gefezel van het nonneke; de lijdenden zelfs heffen de matte oogleden op en de slapenden openen de oogen om te glimlachen.

De deur wordt geopend - een wezen treedt stil en behoedzaam binnen; 't is nederig gekleed en draagt den blauwen voorschoot der dienstmeiden.

Gegroet, edelmoedig klein vrouwke!

***

Komt, de arme heeft aalmoezen, de lijder hulp, de ongelukkige troost noodig!
Komt, schudt alle denkbeelden

van ikzucht af en treedt met ons de feestzaal binnen; want de weldadigheid is in het hart van velen zóódanig verflauwd, dat zij moet worden aangeprikkeld door... eene genotvolle wedergift.

Eigenbaatzuchtig, zegt de mensch niet zelden: ‘Wat geeft men mij in ruil van mijne aalmoes?’ Alsof hij zóó diep verstoffelijkt ware, dat het hemelsch genot van het heimelijk weldoen zijn hart niet meer zaligt....

Duizenden zijn in de schitterende zaal vereenigd: het werk van groote meesters wordt uitgevoerd, ten voordeele der liefdadigheid.

Jonge, schoone en glinsterende vrouwen zullen zingen, virtuosos en discanten voor het voetlicht treden: heerlijke en hemelsche melodieën zullen stroomen en geest en hart bedwelmen. De taal des hemels zal lot het gemoed spreken en uwe beurs, weleens een ijsklomp geworden, ontdooien.

Daar treedt de dirigent op en er trilt een opwekkend geruisch van bewondering door de dichte schare, gelijk een frissche avondwind, die loof en bloemen opbeurt en verlevendigt.

De maatstok wordt opgenomen....

Hier ook juicht gij - klein vrouwke toe.

***

Zij, altijd zij! Klein vrouwke is overal waar het menschedom lijdt - en zij wil dit niet weten.

De menschen vereeren haar, vorsten hebben haar hunne schitterende ordeteekens geschonken; doch van den eerbied der menschen spreekt klein vrouwke nooit, en er is geen greintje hoovaardij in haar nederige ziel geslopen.

En de ordeteekens? Die heeft ze diep, zeer diep onder hare kleëren verborgen, zonder ooit te denken dat dit

blinkend speelgoed voor haar eenige waarde hebben kan.

Zij stopt dit alles weg, gelijk de bloeiende aarde de diamanten in haren schoot wegstopt, en zich tevreden houdt met de glinsterende sterren des hemels.

En de naam van klein vrouwke?....

Als gij eens Hierboven komen zult, vraag dan het register, door engelenpennen gehouden, en gij zult er dien naam wel in opgeteekend vinden.

Hier, hier noem ik haar - 'Klein Vrouwke'.

1892.

V.**'t Is beter zoo....**

Het is een grauwe Octoberdag.

Eentonig, lijnrecht loopt de vaart, tusschen met gras begroeide dijken, in den neveligen horizont verloren. Het water is effen als een stalen spiegel, en donker zijn de schaduwen, die zich in het water afteekenen.

Geen windeke rimpelt de vlakke, en zoo ver het oog reikt, ziet men geen enkel vaartuig, geen enkelen vogel - niets. Geene beweging, tenzij links of rechts van den dijk een lichte rook, die uit den schoorsteen van een afgelegen huisken opkronkelt, of nog verder eene molenwiek, die u schijnt toe te wenken.

Een licht gedruisch doet u omzien en gij gaat weldra uit den weg voor twee mannen, die aan een lang en strak gespannen touw, een zwaar geladen lichter voorttrekken. Het zijn twee sterk gebouwde kerels, die met gebogen rug, gebukt hoofd, de armen op de borst gekruist, dat slaven-, dat ossenwerk volbrengen.

Evenals de trage os blijven zij voortdurend in eene langzame en eenvormige beweging, en zooals hij zijne klauwen in den grond ankert, planten zij er de bruine, gespierde, bloote voeten in.

Het zweet droppelt door de diepe voren van hun gebronsd wezen; zij zien rechts noch links; zij spreken niet, maar trekken altijd, stom als de os, het logge monster voort - eene oude verweerde schuit, die zoo zwaar geladen is, dat de romp slechts een paar handspannen boven den waterspiegel uitsteekt.

Half slapend, als met weezin, glijdt het monster voort en de boeg rimpelt flauw den spiegel.

De schipper of patroon helpt krachtig met zijn langen bootshaak, die nu rechts, dan links in het water plonst en waarop hij telkens met al zijne reuzenkracht drukt, en hij stuwt den lichter gewis zooveel vooruit als de trekkende slaven.

De schipper is een lang, mager en beenderig man en reeds oud; zijn aangezicht is donker bruin en met diepe voren doorploegd; donker zijn de oogen door borstelige wenkbrauwen beschaduwd; wild grijze haren hangen stekelig onder de muts, met oorlappen, uit. Het is een nog kloeke en krachtige kerel, wiens handen, als ijzeren klauwen den stok omknellen, en men is schier verwonderd dat zij geen inprintsels in het hout achterlaten. Den stijven, zwaren regenjas en den oliehoed heeft hij ter zijde gelegd, om des te vrijer in zijne bewegingen te zijn.

De man werkt zwijgend; de uitdrukking van zijn wezen is bekommerd, en vele beslommeringen moet de oude schipper achter den rug hebben, en nog vele moet hij er in het nevelig verschiep zien.

Aan het roer staat een jong meisje van een twintigtal jaren, gekleed in wollen jak en rok; zij heeft een rood geruiten doek over het hoofd geknoopt, en uit dezen komen ravenzwarte haarklissen te voorschijn. Hare ge-

laatskleur is donker, alsof zij van Spaansch ras ware; hare oogen zijn bruin en flinkerend. Zij is eene flinke, schoone meid, die handen aan 't lijf heeft en voor geen schippersknecht moet achteruit staan.

De wijze waarop Dora het roer bestuurt, toont ervarenheid, wilskracht en vastberadenheid. Met haar oog en hare hand is er geen nood dat de schuit buiten het vaarwater gestuurd worde.

Soms is zij echter eene wijl verstrooid; dan staart zij, zonder te zien, op den gladden waterspiegel, op de nevelen, die aan den gezichteinder zoo spookachtig oprijzen, die haar pijnigen, sarren, martelen.

't Is vandaag ook een vreeselijke, en toch een blijde dag.

Dezen morgen opende men voor haar de... gevangenis.

Gij huivert bij dit woord, niet waar?

Veertien dagen heeft zij dààr doorgebracht - veertien tellens is meer dan genoeg om voor het gansche leven eene gebrandmerkte te zijn. Veertien jaren, zoo schijnt het haar toe, heeft die straf geduurd.

De rechtbank heeft haar veroordeeld voor diefstal van een zilveren horlogie op eene schuit, die, naast het vaartuig haars vaders, in de dok lag.

Bella, ook eene schippersvrouw, heeft het gezworen met duren eed, dat zij, Dora, schuldig was en men vond het gestolen voorwerp in den lichter haars vaders verborgen. Zij, Dora, heette 't liegen, en rood van verontwaardiging was zij geworden, toen zij hare beschuldigster die brandende logenstraffing in het aangezicht sloeg; doch de bewijzen waren verpletterend - en de rechtbank veroordeelde.

Diep was Dirk getroffen - hij, een zoo eerlijk man, - en Dora's verloofde was heengegaan. Hij wilde geene diefegge tot vrouw, neen! daarvoor was hij te eerlijk man.

In haar bijzijn had Dora's vader niet geweend toen zij hare schuld aan de wet moest voldoen; maar toen hij alleen was, alleen op zijn vaartuig, had hij geweend,

omdat hij zich zoo wreed in haar bedrogen zag. Al zijne hoop was immers op haar gebouwd, toen de moeder, die met hem vijftig jaren gevaren had, naar het kerkhof was gedragen.

Veertien dagen zou hij haar moeten missen - voor hem ook veertien jaren; maar eindelijk was hij kalm geworden en telde de dagen, en telde de uren waarna haar straftijd zou verlopen zijn.

Zoolang Dora in de dompige gevangenis zat, was zij diep neerslachtig - zij, die gewoon was te leven in de vrije lucht, op de Schelde, op de zijrivieren, op de vaarten, waar zij haar werk deed onder het uitschallen van een vroolijk lied, dat vader zoo gaarne hoorde, al sprak hij geen woord.

Tusschen de vier dompige muren, waren denkbeelden van haat en wraak in haren geest opgeweld, en zij grinnikte als een booze geest, als zij in hare verbeelding de schuit van rosse Bella zag zinken met al wat zij bevatte, zonder dat zij eene hand tot redding uitstak; als zij het vaartuig, door den bliksem uit den hemel slingerend, zag verbrijzeld worden.

Wonder echter, als zij zoo dacht, verscheen het beeld harer moeder en deed den storm in haar gemoed bedaren; 't was of deze zegde: 'Kindlief, laat aan God de wraak!'

Dezen morgen werd de deur der gevangenis geopend en met gebukt hoofd langs de huizen sluipend, richtte zij zich naar de dok, waar vaders vaartuig gewoonlijk lag, of waar zij ten minste weten kon waarheen het getogen was.

Zij herkende het reeds van verre; het was op het punt van af te varen. Vader stond op het dek; de trekkers stonden gereed op den kanaaldijk. Zij ging over een paar vaartuigen heen, zonder te letten op de menschen, die haar als een vreemd schepsel aankeken, en stond aan het roer, zonder dat haar vader het nog bemerkte.

Toen Dirk haar zag, ontstelde hij: in den beginne dacht hij aan eene begoocheling, maar 't was Dora in levenden lijve.

Veel zeggen lag niet in vaders gewoonte; hij knikte haar 'Goèn dag' en het woord 'Dora' bestierf op zijne lippen. Zij knikte ook, en voor vreemden was het tusschen beiden alsof er niets bijzonders gebeurd was, en toen vader aan 't roer kwam, zegde hij: 'We gaan weg.'

Maar al scheen Dirk koud als een ijsblok, toch tintelde in zijn hart een vonkske geluk. Schuldig of niet schuldig - hij zag haar weer. Schuldig of niet schuldig - zij was toch zijn kind... zijn lieveling.

Het werk valt hem minder hard; de lichter schuift vlugger door het water - zoo denkt hij en des te gelukkiger is hij. nu men in de eenzaamheid vaart, waar niemand hen ziet - niemand dan de kraaien, die soms over de vaart vliegen; dan de eiken, die hier en daar hunnen top boven den dijk uitsteken, dan een verafgelegen dorpstoren, of een wenkende molen in het nevelig verschiet.

Dirk staat op het dek en ziet naar Dora, en nu hij haar zoo flink de hand aan het roer ziet slaan, voelt hij zich ontroerd en hij mort:

'Jammer toch.... een zoo flinke meid.... een juweel van een meisje....'

Hij nadert het roer, en zegt stil en troostend:

'Laat ons alles maar vergeten en vergeven, Dora.'

'Neen,' mort zij, 'neen, vader, vergeten kan ik niet.'

'Nu, dat het dan toch vrede onder ons zij.'

'O ja, dat wel....' antwoordt zij.

Men nadert een dorp; de huizen, met roode pannendaken, spiegelen zich flauw in het donkere water, en de molen, die boven den dijk tegen de wolken staat te schermen, heeft een tegenvoeter in den spiegel, die zich al zoo druk weert als zijn kameraad boven. Aan de brug

ligt een log vaarttuig: 't is als een slapend watermonster, op wiens rug eenige havelooze schipperskinderen spelen. Tegen den mast van het vaarttuig leunt eene vrouw, met een kind op den arm.

Dora herkent die vrouw en 't wordt koud om haar hart, en een nevel schuift een oogenblik voor hare oogen. 't Is rosse Bella, met haar sproetig aangezicht, haar scheel oog en die kan vloeken als een ketter, dezelfde die tegen haar heeft getuigd, God tot getuige nemende dat zij de waarheid sprak - en ze loog, zegde Dora, ze loog uit broodnijd.

Ook Bella heeft Dora herkend; ze ziet de veroordeelde uitdagend, sarrend en met bloedig spottenden blik aan. Dora staat recht aan het roer, en haar oog brandt op de beschuldigster.

Het water scheidt de twee vijandinnen, zoo niet zouden zij als twee wilde dieren op elkander zijn toegesprongen, elkander verscheurd en vaneengereten hebben.

De lichter nadert.

Een haveloos jongskens van Rosse Bella, met bloote voeten en wiens broek opgehouden wordt door eene uitgerafelde kempkoord, over den eenen schouder geslagen, draait den witten en wilden haarbos om en moeder stookt hem boosaardig op.

'Diefegge!' kraait en sist de knaap en al de 'krabbeljacht' kraait en sist den knaap achterna, en allen dansen sarrend en uitdagend op het dek, grimmen en brullen als kleine duivels.

'Diefegge!' roepen zij en klauwen met de open-gespreide handen in de lucht, als om het 'grijpen, grijpen!' na te bootsen.

Rosse Bella grinnikt met de kleine duivels mee.

Bleek is Dora's gelaat, haar oog vlamt, haar hart bonst, maar onbeweeglijk staat zij op het dek. De roodgeruite doek is van haar hoofd gevallen, de wind speelt met de zwarte haarklissen.

Wat houdt haar tegen op het dek der schuit te springen, en die gevloekte rosse heks het mes in het hart te gaan steken?....

Dirk ziet kalm het tooneel aan, doch hij houdt zich gereed om, op gegeven oogenblik, geducht tusschen de twee kemphanen op te treden, en het die 'karonje' betaald te zetten.

De kinderen huilen, springen en verdringen elkander om zoo dicht mogelijk bij den drijvenden lichter te komen. Eensklaps struikelt een der kleinen en tuimelt over boord. Een akelige kreet ontsnapt den mond van rosse Bella, en eer zij tot bezinning gekomen is en het kind van den arm geworpen heeft, ziet zij Dora, stout in 't water springen.... Deze grijpt den zinkenden drenkeling; hij ontsnapt haar, zij grijpt hem weer. Met een paar streken bereikt zij de schuit, legt het jongske op het dek en keert naar den lichter terug....

Dat is haar antwoord, en zij hoort het niet dat de schippersjongen, nu zij haren last op het vijandelijke dek heeft neergelegd, haar nogmaals 'Diefegge!' toespuit.

Nu staat ze weer aan het roer, lekkend nat; de lichter drijft voort en zij, zij wendt het hoofd niet meer om.

Op den dijk loopt volk saam bij het hooren van het akelig geschreeuw; rosse Bella is onthutst, ontsteld; zij gevoelt de vernedering, en de haat brandt in laaie vlam.

Nu men haar vraagt wie het kind redde, kan zij den naam van Dora niet uit den gorgel wringen en zij mort:

'k Weet het niet.'

'Jawel,' roept de kleine rakker, 't is de diefegge!' En de lichter drijft voort.

De oude Dirk is zijne dochter bevend genaderd en heeft gezegd:

'Zoo is het goed, Dora; ja 't is beter zoo....'

Het vaartuig van den ouden Dirk verdwijnt van lieverlede in de nevelen aan den gezichteinder.....

't Is acht dagen later.

De maan komt op en tintelt met een zilveren glans op den langen, eindeloozen waterspiegel en op den langen, eindeloozen kanaaldijk.

Hier en daar glimt het avondlicht reeds uit de kleine vensters der huizekens, als flikkerende sterren, die van den hemel gevallen zijn.

De lichter van Dirk komt uit het hartje der Kempen terug, ditmaal gesleept door een kleinen en dampenden stoomer - want zwaar en rijk is de lading.

Aan 't roer staat een zwarte gestalte, onbeweeglijk als een standbeeld. 't Is Dora.....

De brugwachter, die de vaartuigen ziel voorbijrijven en ze wel kent, roept het meisje een hartelijk Goeden avond, Dora!' roe.

De schuit van rosse Bella ligt nog altijd op dezelfde plaats, en de booze vrouw staat weer op het dek, en werpt een nijdigen oogslag op het voorbijrijvende vaartuig; zij rilt, zij beeft.

Dora werpt geenen blik terzijde.

't Was mij liever geweest,' mort Bella, 'dat zij mij het mes in de romp gestoken had.'

En Dora, die nu ook aan het gebeurde denkt, zegt in haar eigen:

't Is beter zoo.... gelijk vader eens zegde....'

VI.**Één oogslag.**

Men vierde een prachtig avondfeest in eene stad... wat geeft hier de naam? steden en menschen zijn overal gelijk.

De zalen waren helder verlicht, en spiegels, luchters, goud, kristal en marmer wedieverden met elkander in schittering; maar beneden dit alles schitterden nog veel meer de schoone vrouwen in prachtgewaden, overzaaid met juweelen, en wij weten niet of deze op hunne beurt niet overschaduwde werden, door de schoone en van geluk blinkende oogen.

Deze immers waren verlevendigd door woorden, die als geestigheid, door lachjes, die als waarheid werden aangenomen.

Een wiemelende menigte heeren in burgerkleed en officieren in uniform, deze al meer geridderd dan gene, bewoog zich en vormde een groot mierennest.

Velen van hen hadden geenen oogslag voor een jong man, wen met, onder eneldde, tenzij een karaktervol

gelaat en een hoog voorhoofd, bekroond door een weelderigen blonden haarbos.

Hij stond nabij een spiegeltafel, en boven hem brandden heldere gasvlammen op een vergulde girandole, die, zonder dat hij dit wist, een aureool rondom zijn hoofd vormde.

Het oog van dien jongen man was kalm, de houding ongedwongen: hij bleek, in die omgeving, volkomen thuis te zijn.

Soms speelde er een schier onmerkbaar spotlachje over zijn bleek wezen, alsof hij zich met denkbeelden bezighield, die diep, zeer diep in zijn gemoed verborgen bleven.

Nu scheen hij te luisteren naar de verwijderende en verborgen muziek, die ten dans uitnoodigde; dan naar het geruisch van een zwaar slepend kleed, dat hier achter hooge en bloeiende camelias verdween, om ginder weer voort te ruischen; ofwel hij luisterde naar den fijnen lach der vrouw, eene onnavolgbare melodie - totdat zijn oog rusten bleef op een beeldschoon meisje.

Beeldschoon - dat was het woord. Nooit bekroonde weelderiger haar een blanker en fijner geteekend voorhoofd; nooit stak het ravenzwart der lokken schilderachtiger af bij de matbleeke kleur van het aangezicht, slechts door een fijn tintje rozenrood overgoten; nooit teekende een meesterhand een sierlijker wenkbrauwboog boven schooner, zielvoller donkerbruin oog.

Lang zag de jonge man op haar: strak bleef zijn blik op haar gevestigd; 't was of hij, na het uiterlijke bewonderd te hebben, ook den afgrond, dien men hart noemt, peilen wilde. Heerlijk, heerlijk schitterend was dat uiterlijke; doch wat lag er in de diepte verborgen?

De jonge vrouw, vereerd en bewierookt, had, uit den hoek der oogen, den langen en strakken blik des jongelings gezien; doch zij bleef onverschillig, want de jonge man droeg geen met goud belooverd uniform en er blonk zelfs geene ridderster op zijn zwart burgerkleed.

Toch vroeg zij aan een harer gezellinnen; 'Wie is hij Een edelman, een man van rang, een minister, een diplomaat? Iemand zich badende in den gouden glans der hofgunst?'

'Neen,' was het antwoord, 'neen, hij is een dichter, en volgens sommigen een groot dichter.'

Zijn naam?.. Onbekend. Men trok de schouders op en men zette het gesprek voort, tintelend als... straks. Wat bekommerde men zich om een schepsel, als dat schepsel niet pronkte met een langen naam, groote fortuin, eere- en riddertitels?

Een dichter?... Dat stond zoo wat gelijk met een scribent, een armen wroeter op het een of ander ministerieel bureel. Dat hoort immers tot het... kleine volkje, dat men beter zou doen, niet in den vollen glans der hofgunst te laten treden, die alleen aan adel en rijkdom toebeurt?

En zij - zij hief fier het hoofd op en staarde, met een scherpen trek van misprijzen op het gelaat en met vlammen oogslag op den dichter, om hem voor zijn onbeschaamdheid te straffen - want stout was het wel van den gemeenen worm, die geen adellijk bloed in de aders, geen groep van riddetstenen op de borst had eene vrouw uit de hooge wereld in de oogen te durven zien!

De jonge man werd door dien bestraffenden blik tot bezinning geroepen, en een vinnig rood stroomde over zijn wezen.

De trotsche schoone ging hem voorbij, aan den arm van een gegalonneerd diplomaat: haar kleed ruischte als een korenveld met rijpe aren, door den wind bewogen, en de lange witte sleep van haar kleed was als een melkweg, met fonkelende sterren bezaaid.

Zij ging hem voorbij zonder hem de minste aandacht te gunnen, al boog hij dan ook nederig het hoofd.

Wonderlijke tegenstrijdigheid in het hart der vrouw! Toen zij zag dat de dichter met zijn effen en eenvoudig

zwart kleed, in den loop des avonds, door den vorst zelven werd aangesproken, en de vorstelijke gemalin hem met een zweem van genadigen glimlach groette, gevoelde zij, de trotsche, zich tot hem getrokken.

Zij wilde hem weerzien, hem toonen dat ook zij genadig glimlachen kon; doch de dichter had geen blik meer voor haar.

De bestraffende oogslag liet hem in hare ziel lezen, en de tooverkracht der zeepbel, met al hare prachtige kleuren, was gebersten....

De engel van spijt plaagde haar den ganschen avond, hoe heerlijk deze ook wezen mocht, en toen zij zich eindelijk, de knaging moede, den dichter wilde doen voorstellen, was hij verdwenen. Hij had die wereld vol klatergoud reeds vroeg verlaten.

Zij lag, gebakerd in haar hermelijn, gelijk een juweel in eene wit satijnen doos, in haar rijtuig, en reed huiswaarts; doch rondom haar gonsde gedurig, gelijk eene hooze wesp, het vraagteeken: Wat mag de blik van dien jonkman toch wel beduid hebben?

Er was eene ledigte in haren geest: zij had dien avond niet alles genoten wat de gouden beker van het genot haar aanbood. Eén wezen was er dat niet voor haar bukde, of liever dat haar niet vereerde en vergoodde....

Bah, 't was toch maar een arme wurm!

Nadat hare kamerjuffer al de glinsterende sieraden geborgen en de grilzieke meesteres haar weggezonden had, zette deze laatste zich voor het vuur, dat vroolijk en babbelziek, glimde, gloeide en knetterde en dansende vlammetjes in koper en marmer schiep.

Naast haar, op een tafeltje, tag een boek open: zij nam het op en haar oog dwaalde op de onsterfelijke gedichten van den zanger der *Novissima verba*, en hield stil bij twee zwarte regels, die vlammend werden nu zij door geest en hart klonken. Zij las:

Heureuse la beauté que le poète adore!
 Heureux le nom qu'il a chanté....

Waarom woelde de spijt nu vinniger dan vroeger door haar gemoed? Begreep zij wellicht dat de blik des dichters op haar gericht, haar datgene bereidde wat verder geschreven stond, nadat alles wat zij vergoedde, zou verlept, gestorven en vergaan zijn?

Vous tomberez ainsi, courtes fleurs de la vie!
 Jeunesse, amour, plaisir, fugitive beauté,
 Beauté, présent d'un jour, que le ciel nous envie,
 Ainsi vous tomberez si la main du génie
 Ne vous rend l'immortalité!

Het boek glipte uit hare handen en allengs sliep zij in.

Zij had een wonderlijken droom. Zij meende beweegloos in haar graf te liggen en over haar heen was een koud sneeuwkleed uitgespreid, en niemand was nog bij haar: zij was dood en de wereld rolde voort zooals altijd, zonder dat hare afwezigheid er eenige ledigte achterliet. Bang, huiverend, morde zij:

‘Dood en reeds vergeten....’

De natuur, die zich rondom haar uitspreidde, was niet prozaïsch, gelijk zij in het leven voor haar was geweest. Er heerschte een zomer zooals zij er nooit een had gezien: alles was hemelsch. 't Was of een goddelijke adem de natuur tot hare oorspronkelijke schoonheid had doen terugkeeren,

Een helder en toch zacht licht, 't was geen dag, 't was geen nacht, stroomde over bloemen en loof, over schitterende bergtoppen en schaduwrijke dalen, over het water, glinsterend als gesmolten diamant en over vergezichten, door wonderschoone kleuren van den regenboog getint. Boven die natuur verhief zich, in een halven cirkel, een

uitspansel, waarin elke ster als een engelenoog naar beneden blikte en bezielend lonkte.

Vogels, bloemen, loof, water, bergen en dalen zongen een harmonievollen lofzang, waarmee de sterren instemden.

Het was de natuur, zooals de dichter die droomde; het was het lied dat in zijn hart ruischt en waarvan soms een gebroken toon ons in 't oor klinkt, en ons reeds betoovert.

In dat helder en toch geheimzinnig licht, met bloemen onder de voeten, met sterren boven het hoofd, verschenen twee wezens, wel is waar nevelig; maar de slaapster zag ze duidelijk met de oogen van den geest.

Aan den arm des dichters ging een jong meisje, dat, naar hem luisterend, gelukkig was en, o wonder! in dat meisje herkende zij zichzelf. Zij was echter niet meer als vroeger; het meisje van het glinsterende hof, het meisje der stoffelijkheid was dood. Er had een hergeboorte, eene herleving, eene opstanding plaats gehad, waarin al het klatergoud, de slechte neigingen, de oneerlijke vooroor-deelen, de miskennis van het goede en van het ware, de miskennis van God, waren afgeschud gelijk een verouderd en onrein kleed.

Zij, die aan den arm des dichters ging, was edel, braaf, rein en vlekkeloos, hertemperd door hem, en er was eene stem in het graf, die de afgestorvene toefluisterde dat hij, de dichter, door één enkelen blik die herschepping bewerkte en het beeld zijner droomen aan de vergetelheid had onttrokken. Dat beiden nu

..... sur l'aile du génie
Montent, d'un vol égal, à l'immortalité!

Huiverend werd zij wakker. De koude werkelijkheid stond weer voor hare oogen. De laatste vuurvonken in den haard zonken in de witte, doode asch weg. De droom

had haar gezegd wat had kunnen wezen, ware zij niet stout, trotsch en beleedigend geweest....

Jaren en jaren stroomden voorbij. Zij zag den dichter niet meer terug. Zijn roem klom en klom: *excelsior*. Vaak zocht zij in zijne heerlijke liederen een half woord, een flauwe nagalm, die bewijzen kon dat hij den oogslag later nog gedachtig was.

't Ware haar onverschillig geweest, dat zij in die herinnering een brandmerkende veroordeeling van hare handelwijze hadde gevonden; maar niets, niets - niets! Haar bleef niets over dan het vergeten graf, en dat was de knaging, de marteling van de eierzuchtige.

Zij was eene vrouw van middelbaren leeftijd geworden, nog altijd schoon, nog altijd ijdel, nog altijd eierzuchtig, nog altijd strevend naar glans en grootheid.

't Was eens een feestelijke dag in de vorstelijke residentie. Op het plein, nabij het paleis, rees een beeld op dat nog door grove linnen zwachtels omgeven was: een sfinx.

De zon schitterde aan den zuiverblauwen hemel. Vlaggen wapperden, eerebogen rezen op, vensters en gevels waren met bloemen -omslingerd; soldaten, glinsterend als stalen muren, stonden in gelid; trompetten en bazuinen galmden blijde tonen uit; vensters, balkons en daken wemelden van juichende vrouwen, mannen en kinderen - en al de klokken klonken, en het kanon donderde vreugdevol.

De vorst en zijn gansche hofstoet in feestgewaad, daalde van de trappen van zijn paleis en nam plaats aan den voet van het gedenkteeken, en tusschen eenen drom van glinsterende vrouwen en mannen zat - zij, nog in den glans der vrouwelijke schoonheid, en hield het oog op het omzwachtelde beeld gericht.

Toen het gedenkteeken ontbloot was, hoorde zij het gejubel des volks niet, maar zij zag hem - den dichter,

long gestorven en nu door het volk als eene halve godheid vereerd.

Het kanon dommelde met aanhoudende knallen; klokken galmden, soldaren presenteerden het geweer; trommels sloegen de veldmansch, palmen werden gezwaaid: eene eindelooze begeestering voor den dichter bezielde het volk.

In 't wit getooide vrouwen en kinderen hieven zijne hymnen aan: studenten trokken, wuivend met de witte mutsen, voorbij, onder het zingen zijner liederen; ten slotte renden huzaren, in zegevolle charge en de kling als bliksems boven het hoofd zwaaiend, langs het ontbloote standbeeld, en de victoriekreet des vaderlands was als een kanonknal die de lucht trillen deed.

Zeg mij, zoo sprak eene spo tende stem in het hart der schoone en trotsche vrouw, zeg mij, wie kent nog de adellijke en hoog getitelde vrouwen en mannen, die eens met minachting neerzagen op den gemeenen tooneelist. William Shakespeare, wien men de eer gunde te mogen spelen voor de trotsche Elisabeth en haar schitterend hof? Wie? - Vergeten?

Waar zijn de koude, statige en trotsche matronen, die eens, in het van goud bulkende Amsterdam, den armen suppoost uit de Bank van Leening, die den gebroken Vondel, met minachting voorbijgingen? Waar zijn ze die Bilderdijk verguisden, die Ledeganck doodzegen, die Conscience griefden en lasterden? - Vergeten - vergeten!

Wat blijft er van al die verwaanden, trotsch op een afgebedeld stuk perkament en blazoen, op hunne schatten en prachtgebouwen?

..... A peine un souvenir...

Wie zou nog Laura de Noves, Beatrice, Eleonora, Lotte gedenken, indien Pretarca, Dante, Tasso en Goethe

haar de onsterfelijkheid niet hadden gegeven, al heeft de laatste dan ook slijkspatten op het duivendons geworpen. En zoudt gij niet denken dat Carmen Sylva langer en roemrijker leven zal dan de koningin van Rumenië?

Zij, zij hief het oog naar hem, naar den dichter, op, die nu vóór haar stond, omstraald door den glans der eeuwen.

Zijn blik, zoo dacht zij, was nu weer even strak op haar gericht als op den feestavond: doch die blik was koud, zielloos en er klopte geen hart meer onder.

Zij boog het hoofd en bloosde op hare beurt..... doch te laat.

1892.

Vlaamsch leven.

Hoe mijn vriend de archivarius in de Vlaamsche beweging kwam.

Kent gij mijnen buurman en vriend, den archivarius Pieter Génard? - den man, die beter thuis is in de dagen, nu drie eeuwen geleden, dan wel in zijn eigen tijd?

Gij stelt hem u misschien voor met eene pruik, waarop het stof van drie-, vierhonderd jaren ligt, gelijk de sneeuw op den bergtop; iemand met broek en kamizool uit oude charters gemaakt, met eenen kamerrok van geelzwarte perkamenten, en, wie weet, met een hart gelijk een Burgondisch zegel?

Mis, beste vrienden! Ik ken geen gemoedelijker, welwillender, ja zelfs, in zekeren zin, levenslustiger man dan mijnen archivarius. Gij ziet mij ongeloovig aan? Een oud charter dat lacht, een oud perkament dat aanvallen heeft

van opgewondenheid, een oude pruik, die uitschatert in vroolijken luim? zult ge uitroepen. Wel ja ik hoû elk mijner adjectieven, opzichts mijnen buurman, staande.

In zijnen rijpen leertijd is Génard niet juist meer wat hij vroeger was: hij is vandaag zoo vreeselijk zenuwachtig, zoo vreemd aan zelfbetrouwen, naïef-scrupuleus in plichtsbetrachting niet meer als voorheen; maar uit zijn gouden jongelingstijd zijn hem altijd beminnenswaardige hoedanigheden bijgebleven: hij was immer en is nog, kinderlijk goed.

In strijd twiet en kuiperij heeft mijn huurman den duivel gezien, en dit zelfs drijft hij zóó ver dat hij zich vaak de schoonste en schitterendste veêren laat ontstelen, waarmee diefachtige kraaien zich kwetterend versieren.... Nu. hij kan er trouwens eenige missen....

Eens zag ik hem letterlijk verontwaardigd; zijne stem klonk luid en waarachtig, hij beefde: in de Koninklijke Vlaamsche Academie was men, misschien met ééne enkele komma, aan een artikel van het reglement te kort gebleven. *Horresco!* ja, maar het kenmerkt de stiptheid van mijnen archivarius.

Oud Antwerpen is Génards eerste en oprechte liefde geweest, en, op mijn woord, het zal ook zijn laatste zijn.

Kent gij Schiller's ballade *Ridder Toggenburg*? Zoo gelijk die oude, trouwe ridder - indien Oud-Antwerpen bekwaam was den archivarius ontrouw te worden en zijne liefde te verloochenen - zou hij zich, 't haren kleed om lijf en leden', eene hut bouwen daâr waar hij den ranken toren van Antwerpen zou kunnen zien bij zonneglans en maneschijn, gelijk Ridder Toggenburg zijn liefde 'als 's Heeren bruid' aan het open venster zag verschijnen.

Van hem zou men ten slotte mogen zeggen, zooals bij den dood van den ouden paladijn, met zijn eeuwig jong hart:

En zoo zat hij, zonder leven,
 's Ochtends als een steen,
 Nog den dooden blik geheven,
 Naar (den toren) heen!

Zijn voet rust nergens zoo vast als op Antwerpschen bodem: nergens is voor hem de lucht zoo frisch, nergens geuren de bloemen zoo lieflijk, nergens blikkeren zon en maan zoo dichtelijk als op zijne Schelde, en als wij van eene Academische zitting terugkeeren en andermaal voet aan wal zetten, ontsnappen mijnen archivarius, met eenen zielzucht, de woorden: 'Wij zijn toch weer in Antwerpen!' alsof hij behouden van eene reis naar den Noordpool of door de Sahara terugkeerde.

Waar onze schat is, daar is ook ons hart!

In zijne jeugd was mijn geleerde buurman een opgeschoten jongeling, had blonde lokken, blauwe oogen en het uiterlijk van een bedeesden droomer. Dat hij, bij rozengeur en maneschijn, verliefde verzen geschreven heeft, dat staat vast, paalvast.

Hij woonde met zijne moeder: een vrouwtje met een hart dat van beter stof gemaakt was dan van goud of diamant, want het was louter moederlijk gevoel, en dit laatste, geloof ik, daalt regelrecht uit den hemel. Zij waren met hun beiden alleen in de wereld, vereerden elkander op eene onmeetbare wijze, gingen zoo weinig mogelijk vaneen, en mijn archivarius was reeds een flink jongeling, toen hij nog nooit buiten 's huis vernacht had.

Eens gebeurde 't - Génard logeerde te Mechelen - en dit was eene zóó merkwaardige gebeurtenis dat de ondeugende Vleeschhouwer, in zijn satiriek blad, het feit vermeldde, en het deed ons allen ook vreeselijk groote oogen van verwondering en verbazing opentrekken!

Moeder Génard verzorgde haren jongen als eene fijne tropische plant, en de bloem vroeg niets beter dan met

kleuren en geuren dat heiligenbeeld - zijne moeder - te vereeren, eenen glimlach in haar hart, eenen glimlach op hare lippen te tooveren.

De jongeling mengde zich niet in het gedruischmakende gewoel der Vlaamsche beweging; doch haar heilig vuur vonkte in zijn gemoed. Dat vuur was in die dagen ook zoo zuiver, zoo rein, zoo edel, zoo vreemd aan de stinkende walmen van den eigenbaat!

De jonge Pieter had, in zijne stille, kloosterachtige woning, al de streelend-aanlokkelijke gedichten, al de verwarmend-opwekkende prozabladzijden van zijnen tijd gelezen. Hij kende de dichters van naam en vereerde hen als de halve goden van den dag. De zucht, om zich eens te verlustigen in de stralen dezer glories, moest noodwendig uit die geheime vereering ontluiken.

Langdurig en zelfs vreeselijk moet de worsteling zijn geweest, vóórdat men tot dien gewichtigen stap overging. Verbeeld u, lezer, dat mijn vertroetelde held, bij die onderneming, 's avonds moest uitgaan, zich wagen in de donkere straten der stad, en, nog het ijselijkste van al, eene herberg binnentreden. Dante op weg naar de hel!...

De Vlamingen nestelden, zullen wij zeggen, destijds in de *Faam*, een oude Antwerpsche taveerne in de Pieter-Potstraat, zooals er, denk ik, vandaag geene taveerne meer bestaat.

In de Hoogstraat is eene steeg, die er juist niet zeer aantrekkelijk uitziet. De ingang is vrij vuil en klammig en loopt tusschen twee hooge, blinde muren beneden met arduinen palen beklampt - in onzen jongelingstijd 's avonds eene soort van moordhol - maar aan de andere zijde der straat lag het Vlaamsche paradijs.

De lieve zon heeft nooit hare vroolijke stralen in dien gang geworpen, en als de maan dit waagde, moet zij schelmsch en wantrouwend uit het hoekske van het linkeroog hebben geloerd.

De doorgang deed aan het akelige bosch van Dante denken. Men vond er, wel is waar, geene wilde, kronkelige en slangachtige boomen, maar - 'poëten zien al wat zij willen' - men kon, in zijne verbeelding, die hooge, oude en afgebolsterde muren zeer goed in boomen en rotsen veranderen. Zelfs, was men den ingang door, dan ontbrak er soms de magere 'afschuwelijke wolvin' niet, die in de donkere schaduw eener halfgeopende deur de dichterlijke jeugd lokte; doch dat trok niemand aan.

Links rees een hooge scheidsmuur op van het oude St. Salvatorsklooster, gesticht door koopman Pieter Pot, oorspronkelijk uit Utrecht, die met eene Oostersche weelde, op zeven schepen geladen, uit Alep naar Antwerpen kwam, en met milde hand zijne gewonnen rijkdommen den arme schonk. Dat noemde de Fransche beschaving in 1796, eene dwaasheid, en zij vond dan ook beter de penningen in baren eigen zak te laten glijden....

Rechts stonden niet minder hooge, vuile en verzakte pakhuizen, met bestoven vensters, ruwe poorten en deuren, waarop zware, verroeste hangsloten. Beneden zag men getraliede keldergaten, waar katten en ratten bliksemsnel in en uit schoten. Ook waren er eenige kleine burgers-huizen in die steeg, en een paar gaslantaarns, wier licht in den wind flakkerde.

Op het einde van het straatje viel, uit vier of vijf hooge vensters, een flauw licht op den tegenoverstaanden muur der Synagoog. 't Was vroeger de kapel der vrome Cistenzers, en toen vierden er de Joden hun Grooten Verzoendag.

Die vier of vijf vensters teekenden de zaal der *Faam* aan, terecht befaamd in de kunstwereld van die dagen. De breede lage dubbele deur stond open, en men beklom een helder verlichten trap. Pas had men de deur geopend, of men bevond zich in eene lange, ruime zaal, die, in 't laat van den avond, door tabakswalm was opgevuld,

en in dezen bewoog zich eene gansche schaar mannen, meest altijd in vroolijke stemming.

Dat waren de beroemdheden van den dag, die toen nog in den *limbus infantium* verkeerden, doch waarvan velen later tot wereldberoemdheid zijn opgestegen. 't Waren dichters, prozateurs, geleerden, schilders, teekenaars, beeldhouwers, allen zonen van den Vlaamschen lande, uit het gouden tijdperk onzer kunstgeschiedenis.

Aan den ingang, achter het buffet, troonde een allerliefste jonge vrouw, de Hebe van den Vlaamschen Olympus. Zij was rank van gestalte, regelmatig van trekken, frisch van kleur, had helderschoone oogen waarin eerlijkheid tintelde, een vroolijken, muziekalen lach, een welklinkenden spreektoon, een verstandelijken en begaafden omgang.

Al de beroemdheden in de kunst van onzen eersten jongelingstijd, hebben haar gekend en vereerd. Leys, Wappers, De Keyser, Geefs, Schaefels, Dyckmans, Conscience, de Laet, Gerrits, Van Beers, Van Arendonck, vijftig anderen hebben de *Faam* bezocht en velen van hen vroeger, achter het stadhuis, het *Roosken*, waar destijds dezelfde Hebe, misschien de eerste voorlezingen van Conscience hoorde in den *Kunstenarskring*.

Goethe had haar wellicht tot het beeld van een zijner dichterlijke droomen gekòzen, An oon van Dyck had haar misschien op het doek vereeuwigd; doch zoo ver wij weten, hebben onze kunstenaars die beminnelijke vrouw niet geconterfeit of bezongen - en dus ook mijn archivarius niet, die nochtans een man is met gevoel voor het schoone.

Daar zat nu mijn jonge blonde Pieter, in bewondering, te staren op al de mannen der kunst, die zijne jongelings-droomen hadden beziel en begeesterd; die met schrift, beitel en penseel reeds zooveel heerlijkks aan het herboren vaderland hadden geschonken! Hij zat nochtans in eene taveerne, waar hij zich nooit t' huis gevoelde; omgeven

door tabakswalm, hij, die nooit heeft kunnen rooken, en vóór den Vlaamschen pot schuimend gerstenat, dien hij nooit heeft leeren ledigen.

De schrijver van *De Leeuw van Vlaanderen* had hem de hand gedrukt; de dichter van *Antigonus* had hem eene vroolijke spreuk toegeroepen; de Laet had een ernstig en bemoedigend woord met hem gewisseld, en de altijd spotzieke Vleeschouwer zoo wat vriendelijk tegen hem gegrinnikt.

Wat den jongen geleerde misschien het meest verwonderde wàs, dat die beroemdheden geene aureool om het hoofd droegen, geene harp bij zich hadden, niet altijd op rijm spraken; dat, integendeel, hunne vroolijke en losse gesprekken dikwijls zeer realistisch klonken.

Men redetwistte over stads- en staatszaken, over kunst en taal. De kwinkslagen van den Door en de eeuwige spotternijen van Vleeschouwer vlogen als bliksemflitsen door het gesprek heen. Hoe later het werd, hoe hooger de geestdrift klom. De jongeren zongen vaderlandsche liederen, en deze klonken nog in den stillen nacht, lang nadat men afscheid van elkander had genomen.

De jonge Vlamingen van mijnen jongelingstijd hielden, na een dag van druk werk - en allen werkten - veel aan eenige uren uitspanning. Velen zetteden het wel wat woelige studentenleven van vroeger voort - de kwaad-pitserijen daargelaten, die ook niet pasten met het ernstige der zaak, hun levensdoel! Die uitspatting van levenslust, die opbruising en schokkende afwisseling, doormengd met opoffering en toewijding, viel erg in den smaak van schilders en beeldhouwers, die, even als wij, protest aantekenden tegen het stelselmatig verdringen van al wat den landaard eigen was.

Men wilde meester zijn in eigen huis, zijne eigen taal hooren spreken, eigen zeden, eigen kunst en roem gehuldigd zien! Vandaar het vaak geweldig opstormend

verzet tegen het gezag, dat langen tijd alle logische redeneering miskende. Aan hen, aan de Vlamingen, Antwerpen bij dage en bij nachte!

Wat nacht het was, toen mijn jonge oudheidkundige, met een paar groepen jonge Vlamingen, naar huis ging, wat uur de klok in den hoogen toren verkondigde, of de klokketoren, in zijne eeuwige strengheid, diep verontwaardigd was, of de beiaard jubelde, of over zooveel baldadigheid eene treurmarsch bengelde - dat is in de geschiedenis niet bewaard gebleven.

Was het een heerlijke zomernacht of een koude. Siberische, met helder vonkelende sterren? Dat zal mijn held misschien zelf niet meer weten; maar 't was, in elk geval, een nacht van geestdrift, van opgewondenheid, ja, zelfs van verschrikking.

Hebt ge u nooit, als ge met een opgewekt en zalig gemoed van eene kermis terugkeerdet, waar ge, bij voorbeeld, het ideaal uwer jongelingsdroomen ontmoet en woordjes gehoord had, die u zoo onbegrepen-wonderlijk om het hart bleven mischen - hebt ge u nooit onverwacht ontgoocheld gevoeld, doordat men u eensklaps de koude tromp van een pistool op het brandende voorhoofd zette?

Zeker neen! Welnu, door dergelijk gevoel werd mijn vreedzame held aangedaan, toen hij eensklaps achter zich. en dit op den wreedaardigsten en oorlogzuchtigsten toon, luid hoorde spreken van 'bloed', veel 'bloed', nog 'bloed', alsof bloed niet meer waarde had dan regenwater. Of hoorde hij niet verklaren dat desnoods voor het Vlaamsch 'de koppen over het schavot zouden dansen'?

'Toen ik verwonderd, verbaasd omzag,' zegde de kalme Génard, 'merkte ik dat die vreeselijke en bloedige woorden werden uitgesproken door den vriend Karel - door Karel' (en ik getuig hier plechtig dat mijn archivarius de waarheid der waarheden zegt) 'door Karel, den vreed-

zaamsten en goedhartigsten jongen, die ooit onder den blauwen hemelboog gewandeld heeft; door Karel, die nooit voor geen speldepunt in iets zijne eer van deftigen jongen in gevaar zou gebracht hebben, en die, evenals ik, Génard, onder de heilige hoede eener brave moeder werd opgekweekt.’

Ja, zoo getuig ik, op mijne beurt, opgekweekt met al de zorg, die men bij het opkweken van een teeren en eleganten kanarievogel aan den dag legt!

Ik haal die vreesverwekkende bijzonderheid aan, om te doen zien in welken opgewonden toestand onze jonge vrienden van destijds, uit de plechtigheid terugkeerden, waarin mijn archivarius het Vlaamsch doopsel ontvangen had.

Dat Génard lang over die koppenrollerij nadacht, is zeker, en er misschien wel van droomde: hoe een onschuldige pompoen eensklaps in een helsch springtuig veranderen kon; maar welk verband er bestond tusschen dien bloedigen dans op het schavot en het Fransche *de par la loi*, of het Vlaamsche *krachtens de wet*, dat heeft hij nooit goed begrepen - en ik ook niet.

Hij dacht dat dit vraagpunt, hoe moeilijk en ingewikkeld dan ook, beter zou opgelost worden als het hoofd op de rechte plaats staan bleef - en ik geloof alweer dat hij wel gelijk kon hebben....

Oorlogzuchtig, ja, bloedgierig waren vele jonge Vlamingen van mijnen jongelingstijd - de ouderen waren reeds wijzer - en dit bleek andermaal uit eene gebeurtenis, die voor mijnen archivarius even gedenkwaardig was als het reeds gemelde.

Luister: De Fransche omwenteling van 1848 was uitgebroken, en de Republiek had er lust in, de Zuidelijke Nederlanden, in haren gelukkigen toestand te doen deelen: of was Frankrijk niet altijd, jegens Vlaanderen, de edelmoedigste der natiën?...

De Vlamingen, altijd dom en kortzichtig, niets begrijpende van al wat de *ville de lumière* in hare steeds gistende hersenpan broeide, wilden daar echter niet van hooren, en toen het ruchtbaar werd dat men ons, tegen wil en dank, zou gelukkig maken, dreigden wij te zullen vechten - vechten, ditmaal niet in het hoekje van den haard, maar vechten dat... de knoppen van de onderbroek zouden vliegen.

Dat werd zeer ernstig!

Eens kwam Jakke Heremans - wij noemden hem altijd 'den Jakke' - uit Gent afgezakt.

Hebt gij hem gekend?

Dien man, zult gij zeggen, met zijn bleek, droog, lauggetrokken gezicht, zijn witten halsdas, zijne streng afgemeten taal, zijn pedanten spreektoon, kortom, dat geheel, 't welk ons aan een Hollandschen dominee van vóór vijftig jaar denken doet?

Dezelfde; maar de vriend Jakke was destijds nog dat doodvervelend, poseerend en sectarisch schepsel niet dat hij later geworden is. Jakke was integendeel een geestdriftig, opgewonden jongmensch, en het verschil, mijn waardste, van toen en later, was dat van een frisschen, levenslustigen, springlevendigen karper en een droogen en houterigen stokvisch.

Hoe de geleerdheid iemand toch veranderen kan!

Heremans had met de jongeren gedweept, gedeclameerd, gezongen, gerijmd, kortom, al de *ge's* die den *studiosus* passen, en ofschoon te Gent als leeraar in het Atheneum geplaatst, waren zijne vrienden in Antwerpen hem hoû ende trouw gebleven.

Jakke, door vaderlandschen geestdrift en heldenmoed aangedreven, kwam naar Antwerpen, met eene wervingslijst in den zak, tot vorming van een vrijwilligerskorps, gezegd 'witte kaproenen' - neen, heer zetter, als ik u bidden mag, zet niet, 'witte kapoenen'! - ik zeg

‘witte kaproenen’, tot aandenken van de stoute navolgers van Jan Yoens te Gent. Dat korps moest zich gereed maken om naar de grenzen te trekken, en zich voor het lieve vaderland tot ‘groezelementen’ te laten schieten.

Voorwaar, een epos, den Muis- en Kikvorschenoorlog overwaardig!

De jonge Vlamingen huisden destijds in *De Granaatappel*, vlak bij de Beurs, eene oude herberg, die men langs een engen gang bereikte - de Vlamingen schenen er aan te houden in diepe gangen te schuilen - en wier uithangbord op tweeledige wijze kon worden verklaard. Of de granaat was de gekende vrucht, of de granaat was dat vreeselijk ding, waarvan de oude Vondel heeft gezegd: ‘het barsten van de hantgranaat’ en die door keurtroepen ‘door stoute granadiereu’, tusschen de gelederen der vijanden geworpen werd.

Wij gelooven, naar de gemoedsstemming onzer jonge vrienden te oordeelen, dat de laatste uitlegging de meest waarschijnlijke was, of ten minste door de Vlamingen werd aangenomen.

Immers, oorlogzuchtig is of wordt elke volksbeweging, die tegenstand ontmoet in opkomst en ontwikkeling. De uitlegging van bloem en vrucht, door de warme zon van het zuiden gestoofd, trok de licht opbruisende jongelingschap niet aan. Zij wilde in waarheid ‘granadiereu’ zijn, mannen met bloed in de aderen, en zelfs vriend Toontje, een kloeke Vlaming, zoo hoog als eene kurassierslaars, waande zich zoo'n reusachtige ‘granadier’.

Men had in gemeld lokaal driftige, vaderlandslievende redevoeringen gehouden; men had fel en dreigend gezongen, misschien des te heviger als men beneden, op de binnenplaats, het dof gebons hoorde van de ijzeren schijven van het tonspel, dat telkens als een verraderlijk geweerschot tot in de bovenzaal galmde.

Vriend Toontje had de specialiteit, de Laet's vers voor te dragen:

Onze oudren waren groot en wy - wat zyn we heden?

Toontje deed dit met eene kolossale stemverheffing, met dreigende, vreesaanjagende oogen, met een vuistengebal dat hoogst merkwaardig was, en vooral werd het woordeke *wat* op eene diep overtuigende wijze uitgedalmd. Volgens dezen was dit *wat* een wezenlijke kartetsslag, volgens anderen - maar dat waren laaghartige benijders - klonk het *wat* als de kwaakslag eener opgejaagde eend.

Zeker is het dat dit hoogklinkend en kortafgebeten woordeke *wat* tot nu toe beroemd is gebleven, en als er ooit een lijkgesteente voor het kloeke Toontje wordt opgericht, kan men er niets beter en gepaster op beitelen, dan dit kleine en voor de oningewijde wereld onbegrepen woordeke *wat*? Wie weet tot welke geleerde en wijsgeerige opzoekingen en bespiegelingen, het later aanleiding zal geven, gelijk eens de spiegel en de uil op Maerlant 's grafsteen.

Jakke Heremans verhoogde den klimmenden geestdrift door het pas geschreven en getoonzette lied van den overtuigden Vlaming, Dr Snellaert:

Welaen, kameraden, ten strijde gesneld:
Voor vryheid en eere gevochten!

Men zong het geestdriftige lied; men marcheerde op de maat, en de vriend Jakke vóórop als tamboer-majoor. De zaal van *De Granaatappel* dreunde onder den krachtigen voerstap; krijgshaftig vielen de voetzolen op den planken vloer: de glasruiten daverden, de roomers en drinkglazen ratelden van vaderlandsche ontroering - en heldhaftig klonk het refrein van het lied:

‘Dat durven de Vlaemsche gezellen bestaen!’

Ja. waarachtig dat durfden zij!

Ware er op dat oogenblik iets buitengewoons voorgevallen - bij voorbeeld, waren de muren van het lokaal eensklaps gebarsten en hadden zij alzoo doorgang verleend - want langs de deur naar buiten, dat was niet homerisch, dat was te alledaagsch: of, krijgshaftiger gesproken, ware geheel de granaat eensklaps knetterend en donderend ontploft - onze vrienden hadden hunnen zegetocht naar de zuidergrens, in éénen adem voltrokken, en wie weet hoe benauwd de Franschen het zouden gehad hebben....

Laat in den avond legde Jakke, de werver, de lijst ter onderteekening op tafel. Wie een echte Vlaming was, en geen koud bloed in de aderen had, moest teekenen!

Het legioen zou naar Brussel stoomen en recht naar het vorstelijk paleis marcheeren, waar de Koning, door de bedreigingen in het Zuiden opgeschrikt, zijnen scepter - of eigenlijk zijnen wandelstok; de kroon - of eigenlijk zijnen hoed - voelde trillen en waggelen; doch men zou hem uit de dichte drommen bemoedigend toeroepen: ‘Geene vrees meer, de witte kaproenen zijn daar!’

Och, 't waren geene witte kaproenen, Sire; 't waren maar witte slaapmutsen!

Want 's nachts droomden onze jonge vrienden vreeselijk van vechten, doodslaan, koppen afsnijden, stroomen bloeds, moord en brand, en 't was Jakke, de duivelsche Jakke, die, als een Mephisto, hen als kapuinen aan de bajonnetten deed rijgen. - En wie weet of Jakke zelf, in zijne nachtgezichten, ‘niet een grooten druppel angstzweet aan elk haarpijl voelde hangen!

's Morgens echter weigerde hij weer heldhaftig toen de jongens - moeder had hen geducht bekeven en vader hen bij de ooren getrokken - hun handteeken terug-

eischten. Neen, zegde de vreeselijke Jakke, een Vlaming heeft maar één woord: maar het plan ter vorming van een legioen 'witte kaproenen' bleef voor eeuwig in den rak van Heremans... kazerneeren.

Het schijnt dan ook dat het vaderland zonder de 'witte kaproenen' gered werd....

Mijn archivarius teekende niet. Hiervoor was hij te kalm, te redeneerend en vooral te bedeesd. Heldenbloed stroomt niet in zijne aderen, en met geen speld moogt gij aan zijn kostbaar bloed raken - dat hij overigens niet te veel heeft. De redding van het vaderland laat hij over aan die, welke daarvan kennis en verstand hebben - en hierin heeft hij weeral overschot van gelijk.

Dat heet ik nederig en doodbedaard zijn....

Maar ingelijfd was mijn archivarius in het groote leger van den Vlaamschen taalstrijd, dien hij zijn gansch leven voerde, niet met groote woorden, met zingen, rooken en zwetsen, niet met eindelooze woordenkramerijen over Breydel en de Coninck; maar na geharnast te zijn door de studie. Hij schreef boeken en brochuren, waarin hij het verledene van zijn geliefd Antwerpen, in al zijnen glans en pracht deed herleven, en die boeken en brochuren vormen schier eenen berg, waar menig Vlaming met geen springstok kan over wippen.

En gij, waart gij ook van de 'witte kaproenen'? hooren wij vragen.

Ik? neen! Ik zat destijds reeds een drietal jaren op de bank der journalistiek, en daar, geloof mij, bedaart en verkoelt de geestdrift. Daarbij, ik geloof niet dat ik een droppel heldenbloed in 't lijf heb....

1893.

Freule Faasheim, uit het midden der XIIIde eeuw.

I.

Het kamp der vagebonden.

Het was een zonnige dag in de Meimaand van 1766. De zon daalde vurig rood achter de eindelooze maste-bosschen der Kempen.

Stil en rustig was de heide tusschen Arendonk en Reusel: geen boer, geen schaap, geen hond werd men gewaar, zelfs geen vogel dreef over de waterplassen.

Een frissche wind speelde over de vlakte, mischte door de spelden der jonge masten, hier en daar door het toeval gezaaid, en koelde de laatste hitte.

Aan den horizont spreidden zich donkere bosschen uit, wier vormen in den nevel onduidelijk werden.

In de vlakte verscheen eene jonge vrouw, die dwars over de heide ging, het dorpke Reusel links liet liggen

en Oostwaarts aanhield, in de richting der abdij van Postel, wier spitse torens boven de gegolfde bosschen uitstaken.

Het jak, dat men in die dagen een ‘caraco’ noemde was van groen fluweel, wel oud en tot op den naad versleten, maar toch met een zekere losheid gedragen, ofschoon het wel nooit voor het lijf der jonge vrouw gesneden werd. De witte linnen doek, die met een punt op den rug hing, de borst bedekte en daar in het jak verdween, was met een zekere koketterie geplooid. De rok was van grove wollen stof, en de donkerkleurige, langwerpige vierkante voorschoot, op den rand, met roode bloemen en arabesken bestikt. Donkere wollen kousen verdwenen in geriemde jongenschoenen, en op het hoofd droeg zij een rooden doek, die onder de kin was vastgeknoopt.

Haar persoon? Wij zullen haar signalement afschrijven - schrik niet lezer - uit de *Lyste van Vagebonden, Gasuwdieven. Struikroovers en andere suspecte Perzonen*, opgemaakt ten jare 1766, op bevel van den ‘Hoog ed. geb, gestrengen Heere grave van Rechteren, hoogen laagschout, over de Hoofdstad en Meyerye van 's Hertogenbosch.’

‘*Mieke Faasheim*, lang en nik van Postuur, fraay en glat van Tronie, blond van Haar, groot en blaau van Oogen, dragende doorgaans gele Koralen om haar Hals, en hebbende enigen tyd op de Citadel te Wezel gezeten: Dezelve staat schuldig aan Diefstallen, en is getrouwt met zekeren Peters, soldaat te Wezel in 't Regiment van Britski.’

Mieke Faasheim was dus eene jonge, schoone, gezette en blondlokkige vrouw, eigenlijk vrouw Peters; doch zij droeg den naam van haren stiefvader ‘Coenraat Faasheim, alias Jonker Faas, een Hoogduitser’ zeggen de signalementen, ‘voorgevende van Adel te zyn.’

Jonker Faas, een titel dien hij wel kon gestolen hebben,

zoals vele andere dingen in zijn bezit, was een dief, die veel op het geweten droeg, evenals zijne tweede vrouw en dezer kinderen, die allen den naam van den stiefvader hadden aangenomen.

Van jongsaf had blond Mieke in de wereld der 'vagebonden, rabauwen en knevelaars' geleefd, en dàar een onbetwisbaren invloed uitgeoefend; doch of ze nu wel de grootste diefegge van de bende was, staat te bewijzen. Zij droeg nog geen enkel brandmerk, en op hare schouderbladen was geen striem van eene geeseling te ontdekken. Brandmerken waren echter zóó algemeen in die wereld, dat de meeste vrouwen zich op een, twee of drie mochten beroemen.

Mieke Faasheim, of 'freule Faasheim' zooals men haar in de bende spottend noemde, zag er eene krachtvolle, stoute en onbeschroomde vrouw uit. De uitdrukking van haar blauw oog was gewoonlijk, zacht, of liever onverschillig, maar als de drift in haar gemoed opwelde, zag men haren oogslag vlammen als een vonk in het donker. Hare welgevormde hand was gespierd, haar stap mannelijk en, had zij deze en andere min vrouwelijke bewegingen kunnen temperen, zou zij in een salet en in prachtkleedij, eene opmerkelijke vertooning gemaakt hebben.

In hare kinderjaren leefde zij in de soldaten wereld der grensvesting Wezel - eene wereld, uit het schuim der maatschappij saamgesteld en het broeinest van de vagebonden en dieven, die zich in de Kempen verspreidden, en in de beide deelen der Nederlanden en in Pruisen, 'spolieerden en travailleerden'.

Maakten de Staten aan die heeren en dames het te benauwd, ze trokken de grenzen der Generaliteitslanden over; meende ze zich door de Oostenrijksche Nederlanden al te veel geprangd, ze keerden spoedig naar de eerstgenoemde landstreek terag, die door hare wildernissen, heiden en bosschen, door hare afgelegen hoeven en dorpen

en onvoldoende rechtspleging, eene veilige schuilplaats aanbood.

Soldaten waren doorgaans plunderslaars, dieven en moordenaars; het zwerversleven stond met het soldatenleven in nauw verband, en bij eiken stap treft men ook bij de zwervers, kerels aan, die tot dit of dat regiment hadden behoord en gedeserteerd waren.

Die regementen huurlingen waren uit alle natiën bijeengeraapt en dienden de Staten van Holland tegen een bepaald huurgeld. De hoop op plundering was de band, welke deze tuchteloze groepen vereenigde. Jonker Faas. zegden wij, diende in 't regiment van Britski. Hij, zijne vrouw, zijne stiefkinderen waren zeer behendige beurzensnijders. Blond Mieke, niettegenstaande al de adellijke trotschheid die de Faasheims ten toon spreidden, trouwde vroeg met eenen ruiter van het Britski-regement.

't Was door haren vader, hare moeder, zusters en verdere familieleden dat zij in de dieven wereld verzeild raakte: maar doorslecht was zij niet. Zij had, onder andere goede hoedanigheden, eene onbepaalde liefde voor haar kind, een lief 'boeleke', blond gelijk de moeder, een engeltje met blauwe oogen, dat in de koude winternachten aan de borst der moeder schuilde, gelijk een kiekentje in de pluimage der hene.

Was het gerecht van die dagen welwillend en doorzichtig geweest, Mieke Faasheim zou misschien nooit eene diefegge geworden zijn; maar moeder Justitie was toen eene recht booze moeder. Zij geeselde en brandmerkte voor een 'haverklap', zooals de boer zegt, en bande daarna de afgestraften buiten het grondgebied der Staten.

Nergens was die rampzaligen nog rust verleend. Hier verjaagd, ginder verdreven, evenals een wild dier vervolgd, nergens een steen vindende om het hoofd op neer te leggen, bleef er hun niets over dan in de bosschen te schuilen en den oorlog aan de samenleving te verklaren -

totdat de Justicie hen andermaal greep en, na vijf of zes brandmerken, aan de galg knoopte of radbraakte, aangezien de 'geïnfligeerde straffen' hen toch niet tot een 'beter Levensgedrag' hadden gebracht.

Mieke Faasheim had wel uitsluitend voor het blonde engeltje willen leven; maar zie, eens ontmoette zij eene heidin, eene vreesverwekkende vrouw, die op de jaarmarkten, in steden en dorpen, de waarzegster of de kaartlegster speelde, en ten gevolge eener jaloezie ontstond er tusschen beiden een vinnige haat, die meer dan eene botsing teweeg bracht.

Men noemde die heidin Marian, of Zwartjes-Marian; zij had reeds viermaal eene geeseling onderstaan, en dit - zoo luidde ten minste de overlevering - zonder een kreet van pijn te laten hooren.

De heidin dreigde het blonde kind te zullen betooveren, het zelfs te dooden, en toen Mieke Faasheim eens in de Kempen doolde, zonderde zij zich van de bende af, bracht heimelijk - zoo dacht ze ten minste - haar engeltje bij den hovenier der Franciscaners te Arendonk, smeeke dezen en tevens de Zusters haar kind op te voeden, totdat zij het zou terughalen.

'Men zegt,' zoo sprak zij nog tot de nonnekens, 'dat er boven ons een God is in den blauwen hemel, een God van liefde, dien gij dient; leer mijn kind Dien kennen...' en toen had zij een oogenblik geweend, het blonde engeltje gekust, nogmaals gekust, en was heengegaan.

Negen jaar lang zwierf zij rond, dikwijls ver van de plaats waar haar kind leefde. Nu eens was zij in het hartje van Duitschland, in 't land van Luik of van Kleef, dan weer in Vlaanderen of in 't diep van Holland - altijd in afwisseling van weelde en armoede, doch altijd misdadig, en zij vroeg zichzelf weleens af, of het niet beter ware dat het kind nooit wist wat schande op de moeder kleefde.

'Ja,' meende zij, 'ja, dat is nog het beste van al!'

en Mieke Faasheim dacht geruimen tijd aan haar blond engeltje als aan eene verschijning in eenen droom.

Nu was zij echter, door zekere omstandigheden gedreven, andermaal in de Kempen gekomen, en wat zij een tijdlang had kunnen begraven en vergeten, welke weer met geweld naar boven: zij wilde haar kind teragzien, alvorens de grenzen over te gaan, omdat het in de Oostenrijksche Nederlanden, voor het oogenblik, veiliger was voor haar, dan op het grondgebied der Hollandsche Staten.

Toen zij naar de rustige schuilplaats der Franciscaners terugkeerde, overheerschte het moederlijk gevoel elk ander: zij was weer moeder in den vollen zin des woords. Alles lachte haar toe: de zon was lieflijk en koesterend; de wind zong in het loof der dennen of scheen op het heivlak voor haar uit te dartelen; de leeuwerik steeg zingend hooger en hooger in de lucht. Zij was nu alleen, verre van hare misdadige wereld, en in hare verbeelding kwam het blonde engeltje haar te gemoet gelooopen, vloog in hare armen en noemde haar 'moeder'.

En toen zij van den tocht terugkeerde, waren al die edelmoedige en zachtaardige denkbeelden verzwonden. Reeds vele, zeer vele jaren geleden, was het kind uit het klooster verdwenen. Op zekeren dag werd het afgehaald door twee mannen, die beweerden dat de moeder dood was en de familie het wichtje opeischte.

Waarheen voerde men het kind? Niemand wist het. Mieke Faasheim was een oogenblik als krankzinnig en hare hevige taal joeg al de aanwezigen schrik aan; maar ondie razernij volgde eene stomme smart, en eindelijk weg gaande, mompelde zij; 'Och, 't is ook beter dat het wichtje nooit zijne moeder gekend hebbe....'

Doch toen zij op de heide alleen was, werd zij ander-

maal de stoute en grammoedige vrouw van vroeger. De haat en de wraakzucht overmeesterden haar; driftig woelde hare rechterhand in haar jak en omklemde den heft van haar mes. Zij dacht aan Marian, de gevloekte heidin, die, daaraan was niet te twijfelen, het kind had doen stelen, om het te verkoopen of te vermoorden.

Door deze denkbeelden overmeesterd, liep de zwerfster driftig over de heide; haar oog vonkte, de hand was tot vuist gebald en soms dreigend uitgestrekt - en hare schaduw bootste op den grond al die koortsachtige gebaren na, alsof hij een booze duivel ware, die haar vooruitliep en 'Wraak, wraak!' schreeuwde, zooals haar gemoed deed.

Twee oogen, achter het kreupelhout verborgen en die de zwerfster niet opmerkte, staarden op haar toen zij voorbijliep. Die zonderling gekleede vrouw, wier gestalte eene lange en spookachtige schaduw op de heide wierp, joeg den boer, in het hout verborgen, schrik aan. Hij volgde haar met bangen oogslag en begreep wel tot wat volkje zij behoorde.

Pas had de bespieder zich vergewist over de richting, die de 'suspecte' vrouw volgde, of hij verliet zijnen schuilhoek en draafde recht naar het dorp. Wat Mieke Faasheim betreft, die stapte voort zonder te denken dat men haar bespied had.

Een half uur later bereikte zij het uitgestrekte bosch, sprong over gracht en beek, en drong door het dichte kreupelhout, dat door hooge dennen en eiken overlommerd werd.

In 't diep van het bosch stond eene vervallen schuur, met afgebrokkelden steenen gevel, een zwart strooidak, met een kleed van groen fluweelen mos overdekt, en waarin de regen gaten had gespoeld. Het was eene houtschuur, of misschien wel eene schans of schuilplaats geweest voor het vee, tijdens de plundertochten in den successieoorlog van Lodewijk XIV.

Aan den kant van den gevel kampeerde een zonderlinge groep vrouwen en mannen. Deze krakeelden, gene speelden kaart, anderen sliepen of rookten; maar allen zagen er in kleeding haveloos, vuil, kortom, recht liederlijk uit. 't Was eene groep, die Callot in zijne galerij van *gueux* en *reîtres* zou hebben geteekend.

't Waren allen beruchte personagiën, wier signalement de *Lyste der Vagebonden* ons bewaard heeft.

'Speks Hannes, een Hoogduitser, oud omtrent 40. Jaren, dik van Postuur, dik, root en ront van Tronie en hebbende dik zwart Haar: Dezelve is Wagtmeester geweest onder het Franse Vry-Corps van Fischer' - Hannes speelde kaart, gedurig krakeelend, met Corporaals Heintje, een andere dikbuik 'glat en bruin van Tronie, hebbende bruin slyk Haar, trekkende een weinig met één been wegens kwetsuren, die de Honden der Bedeljagers, bizonder te Venrooy, hem gebeten hebben.'

Niet ver van daar zat een deserteur van het regiment van Britski, Willem de Tater, 'een Heiden, oud omtrent 24. Jaren, gezet van Postuur, geel en zwartachtig van Vel, zwart van Haar en Oogen, plat van Tronie, gaande een weinig bukkende en met de voeten wat binnewaarts.' Hij zat op den grond, hield met de lange armen zijne opstekende knieën omvat, en sarde en plaagde Pap-Hermens-Jenneke, een afschuwelijk oud wijf, 'dik opgeblazen en pokdalig van Tronie, bruin van Vel en Oogen, zynde zeer lelijk en hebbende eenen baart' - eene bijzonderheid, die zeer winstgevend was op kermissen en jaarmarkten.

Anna-Grietje, alias Kruikestop of het Kort Armke, eene uit het Gulikerland, nog jong, 'kort van Postuur, middelmatig van Dikte, smal van Tronie, blank van Vel, groot en graau van Oogen en extra kort van Armen' - Anna Grietje kittelde met een strooipijl Turelutje of Mijnheer van Breda, een jonge, blonde, magere kerel, die zijne roes

uitsliep, en wiens magere ‘Tronie, lange Benen, blaauwagtige Oogen, groote en lange neus,’ het Kort Armke hadden betooverd; doch die, als hij wakker schoot, beloofde haar heel vriendschappelijk den nek te zullen breken.

Mijnheer Van Breda rustte met het hoofd op een verschen schapenpels, waaraan de bloedende kop van het dier nog vastzat, een voor den vagebond zeer gerieflijk kussen.

Niet ver van daar zat, zwiiggend, men zou zeggen droomend, de heidin Zwartjes-Marian, die in haren rooden mantel en met een gelen doek om het hoofd gebonden, eene indrukwekkende figuur was - ‘oud omtrent 40. Jaren, lang, dik en zwaar van Statuur, breed van Schouders, dun van Middel, fraay van Postuur en Tronie, geelagtig van Vel, dik van Neus en zijnde te Brussel, te Luyck, te Aken en te Limburg gegeeselt’ - een stoute, trotsche, lichtgeraakte en wraakzuchtige vrouw. Hare moeder was te Cornelis-Munster ‘geëxecuteerd’, hare zuster, de zwarte Peternel, te Thoir gehangen, en zij?... Wat bruit het haar wat hare toekomst zij!

Op een paar stappen van haar doofde allengs het houtvuur uit, dat nog een dunnen, zilverigen rook deed opstijgen, die traag tusschen de takken van het kreupelhout wegdreef. Op twee boomtronken, ter weerskanten van het vuur geplaatst, lag nog eene ijzeren spil, die tot spit had gediend, waaraan het schaap gebraden werd, dat Turelutje uit een naburige schaapskooi gestolen en op zijne schouders - die ‘goede Herder!’ zoo spotte Corporaals Heintje - had aangebracht.

Rechts en links lagen knoken en afgeknaagde schenkels, een paar ledige kruiken en flesschen, en brokken brood. De bende had lustig gemiddagmaald en ook dapper gekrakeeld, maar ten slotte had Baltzer, een verloopen student - nog een deserteur uit het regiment van Britski - en die zeer vroolijk ‘op de Fiool’ kon spelen, de

krakeelders verzoend, door de schavuiten en de karonjes te doen dansen.

II.

De bedeljagers.

Eindelijk was er wat meer stilte in het kamp gekomen, en dit was het oogenblik waarop wij het in oogenschouw namen. Men rustte min of meer, in afwachting der duisternis, wanneer men eene der afgelegen hoeven der Postelsche abdij zou gaan plunderen - dagelijksch werk.

Het geritsel en het gekraak der takken deed plotseling iedereen opzien, en Mieke Faasheim verscheen. De kaartspelers riepen 'Hoerah!' evenals Willem de Tater. Baltzer krabbelde een vroolijk liedje op de viool als welkomgroet aan het schoone Mieke - aan freule Faasheim, de bloem van het kamp, de ster van den bohemerhemel!

Doch freule Faasheim was niet tot vroolijkheid gestemd; haar oog was vreeselijk scherp en toen zij de heidin bemerkte, riep zij met eene van gramschap trillende en uitdagende stem:

'Er uit, zwarte tooverheks!'

Marian rees langzaam en onvervaard op; zij hield hare donkere en tintelende oogen, waarin de razernij van het wild dier vlamde, op de blonde uitdaagster gericht.

Het was lang geleden dat die twee vijandinnen niet meer tegenover elkaar stonden; de haat, zoo dacht men, was eindelijk in haar gemoed gebluscht; doch toen, in den loop van den dag, Mieke zich uit het kamp verwijderde,

was de heidin nadenkend, ingetogen geworden, en zonder iets aan hare gezellen te zeggen, had zij zich op de terugkomst der blonde voorbereid: zij kende de teleurstelling, die haar in het dorp wachtte.

In die twee wilde zielen brandde de haat in lichtlaaie vlam. De heidin siste nijdig:

‘Wat wil die karonje nu weer?’

‘Waar zijt gij met mijn kind gebleven?’ riep Mieke Faasheim.

‘Wat gaat mij uw kind aan?’ spotte Marian, en in den toon harer stem hoorde men wel dat zij gelukkig was over de slechte tijding, die de blonde aanbracht.

‘Gij, gij hebt zijne schuilplaats ontdekt; gij hebt die verraden! Gij, gij hebt mijn kind doen wegvoeren!’

Marian grinnikte; er liep een booze grimlach over haar geel gelaat en de zwarte oogen glinsterden onheilspellend.

‘En had ik dat gedaan?...’ beet zij de blonde toe. ‘Het kind is weg? Wel, dat maakt mij recht gelukkig, al heeft dat mormeldier mij geenen stuiver voordeel aangebracht!’

‘Ik wist wel dat uwe hand in die fielterij, misschien wel in dien moord, stak! Ik wil uwe lafheid betaald zetten!’ en reeds blonk het mes in de hand van blond Mieke; maar ook die der heidin woelde onder de kleêren, en met een gespierden ruk kwam haar gele klauw gewapend te voorschijn.

‘Bloed om bloed!’ riep de Faasheim.

‘Zooals gij wilt!’ siste de heidin.

Daar stonden zij tegenover een, gelijk twee stieren, die met vlamvend oog en snuivende neusgaten, gereed zijn elkander met hunne puntige horens op te vangen.

In het kamp had de ontsluiting van het geheim betrekkelijk weinig nieuwsgierigheid opgewekt, doch toen de messen werden getrokken staakten de kaartspelers hun spel.

‘Houd den bek, zwarte heks!’ riep Corporaals Heintje, en Speks-Hannes morde iets van eeuwige ‘moelvechters’ die niet eens elkander durfden beksnijden.

‘Hoerah!’ zegde Willem de Tater. ‘Nu zullen wij eens zien wie de sterkste van de twee is. Er op los, zwarte heks!... Kis, kis, kis! blonde freule! Kerf die zwarte feeks eens een rood kruis op haar perkamenten muil!’

Turelutje hief het hoofd op, zag eens slaperig rond en legde zich andermaal neer om zijn dutje voort te zetten. Zóó'n twisterij was immers dagelijksch werk in het kamp, en 't liep meestal op wind uit.

‘Komaan, Baltzer,’ hervatte de Tater andermaal; ‘speel nu eens een vroolijk deuntje, terwijl de messendans aan den gang is. *Avant-deux!*’

Zwarte Marian viel met ingetrokken nek en brullend, aan, doch de blonde ontdeed den slag, die anders geducht zou geweest zijn. Het mes gleed rakelings nevens den elleboog af, en de tegenpartij ging vreeselijk weerwraak nemen, toen eensklaps de uitgezette schildwacht te voorschijn sprong en riep:

‘Vlucht, vlucht! de bedeljagers, de bedeljagers!’

Alsof de bliksem tusschen de bende gevallen was, stoof deze uiteen.

‘Vlucht, vlucht!’ riep men rechts en links.

Oud en jong was opgesprongen, niemand dacht nog aan zijnen kameraad, en als de bieën voor eene regenvlaag, waren mannen en vrouwen eensklaps in het kreupelhout verdwenen. Men hoorde een oogenblik takken slaan, takken ritselen en stemmen in de verte wegsterven.

De heidin was de laatste, die het veld ruimde; vlug als de panter sprong zij door het hout, over gevelden boomtrunk en diepe gracht heen, altijd het mes, door het bloed der blonde roodgekleurd, in de hand. Zij hoorde in de verte het geroep der jagers, het geblaf der honden, het

slaan der takken in het hout: het gevaar naderde dus meer en meer.

Een roode dog, met schuimenden muil, sprong plotseling te voorschijn en de heidin had schier den tijd niet, zich achter een zwaren boom te verschuilen. De hond schoot brullend toe, scheurde met zijne nagels den rooden mantel en plantte te gelijkertijd zijne scherpe tanden in het been.

Marian verloor hare tegenwoordigheid van geest niet, zwaaide bliksemsnel het mes, en met een geweldigen ruk opwaarts, reet zij het razende dier den buik open. Huilend spartelde de dog achterover en hij rochelde zijnen doodsreutel, eer de heidin in het bosch verdwenen was.

Onverpoosd zette zij de vlucht voort. Slechts na geruimen tijd te zijn voortgelopen, hield zij stil; hare borst ging als een blaasbalg op en neer; de gele wangen waren roodgekleurd: zij luisterde en hield den hijgenden adem in.

In de verte dacht zij nog menschenstemmen en het geblaf der honden te hooren, die gewis haar spoor waren bijster geworden. Eindelijk werd alles stil; Marian hoorde niets meer dan het gemurmel der kleine beek, die naast haar tusschen takken, stronken en steenen klaterde, en boven haar het geruisch van den wind door de boomtoppen, alsof ook dàar eene beek stroomde.

De wonde, door den beet toegebracht, deed haar vlijmend pijn; haar gezicht was er door verwrongen, en het been trekkend bereikte zij het water. Op den boord deed zij haren schoen uit, waarin het bloed overvloedig zijpelde, waschte den beet, en het koele water bracht verlichting aan. Dan scheurde zij eenen reepel van haar onderkleed en omzwachtelde de wonde.

Nergens was eenig spoor van eenen harer makkers op te merken: iedereen had zijn eigen weg gekozen, doch allen waren in de richting der grenzen verdwenen.

Toen het donker werd was de heidin op de vlakte. Op korten afstand van haar lag wel is waar eene hoeve, die

zich als een zwart monster, met twee vurige oogen op den horizon afteekende; doch zij durfde 't niet wagen daar hulp te vragen. Het geblaf van den bandhond deed haar huiveren.

De volle maan steeg op, goot haar licht over het eenzame landschap en schiep donkere schaduwen, die scherp tegen de nevelige lichtvakken afstaken. Boven de bosschen rezen de torens der oude abdij op; hunne schaliëndaken glimden en de gouden haan blonk als eene ster - voor de heidin eene noordster.

Al hinkende ging zij in die richting.

Mieke Faasheim had, in de vlucht, de richting op Arendonk gekozen, dezelfde die zij in den loop van den dag volgde, de schemering was gevallen toen zij den aardeweg bereikte, die naar het dorp liep; daarbij de toren, met zijne hooge en scherpe spits, was nog vrij duidelijk zichtbaar in den avondnevel.

Ook zij stond van tijd tot tijd stil, en luisterde met ingehouden adem of er geen onraad opdaagde. In de verte hoorde zij een dof geklots: 't was of er ruiters naderden. Weldra onderscheidde zij den hoefslag duidelijker en zelfs meende ze een luid gezang te vernemen.

Snel week de vluchteling terzijde van den weg in het kreupelhout, en zag weldra drie cavalieren, welke den zandweg volgden. 't Moesten vroolijke gasten zijn, want een hunner zong een lied, galmend over de vlakte:

‘Corydommeke was moe van 't jagen’

en de anderen lachten luidkeels.

De zwerfster zag scherp toe door het loof, en toen de ruiters tegenover haar gekomen waren, kon zij slechts met moeite eenen uitroep bedwingen. Zij meende ze alle drie te kennen of liever gezegd, zij kende ze wel degelijk.

Hij, die lachend voorop reed, met een sargieën mantel om, was immers Hannes, alias Kieselaar Hannes of Hanneske zonder Schieber, ‘oud - zegt de verraderlijke *Lyste* - omtrent 40. Jaren, smal en licht van Postuur, ront van Tronie, zwart gekruld van Haar, zwart van Oogen, blank van Vel en dun van Handen. Dezelve is een Beurse-snyder, draagt gechambereerde Klederen, ryt te Paart, heeft enige knechts, welke zijne Cameraden zijn.’

Hannes, wie weet onder wat adellijken titel verborgen, kwam gewis uit Holland, waar hij de harddraverijën, toen dààr reeds volop in bloei, zal bijgewoond en er weer een ruimen oogst opgedaan hebben. Een stoute geparfumeerde dief, die eene diepe minachting aan den dag legde voor al zijne collegas, wanneer zij armzalig te voet door bosch en heg moesten kruipen. Hij, hij hield er aan, zich als een ‘banjerheer’ voor te doen, was volop thuis in ‘courtoysiën’, sprak Fransch, radbraakte moedwillig het Neerduitsch, deed zich eerbiedig groeten door baljuws en drossaards, en had eene zóó geslepen tong dat gij hem uwe beurs zoudt toevertrouwd hebben.

Zij herkende ook dien onbeschaamden Beau Soleil, dien men, in de dievenwereld, spottend Stekke Peer noemde, ‘een Franschman, oud omtrent 45. Jaren, dik en zwaar van Postuur, blond gekruld van Haar, groot en graau van oogen, wat hoog van Rug, en dik van Neus. Dezelve staat schuldig aan Diefstallen en Geweldenarijen, is soldaat geweest in het Franse Regiment van Piemont’ - een bluffer, een grootspreker, een vreetzak, kortom een Falstaff.

En hij die zong? O, dat was Bertus, ‘alias de Student, oud 33. a 34. Jaren, lelyk van Postuur, Pokdalig van Tronie, hebbende bruinagtig Haar en eene Akense Spraak; dezelve is schuldig aan Huisbraken, Diefstallen en Geweldenaryen, maakt valse Passen, spreekt ook Latyn en is uit Duinkerke gedeserteert van het Regiment Franse Ierlanders.’

De drie cavaliere waren blijkbaar niet bang de aandacht

der bedeljagers op te wekken; zij zaten immers te paard, waren onder hunne 'voornamen' kleeding goed gewapend, hadden voortreffelijke passen, droegen klinkende namen, die al de gerechtsdienaars beleefd zouden doen buigen als knipmessen.

Mieke Faasheim liet de 'suspecte' heeren voorbijtrekken, die blijkbaar ook de onveilige gewesten der Hoogmogende staten verlieten, om hunne 'commercie' in de zuidelijke Staten te gaan voortzetten. Toen zij in de schemering verdwenen waren, vervolgde zij haren weg, in de richting van het dorp, doch koos de binnenwegen, door korenakkers en weiden; de toren, die nu in het maanlicht blonk, diende haar tot baak.

III.

Total-Jans.

Total-Jans, de heelmeeester-barbier, bewoonde, niet ver van de goed ommuurde kerk, in het dorp Arendonk, een klein huis, met een ouden verzakten trapkensgevel. Aan de deur hing een koperen bekken tot uithangbord, ofschoon het minste kind van het dorp zeer goed wist waar het zich, man geworden, zou laten scheren.

Al de stoppelige baarden werden door Total-Jans geschoren, want een gladde kin was in die dagen het heerschende gebruik. De voornamen van het dorp, schout en vorster, gelijk de minste kousen- en tijkwever, kwamen 's Zaterdags in de 'barbierderye' van Total-Jans terecht.

Ook wel eens in de week als er, na eene vechtpartij - en de Arendonkenaars hielden nog al van het beksnijden - eene wonde moest verbonden, of eene aderlating toegediend worden.

Vooraf was Totel-Jans de man, als paard of koei moesten 'gecureerd' worden - en dit is voor den boer belangrijker dan eene ziekte van zijne vrouw.

Totel-Jans, men ziet het, was een onmisbaar persoon; hij vertegenwoordigde in de oude Vrijheid niet alleen de geneeskunst, maar ook alle wetenschap en andere geleerde dingen.

Men ging hem te rade in alle groote en moeilijke omstandigheden des levens, en na 's Zaterdag onder het mes ven Totel-Jans gezeten te hebben, keerde men huiswaarts met vele wonderlijke historien, die sedert den vorigen Zaterdag in de wereld waren gebeurd, zelfs in China en te Rome.

Niemand kon vertellen gelijk Totel-Jans.

Als men de ijzeren klink ophief om de deur te openen, bevond men zich in een niet groot vertrek, dat tot uitoefening der nering en ook tot huiskamer gebezigd werd. Totel-Jans in persoon zat bij het hout- en turfvuur dat vroolijk knetterde en tevens het vertrek verlichtte, want de avond was gevallen.

Boven het vuur zong de waterketel, de 'moor', misschien in afwachting dat er nog een kalant kwam om geschoren te worden.

De heelmeeester-barbier - Totel-Jans zegde nooit: barbier-heelmeester - was een zestiger, mager als eene panlat en met eenigszins hoogen rug. Zijn gezicht was beenderig, geelachtig; de neus, tamelijk zwaar, kromde naar beneden, en de vooruitstekende kin kromde integendeel opwaarts. Totel-Jans had wat men noemt 'eene bef' - een echt notenkrakersgezicht. Boven de kleine en slimme oogen had Totel-Jans twee grijze borsteltjes, bosjes,

die tot wenkbrauwen dienden en hem, zoo hij dacht, een echt ‘perfesseraal’ uitzicht gaven.

In zijne kleeding had Totel-Jans echter niets van eenen professor: hij droeg een rood baaien slaaplif, eene diemitten broek, eene Arendonksche slaapmuts en holleblokken.

In het vertrek zag men echter wel dat Totel-Jans geen gewoon barbier was. In eene kleine glazenkas, zoo verzakt als de gevel buiten, stonden een aantal flesschen en pottkens met etiketten, zóó geleerd dat de pastoor van 't dorp, met al zijn latijn, den moed opgaf er ooit iets van te raden.

Op de kas zelve stond de kop van Galienus of van Hippocrates, of de hemel weet van wien! De neus van den vereerden meester was afgevallen en het zwarte stof lag een vinger dik op kaken en oogleden; maar al de boeren hadden er toch respect voor, want Totel-Jans zegde eens: ‘Die daar wist het!’

Nevens het portret stond rechts een doodskop en links eene flesch, volgens Totel-Jans, met een hoogst vergiftigde adder, doch de boeren beweerden dat het een dunne paling, of een ‘heislinder’ was.

In de kas lagen boeken met oude perkamenten omslagen en in Duitsche letteren gedrukt, handelende over het ‘cureeren’, en vooral een boek dat voor Totel-Jans eene mijn van geleerdheid was, een deel van de *Nieuwe Vaderlandsche Letteroefeningen, waar in de Boeken Schriften, die dagelyks in ons Vaderland en elders uitkomen, oordeelkundig tevens en vrymoedig verhandeld werden. Amsterdam MDCCLIX.*

Dat boek gaf Totel-Jans nooit in iemands handen, want het was dank aan dien schat, dat hij zich eene aureool van geleerdheid om het hoofd tooverde.

Het boek sprak van alles: van een ‘zeldzaam Voorval van een blinde Rot door andere Rotten gevoed;’ - van ‘de Ontsteking van den Lever’ - van ‘de Kracht van den Zeilsteen op de Tandpyn’ - van ‘Leevende Dieren

in harde Steenen gevonden' - van 'Zwaarmoedigheid tegen de in-enting der Pokjes' - kortom, een boek met eene verbazende dosis geleerdheid, die de Arendonksche wevers deed verstomd staan, en van Totel-Jans moest doen zeggen:

En weet niet hoe één hoofd aan zooveel wijsheid komt.

Totel-Jans wist al wat hij las, juist van pas te vertellen, doorspekt met namen, die noch kop noch staart hadden en bevestigd door het *Collegium Medicum* te Antwerpen, waar Totel-Jans beweerde zijne studiën te hebben gedaan onder de geleerdste 'perfessers'.

Als men Totel-Jans, den heelmeester, raadpleegde, hield eensklaps alle stout geratel op: de geleerde trad voor. Hij nam eene denkende houding aan, zette zijne borstelige wenkbrauwen op, staarde strak op den grond, neep zijne lippen bijeen, en zijne kin kwam een halven duim dicht bij zijnen naar beneden kijkenden neus.

Wist de meester geen raad, dan verzond Totel-Jans den patiënt naar zijn collega in de stad, die voor dergelijke 'curatie' de noodige 'hikstrumenten' had; maar dat gebeurde nooit als er spraak was van het 'cureeren' van beesten. In dat geval was Totel-Jans de meester der meesters - en de rest, zegde de boer, is maar bijzaak!

Totel-Jans was alleen thuis; zijne vrouw was geroepen in *den Keyzer*, eene vermaarde afspanning, waar een voornaam sinjeur - 't scheen wel een hertog te zijn - met twee zijner dienaren was afgestapt. Vrouw Totel-Jans, zeer bekwaam in het keukenwerk, moest de waardin ter hulpe staan.

De heelmeester-barbier zag de hooge gasten het dorp binnenrijden, van hunne paarden stijgen, de paarden stallen, den hertog, op den dorpel van *den Keyser*, plechtig ontvangen worden door de waardin, en de twee volgelingen

- een magere en een dikke - met ontbloot hoofd den hertog achterna gaan.

Toen het maal werd opgediend, had de voorname heer zijnen secretaris en zijnen opperstalmeester in de groote kamer doen komen, om - 't was hoogst vereerend - met hem aan tafel te zitten.

De afspanning stond letterlijk overhoop, om het voorname heerschap naar behooren te bedienen: Zijn Edele wilde dien avond nog naar Turnhout. 't Was immers maar een paar uurtjes verder, en met een goeden spoorslag zou men er spoedig zijn.

De weg was onveilig, had de waard bedenkelijk tot den opperstalmeester gezegd; doch deze had geglimlacht en van flinke Holsterpistolen en van ander dergelijk speelgoed gesproken.

Totel-Jans zat dus in zijn woonvertrek naast het vuurtje, in afwachting dat zijne vrouw zou thuishkomen en hem alles vertellen zou wat in *den Keyzer* was voorgevallen.

Een doffe stap naderde de deur, de klink werd opgelicht, en toen Totel-Jans het hoofd omwendde en dacht zijne vrouw vóór zich te zien, stond er een gansch ander vrouwelijk wezen aan de deur. De zonderlinge kleeding, vooral de rijen korallen, die op den witten borstdoek hingen, en dan de houding zelve van de bezoeker, toonden dat hij geene Kempische vrouw voor zich had.

Totel-Jans zou zonder twijfel doodelijk verschrikt zijn geweest, indien hij zich niet herinnerd had dat hij die vrouw 's morgens aan het convent gezien, en men hem dààr over eene zonderlinge gebeurtenis gesproken had - in alle vertrouwen gesproken, want Totel-Jans was, zooals men weet, een man van vertrouwen voor wereldlijk en geestelijk.

De heelmeeester-barbier was opgestaan en verschoof min of meer zijne pluimmuts, ten teken van groet. De zwerfster sloot de deur en wendde zich tot Totel-Jans.

‘Gij zijt heelmeeester?’

‘Dat ben ik!’ was 't antwoord vol vastheid en waardigheid.

‘Ik ben aan den arm gewond, en die wonde hindert me.’

Total-Jans rilde; die vrouw sprak gebiedend. De meester verloor echter zijne tegenwoordigheid van geest niet. Hij stak de kleine koperen lamp aan, legde zijn kort aarden pijpke op tafel, zette eenen steekbril op, nam zijne ‘perfesserale’ houding aan en, als naar gewoonte, ging de kin op- en de neus benedenwaarts.

‘Laat mij de wonde zien,’ zegde Total-Jans.

Mieke Faasheim - want zij was het - gaf geen antwoord; zij stroopte de mouw op, die met versche en halfdroge bloedplekken doortrokken was. De wonde, even boven den elleboog, ving opnieuw aan met bloeden en teekende malsche roode strepen over den arm.

Total-Jans hief de lamp op en onderzocht de wonde, altijd de lippen vast saamgenepen. Een oogenblik stond hij onbeweeglijk, om over een zoo ernstig geval naar behooren te denken; hij ‘prakkeseerde’ vrij lang en knikte eindelijk bedenkelijk.

‘Welnu?’ zegde de bezoekerster.

‘Dat is eene brutale link,’ liet Total-Jans er op volgen. ‘Die dat deed, heeft er verstand van met het mes te spelen.’

Geen antwoord.

‘Toegebracht met een scherpknijdend wapen. Pijn?’ en hij drukte met den vinger op de wonde.

Mieke Faasheim werd ongeduldig.

‘Maak voort,’ zegde zij, ‘ik heb geen tijd.’

‘Geen gevaar,’ mompelde de meester, als slotsom zijner bedenkingen; ‘eene vleeschwonde.... De “curatie” zal gemakkelijk zijn.’

Total-Jans kwam met een aarden pot vol zuiver water, dat hij buiten aan den put gehaald had, waschte den arm,

legde zwam op de wonde, plekte er eene degelijke plaaster over heen en omwindelde den arm met een linnen lap.

Al windelend zegde hij tot de vreemde:

‘Ik heb u dezen morgen in het dorp gezien, naar ik meen?’

Nogmaals geen antwoord, en dat stilzwijgen scheen te beduiden: ‘Wat gaat u dat aan, oude praatmoêr!’ Doch al waren ook die woorden uitgesproken, zij zouden den meester niet ontzet hebben.

‘Kent gij het gezelschap, dat in *den Keyzer* is afgestapt?’

Dat was eene dwaze vraag; maar Totel-Jans had blijkbaar een bepaald doel.

‘Welk gezelschap?’ luidde de barsche vraag.

‘Van de drie cavalieren....’

‘Neen.’

‘Ik ben recht benieuwd te weten, wie die voornamen personen zijn.’

Een scherp waarnemer zou een spottenden glimlach op het gelaat der vreemde hebben gezien.

‘Ik meen een paar van die sinjeurs vroeger gezien te hebben, en daarom was ik nieuwsgierig naar hunnen naam. Twee van die heeren zijn, zoo kwam het mij ten minste voor, acht of negen jaar geleden nog in onze Vrijheid geweest.... Leg ik het verband niet te vast, te klemmend?... Ik zegde dat twee van die heeren nog in het dorp zijn geweest.... Ik heb eene goede memorie....’

Geen antwoord.

‘Zijt gij het niet, die dezen morgen bij den hovenier van het convent gekomen zijt om een kind af te halen?’

Mieke Faasheim liet strak en onderzoekend het oog op Totel-Jans rusten.

‘En wat zou dat?...’

‘Gij scheent zeer ontsteld omdat het kind verdwenen was, en 't was nu juist, toen ik hier zoo eenzaam voor

het vuur zat en over die gebeurtenis nadacht, dat mij de gelijkenis van die twee sinjeurs te binnen schoot.'

'Dat is wartaal!'

'Neen, neen! Totel-Jans weet zeer goed wat hij zegt; maar neen! ik wil mij met een andermans zaken niet bemoeien; wat ik gezien heb - dat heb ik gezien.'

'Wel, wat hebt ge gezien?' zegde de zwerfster, en uit den toon der stem bleek duidelijk dat de nieuwsgierigheid was opgewekt.

'Dat het juist twee van die heeren waren, welke het kind hebben afgehaald.'

Die woorden brachten een hevigen schok bij de vreemde te weeg; haar aangezicht werd beurtelings rood en bleek.

'Wat zegt ge daar, man?'

'Ik was juist in het convent geroepen; ja, ik herinner het mij zeer goed, dat ik er toen aan een rund eene aderlating in den staart heb toegediend. Ik zag er toen de twee sinjeurs....'

'Wie waren zij?' hervatte Mieke driftig.

'Een blonde, dikke blozert met groote oogen - nooit te vergeten....'

'Beau Soleil,' morde Mieke Faasheim binnen s' monds, en zij huiverde andermaal.

'Doet de wonde u pijn?' vroeg de heelmeester.

'Neen, neen! En de tweede?...'

'Dat was, dunkt mij, een lange, met eene pokdalige tronie....'

'Bertus!' morde de vreemde weer.

'Gij zegt?'

'Niets!... En wat hebben zij met het kind gedaan? Waar brachten zij het heen?' ging de zwerfster voort en greep den barbier driftig bij den arm.

'Gij stelt een levendig belang in die historie?'

'Ja, ja; dat was mijn kind, mijn bloedeigen kind. Ik ben dezen morgen bij de nonnekens geweest, om mijn

kind op te eischen en men heeft het haar ontstolen. Maar nu, nu ben ik op het spoor.... Gij zegt.... Maar neen.... Houd alles geheim: beloof mij dat heilig! Die mannen moeten niet weten dat ik hier ben.'

Total-Jans beefde als een wilgenblad.

'In onze wereld, in de wereld der bohemers, breken wij nooit het woord "heilig": in uwe wereld misschien wel....' zegde Mieke Faasheim, en er lag iets dreigends in den toon dezer woorden.

'Ik beloof u het geheim.' stotterde Total-Jans, en hij verwenschte het oog blik dat hij over al die zonderlinge dingen gesproken had.

'Gij zult niet zeggen dat de vrouw van het kind zich hier dezen avond heeft laten verbinden.'

'Neen, neen!... maar het gerecht....'

'Wat gerecht? Dat heeft hier niets in te zien. Gij zegt dat die twee ruiters het kind wegvoerden: waarheen?'

Total-Jans trok de schouders op; hij wist enkel dat de dikke blozert het kind onder zijnen mantel en vóór op zijn paard nam, en de twee heeren den weg naar Turnhout insloegen. Nooit had hij meer over die gebeurtenis hooren spreken, en in 't dorp was zij velen uit het geheugen gegaan. Hij zelf zou er niet meer aan gedacht hebben, had hij de patiënte dezen morgen niet bij toeval gezien en juist dààrom viel hem 's avonds de dikke blozert en die lange, met zijn pokdalige tronie, in het oog. Hoe een stuivertje toch rollen kan!

Op straat liet zich een verwijderd gerucht hooren: de vreemde trad snel naar de deur, opende deze behoedzaam en staarde naar buiten. Vóór de deur der afspanning stonden eenige straatjongens en kousenwevers. Twee brandende lantarens schenen in de groep rond te drijven. Het vuur en lamplicht van binnen, wierpen een hellen gloed tot in de straat.

Eindelijk kwamen de cavaliereu buiten; zij stegen te paard en op een draf reden zij den weg op, die hen naar de Vrijheid geleidde.

't Was een heerlijke avond, 't zou een prachtige maneschijn worden en de vrouw in de huiskamer van Totel-Jans zag vrij duidelijk Kieseler Hannes voorop rijden en de twee andere kluchtspelers volgen: allen eerbiedig gegroet, tot zelfs door den schout.

Mieke Faasheim had met beradenheid nagedacht en haar besluit was genomen. Zij wierp eenen schelling op tafel en verliet het huis. Op den dorpel hield zij stil, en Totel-Jans met strengen oogslag aanstarende, zegde zij:

‘Gij weet wat gij mij beloofd hebt - het geheim!’

Op dat oogenblik was Totel-Jans zóó verbouwereerd, alsof Hare Keizerlijke Majesteit Maria-Theresia in persoon vóór hem gestaan had.

Toen de vreemde verdwenen was, rilde Totel-Jans nog geruimen tijd van schrik, en geen wonder!

Al die gebeurtenissen te zamen genomen toonden aan dat er in zijne eerbare gemeente, vreeselijke geheimen plaats grepen: die boheemster, dat kind, die kinderdieven, die messneê, dat geheimzinnige bezoek, die drie ruiters, die belofte van geheimhouding - kortom, dit alles en wat hij nog niet wist, was wel geschikt om hem te doen sidderen, neen, het gansche dorp te doen sidderen.

‘Totel-Jans,’ zegde de man tot zichzelf, ‘de vroegere dieven, die hier zoo vreeselijk huis hielden, de Moskovieters, zijn weer in 't dorp; sluit deuren en vensters!’ en werkelijk Totel-Jans stiet den zwaren grendel voor de straat- en achterdeur, en ging bevend in den hoek van den haard zitten, in afwachting dat zijne vrouw zou komen om hem wat moed in het hart te spreken, en desnoods met sterke vuist bij te staan - 't geen duidelijk bewees dat Totel-Jans geen heel- maar half-meester was.

IV.

In 't vorstelijke Brussel.

In het midden der 18de eeuw was Brussel voorzeker de levendigste, de schitterendste, de meest bezochte stad der zuidelijke Nederlanden: de Oostenrijksche vorsten, met hunnen hofstoet waren er gevestigd.

De stad lag in een prachtig landschap hier vlak, daar heuvelachtig, ginds boschrijk, doorsneden met blauwe waterkronkels - een panorama dat, van de hoogte eens torens gezien, betooverend voor het oog moet geweest zijn.

Zij lag op de helling van eenen heuvel en scheen een onmetelijk mozaïek, met al delichte en donkere kleuren, die de kunstrijke hand kon bijeen halen en tot een harmonievol geheel samenvoegen.

De frissche grasvelden waren afgesneden door grachten en de Zenne, die een aantal eilandjes vormden, en door heuvels, in de verschillende seizoenen, met eenen oogst, rijk in verscheidenheid, bedekt.

In het voorjaar zag men er het helder eerste groen; in het midden van 't jaar, de blauwe vlaskroon of den purperen klaver, in het najaar het golvend goud van het koren.

Op de toppen der heuvels en tusschen het loof lagen lusthoven in allerlei bouwtrant, niet zelden witgeverfd, als brokken eener Oostersche stad, met koepels en torentjes.

Ofwel men zag hoeven en draaiende molenwieken, geheele dorpen, wier torenspitsen in de zon glimden. De donkere waterstrepen deden aan gladde stalen spiegels denken, en de 'kalseyden' tusschen de hooge boomen,

aan aders, die het levensbloed uit het hart des lands, naar alle steden en vlekken deden vloeien.

Noordwaarts lag de Groene-Dteef en de waterweg naar Antwerpen, met logge, zwarte vaartuigen of kleurig bewimpelde bargies. West- en Zuidwaarts ontwaarde men eindelooze bosschen, wier kruinen gegolfd waren gelijk de Noordzee, en uit welker midden de torens van abdijen en kloosters opstaken als zoovele baken.

De stad zelve, door eenen gordel van hooge muren omgeven, door acht poorten gesloten, leverde voor het oog eene uitgestrekte wemeling op van daken en gevels, en hooger een overgroot getal torens, wier gouden weerhanen flikkerden in het daglicht en schenen te juichen met den vroolijken beiaard - die altijddurende kermismuziek onzer Vlaamsche steden.

Brussel was echter te dien tijde reeds geene zuiver Vlaamsche stad meer: de taal des volks was uit de geleerde en beschaafde wereld verdrongen. Zij leefde voort in de burgerij en in den werkmansstand, haren tijd afwachtende om de worsteling, op leven en dood, aan te vangen met het alles overweldigende Fransch. Brussel was hofstad, met al de vreemde elementen daaraan verbonden.

Het had zijne paleizen, waar de vrouwen de kakelbonte weelde van den tijd ten toon spreidden; waar zij, in vergulde koetsen, tusschen rijen van blinkende hellebaarden, naar het vorstelijke feest of ten gehooore reden.

Het wees op zijne verschillende collegiën, schouwburgzalen, zijne *Vaux-hall*. keizerlijke loterij, Academie, concerten voor adellijken en ook voor burgers, prachtige, belommerde wandelingen op de wallen, fonteinen, openbare badhuizen, wapenmuseum, rijk voorziene bibliotheek, manufacturen, en meldde met eene zekere trotschheid tweehonderd publieke rijtuigen, waarmeê zij, die geen eigen 'gerij' hadden, voor 7 stuivers den 'banjerheer' speelden.

Brussel had toen reeds vele ‘almode winkels’, die hunne prachtvoorwerpen vóór de vensters, doch altijd met ijzeren traliën bezet, verlokkelijk ten toon spreidden.

Kortom, Brussel was toen reeds eene stad, waar men zich heerlijk vermaakte. Zij had eene zeer gemengde bevolking, tusschen welke veel klatergoud, valsche edellië en rijken, vele slechte betalers, spelers en verteerders, welke de politie van den amman het goudpoer met handenvol in de oogen smeten.

De amman hield er nochtans eene geheime politie op na, zoo vrouwelijke als mannelijke, die hem over vele ‘suspecte’ personen inlichtte, indien de spion zelf het niet eens werd met de verdachten.

Op eenen Zondag in de maand Juni ontmoette men buiten de Naamsche-poort, in een der openbare tuinen, drie personen, die tot nu toe als Chineesche schimmen voor den lezer zijn heengeschoven.

Buiten de poort, in een heerlijk dal, vond men prachtige wandelingen: lommerrijke dreven, frissche vijvers en watervlakken waarop witte zwanen en kleurige eenden dreven, zooals - heel dichterbij! - in het hooge geboomte vogels kwinkelerden en tortels liefdevol kirden.

In de groote tuinen stonden schoone herbergen, in welke flinke en netgekleede dienstmeisjes melk, wijn, likeur en ook bier opdienden, zooals er priëeltjes van slingerplanten en windekelken eene aangename zitplaats aanboden.

Daar, in vroolijk gezelschap van *petits-mâtres* en *coquettes*, luisterde men naar de ‘symphonie’ in de vrije lucht, of zag men de lustige dansers en danseressen, in de zaal met open vensters, voorbij dwarrelen.

Almodekramers ventten er opschik-artikels en reukwerk voor de juffers, aardige boekskens en snuisterijën voor heeren, en straatmuziekanten en kunstmakers kwamen

er soms de oogenblikken veraangenamen, als er geene muziekuitvoering plaats had.

Londen en Parijs hadden den toon gegeven in die *Vauxhalls en Mails*; Brussel had die twee prachtsteden nagevolgd.

De drie personen welke wij hooger bedoelden, zaten vroolijk in eene der priëeltjes, rond eene tafel waarop eenige gerechten en eene flesch 'Rensche wyn' stonden. De goudgele wijn perelde in de glazen en maakte de heeren opgeruimd.

't Waren, naar hunne kleeding te oordeelen, voorname personen: de langste der drie, mager, met bleeke, maar fijngeteekende tronie, was in de Brusselsche spelerswereld bekend onder den naam van baron de Windelm; de tweede, zwaar gezet, met groote uitpuilende oogen, blozend en levenslustig, droeg den naam van den markies Durandel - een vroolijke Franschman; de derde, een niet zeer aantrekkelijk jonkman, en met een door de kinderpokken geschonden aangezicht, heette de Futraye - een koude, sarcastische gast, doch wiens geleerdheid weleens bewonderaars vond.

Baron de Winclelm kwam zeer goed voor in zijn groenen rok met vergulde knopen en met puntigen kraag; de zijzakken waren met groene ranken van een lichter kleur dan de rok, geborduurd. De tippen van de moesselienen halsdas vielen op de borst. De vlokkige kanten lubben hingen tot op zijne fijne handen. De wit kasimieren kamizool was roet bloemen bestikt, en de gele broek aan de knieën met een geel strikje afgesloten. De donker zijden kousen verdwenen in de lage schoenen met zilveren gespen. Voeg hierbij eene wit gepoeierde krulpruik met opgebonden staart en een kleinen zwarten steek - en gij zult bekennen dat die sinjeur er puik uitzag.

De rotting met gouden knop, die tegen het latwerk van het priëel stond was de zijne, en die met zilveren knop, daar nevens, van de Futraye. Zooals den zilveren knop

voor den gouden moest onderdoen, streek ook zijn meester, in kleeding en onderscheiding, de vlag voor den baron.

Zijn rok van zwart laken was stemmiger; zijn violetkleurig kamizool had doffe bloemen van dezelfde kleur. Ook de broek was zwart, de kousen wit, de gegespte schoenen zwart; doch niettegenstaande de eenvoudige kleedij boezemde zijn pokdalige tronie, zijne schuwe en dwalende oogen weinig aantrekkelijkheid in, en als hij lachte zou een gerechtsdienaar genegen zijn geweest hem de hand op den schouder te leggen.

Maar opzichtelijk was de kleeding van den markies; dezès rok was van violetkleurig en gestreept laken; zijn kamizool, in witte zijde, was met rozen, vergeetmijnetjes en vliegende vogeltjes geborduurd, zich soms verschuilende onder de toppen van den fijn baptisten halsdas. Op de purper casimieren broek, die in de zwart verlakte laarzen verdween, bengelde eene gouden en eene zilveren horlogeketting, een met adellijk wapen versierd signet.

Durandel heeft geenen rotting, maar eene karwats alsof een Arabische hengst hem wachtte, en van tijd tot tijd, achterover geleund en het rechter- over het linkerbeen geslagen, geeselde hij, al pratende, met dat zweepje, elegant de lucht.

De markies was een oogen blik te voren uit de danszaal gekomen, lachte gedruischmakend, wischte met een baptisten zakdoek het zweet van 't voorhoofd, doch zeer voorzichtig om zijn wit pruikje niet te hinderen, en terwijl hij cynisch lachend zijne avonturen vertelde, viel hij de koude kip aan en koelde zich af met een paar glazen 'Renschen wyn'.

Hij praatte het meeste en toch at hij het meeste; Durandel had het hoog woord, groette, onder het praten, met de hand eenige voorbijslenterende heeren, riep anderen een geestigheid toe, en zette zijn driftige alleenspraak andermaal voort.

De baron gevoelde zich letterlijk overbluft: de Futraye

was geen groot prater, maar een scherp opmerker, wien niets ontging van al 't geen rondom hem voorviel.

‘Baron,’ zegde de markies, ‘gij hebt gisteren gelukkig gespeeld!’

‘Ik stak honderd kronen op!’ antwoordde de Windelm met een trotsche voldoening.

‘Gelukkige schelm!’

Dit laatste woord hinderde blijkbaar den man met den groenen rok, want hij fronste de wenkbrauwen. De baron hield gewis niet van Horatius' voorschrift, ‘al lachende de waarheid zeggen.’

Doch Durandel lette er niet op en ratelde gedurig voort.

‘En daarom, baron, onthaalt gij ons vandaag zoo keurig in den *Groenen Beer!* Nu, *à-vous*’ - en hij stiet zijnen roomer tegen dien van den tractant, die het op dat oogenblik echter te druk had met eenige voorbijwandelende heeren en vrouwen te groeten.

Doch de Futraye tikte met hem en zegde:

‘*Nunc est bibendum*, nu moet er gedronken worden! Honderd kronen zijn schooner en roemrijker dan de overwinning van Actium.’

‘Als ik,’ hervatte de markies, ‘dezen avond honderd kronen kan winnen, onthaal ik u morgen op een lekker maal in *La Belle Vue*...’

De Futraye, die tot nu toe naar den grond gekeken had, hief het hoofd op en zag den bluffenden Franschman strak en spottend in het oog.

‘Ik geef daarenboven een rit in rijtuig, en we gaan in den schouwburg de vertooning van *Annette et Lubin* zien. Ik word vreeselijk idealist en sentimenteel...’ en de markies lachte grof en cynisch. ‘Of wilt gij liever eene landelijke wandeling doen?...’

‘Ja,’ spotte de Futraye: ‘het liefst waar zoo weinig mogelijk scherpe oogen op ons loeren...’ en meteen nam

hij hef laatste kluijfe van de kip weg, waarnaar de markies reeds de hand had uitgesteken.

‘Zooals gij wilt,’ ging Durandel voort, ‘ofschoon ik met al uw blooheid lachen moet. Nu, ik hou ook zeer veel van de eenzaamheid; ik word zelfs duivelsch dichterlijk: het gezang der vogels doet mij meewoedig aan; de eenvoud der herderinnetjes brengt mij in zoete stemming en de liefdezang der tortelduifjes voert mij op naar hooger sfeer.

‘Naar den strop en den galg misschien?’ fezelde Bertus grijnslachend.

‘Bloodaard!’ mompelde de markies en zag met minachting op dien de Futraye neer, die nooit den moed had het leven rooskleurig te beschouwen.

Baron de Windelm had den waard heerlijk betaald - 't geen hem niet altijd gebeurde - en terwijl deze laatste het gezelschap dankend verliet, kwam eene ‘maert’, in eene kraaknette kleeding, de tafel afnemen. Durandel had die jonge deerne potsierlijk verklaard, met de rechterhand op 't hart, dat hij met haar naar het land van beloften, zelfs naar de maan zou willen vliegen.

De tonen van eene mandoline en een lied door eene vrouwenstem gezongen, brachten echter afleiding. De zangeres was eene blonde vrouw, die een zeer eigenaardig bohemerlied voordroeg, doch na het eerste koepiet reeds de heeren een ivoren schelp toestak, en zich, vrij dicht bij de drie bezoekers drong.

‘Maakt dat ge wegkomt, gij wordt bespied!’ zegde zij met gesmoorde stem.

‘Onbeschofte deerne!’ morde de markies boos.

‘Kom, kom, geen praatjes! Ik ken Beau Soleil of zoo gij wilt Stekke Peer; ik ken den Student, ik ken Kieseler Hannes. Voort, voort, haastig voort!’

Een donderslag kon zooveel ontsteltenis niet te weeg brengen als die worden. Deze werd al bleeker dan gene.

Durandel beefde over al zijne ledematen: 't was, dacht hij, alsof hij den kwispel der geeseling reeds voelde. De baron greep naar zijnen rotting, de Futraye naar den zijnen en de markies was zoo driftig dat de baron hem toebeet:

‘Wees toch bedaard!’

De bedaardste was de Futraye, die schijnbaar of hij aan de zangeres nog eene fooi in de hand stopte haar zegde:

‘Wie zijt ge?’

‘Voort, voort!’ antwoordde zij. ‘Waar huist ge? Ik moet u spreken!’

‘Dezen avond te negen ure aan het Sartrozenklooster.’

De zangeres moest een geslepen heks zijn, want zij glimlachte alsof die vreemde sinjeur haar, eene ‘courtoysie’ vertelde, en trok onmiddellijk de aandacht der wandelaars door het tweede koepel.

Durandel had lust het op een loopen te zetten; de baron hield hem nogmaals in toom. Toch ging hij vrij snel en voorop; hij deed dit echter met eene losheid, alsof hij ten dans ging en lachte en groette de personen die hij kende; maar bij den minsten onraad ware hij gewis over heg en hek gesprongen en had hij getoond wat ontzagwekkende snelheid en spierkracht in zijne beenen verborgen zat.

De baron groette ook en ging bedaarder, maar zijn hart bonsde van schrik, en hij wenschte verre buiten het bereik der klauwen van den *Groenen Beer* te zijn.

Buiten den hof gekomen, ging het drietal sneller; elk hunner zag schuins loerend om, of nergens geen gerechtsdienaar opdaagde; in de wandeldreef ontmoette men groepen vrouwen en mannen, doch aan den steenweg vond men de logge koets, die hen wachtte. Men verdrong zich om door de enge portel te geraken en men ademde slechts vrijer, toen de zware wielen op de kasseien ratelden.

‘Wie was die vrouw?’ vroeg Beau Soleil angstig, en

hij wischte het zweet van zijn voorhoofd, zonder er ditmaal op te letten dat hij zijn pruikje scheef stiet.

De student was reeds, vóór die vraag gedaan werd, in gedachten met het vraagstuk bezig.

‘Zij moet met iemand der bende in betrekking zijn,’ zegde Kieseler Hannes, die ineens al zijne baronsmanieren kwijt was, ‘immers, zij kende onze toenames.’

‘Ja, dat moet wel zijn,’ onderbrak Beau Soleil, die zich herinnerde hoe zij hem dien vervloekten bijnaam van Stekke Peer had gegeven.

‘*Euréka!* riep eensklaps de Bertus: ik heb het gevonden!’

‘Wat?’ is de uitroep der twee kameraden.

‘De deerne, die ons verwittigde, is Mieke Faasheim, de stiefdochter van dien gemeenen schoft, die zich Jonker Faas noemt.’

‘Wel ja!’ bevestigt Beau Soleil; ‘gij hebt gelijk: dezelfde wier kind door de Zwartjes Marian...’ doch hij ging niet verder, omdat Hannes in de geschiedenis van het kind geene rol speelde: die onderneming ging Bertus en hem alleen aan.

‘Wij zijn verraden!’ liet Hannes er bedenkelijk op volgen. ‘Ten spoedigste opkramen, mannen, is hier de boodschap! Bertus, gij toefdet nog bij haar toen wij reeds weggingen, wat hebt gij met haar afgesproken?’

‘Ik? Zijt gij dwaas? *Quit mihi cum femina*, wat heb ik met het wijf uitstaans!’

Elk der leden van het gezelschap maakte reeds plannen voor de toekomst, vooral langs welken kant men zou wegvliegen, om andere, vrijer en lieflijker hemelstreken dan Brussel op te zoeken.

‘Jammer,’ morde Hannes, ‘alles ging tot nu toe te Brussel zoo wonder goed voor den wind.’

‘Bah,’ onderbrak Beau Soleil, ‘het begon mij reeds duivelsch te vervelen!’

‘Gaat gij dezen avond nog naar de speeltafel?’ vroeg de student aan den Franschman.

‘Neen, ik ga dezen avond elders logeeren, al was het bij den hertog van....’

‘Van Blooten-Hemel misschien?’ viel de student droogjes in.

‘Loop naar den duivel!’

‘Op dien laatsten weg komt men langs den Amigo en de Hallepoort. Goede reis, Beau Soleil!’

Men bereikte de poort, die door mannen der stadsgilden bewaakt werd; doch deze gaven geen acht op het rijtuig, dat men een paar uren te voren had zien uitrijden.

Aan eene kruisstraat gekomen, werd er stil gehouden; de kamerader, stapten uit en de drie valsche nobelen verdwenen elk in eene verschillende richting; zij zegden elkaar zelfs niet eens goeden dag en bepaalden geene bijeenkomst voor later.

‘*Acta er fabula,*’ zegde Bertus, ‘het stuk is gespeeld....’

Ja, het stuk was gespeeld; men moest aan verhuizen denken, doch Bertus wilde, vóór hij heenging, Mieke Faasheim zien - want zij was het inderdaad, die de vrienden verwittigd had.

V.

De verlopen student.

Bertus richtte zich, door de minst bezochte straten, naar de ‘Oude Merckt’: de plaats waar de oud-kleerkoopers nering deden, stapte daar een laag en smerig huiske binnen,

dat door dezen of genen Abraham of Nathan bewoond werd, legde er zijn gehuurd heerenpak en pruik af, schoot zijn greinen werkmanspak aan, zette eenen toothoed op, welks neergeslagen boorden diep over de oogen hingen, en wendde zich naar de IVe stadswijk, aan de Anderlechtsche poort.

't Was destijds een weinig bebouwd kwartier, met vele vage gronden, donkere hoeken, kanten en enge steegjes. De kleine huizen, niet zelden echte krochten, langs de vesting gebouwd, waren uitsluitend door de mindere volksklas bewoond.

De mannen breiden daar kousen en mutsen; de vrouwen werkten er kant, die met het spinneweb in fijnheid wedieverden: zoo beweerden de kantwerksters zelve.

Als het schoon weêr was, zaten de meisjes buiten voor de deur, en wierpen, zingend, de boutjes over het kussen, om, door die onbegrijpelijk snelle beweging, spinnewebachtige bloemen te tooveren: hetgeen vooral de soldaat bewonderde, die, uit de nabijgelegen kazerne, in deze buurt kwam slenteren, stilstond en niet begrijpen kon, hoe de lieve meisjes dat heksenwerk voltrokken.

Achter de zwarte huiskens strekten zich, langs de Zenne, bleekerijen, boomgaarden en bloemhoven uit, soms met palissaden, of met oude bemoste muren omgeven.

Uit een der hoogste vensters gezien, vormde dat alles een vroolijk panorama, vol frischheid en kleur.

Bertus was een engen, donkeren gang binnen gesnapt en klauterde langs een rechtopstaanden trap naar den zolder. Dààr had de 'ryke sinjeur' van een uur vroeger, zijn appartementen. Zijn verblijf was een vunzige achterkamer, met witgekalkte muren, een bed zonder gordijnen, een paar stoelen met uitgerafelde biezen matten, eene tafel die, bij de minste beweging, waggelde als had zij elastieke pooten.

Het eenige venster dat openstond - anders zou men

gezien hebben dat eenige gebroken ruitjes met papier waren toegeplakt - gaf uitzicht op de bloemhoven en bleekerijen.

In de bloemhoven gingen mannen met spa en rijf langzaam heen en weer; op het bleekveld giehelden en zongen jonge meisjes, terwijl zij het uitgespannen linnen besprenkelden, dat de zon sneeuwwit opdroogde. Op de Zenne dreef eene schuit, en op den boord zat een arme duivel te visschen.

De dalende zon wierp hare goudroode glanzen over het landschap en het traag drijvende water; zij scheen er behagen in te vinden, elken waterdruppel, door de bleeksters opgeworpen, als een robijn te zevenkleuren.

't Was een avond om in eene lustige stemming te verkeerren; maar voor Bertus zag het landschap er donker en dreigend uit. Immers, hij was onrustig door het gebeurde in den luthof en meende bij elk gerucht den voetstap van het vreeselijk gerecht te hooren.

Ook had hij reeds volledig den toestand van het huis en omtrek bestudeerd; hij wist stap voor stap waarheen hij zich zou begeven; elke hoogte, elke afstand was gemeten. Maar trouwens, wat had hij te vreezen? Hij bezat een goed paspoort en voortreffelijke getuigschriften; hij zocht, volgens deze laatsten, een betrekking van huisonderwijzer of procureursklerk. Dat was immers heerlijk genoeg?

Alles wel; maar het beste van al, zoo oordeelde hij toch, was in de handen der Justitie niet te vallen. 'Die mannen van 't gerecht zijn zoo onfatsoenlijk nieuwsgierig!' meende de student - en ongelijk had hij niet.

Hij werd het waarachtig moede zoo eeuwig nagejaagd te worden. Waarom kon men hem zijn *eerlijk* ambachtje niet rustig laten uitoefenen.

Bertus was 20 jaar toen hij, in eene der Hollandsche steden, de latijnsche lessen volgde van een wereldschen rector, die door de Hoogmogende Heeren der Staten aan-

gesteld en van stadswege met een paar honderd gulden begiftigd was, om zekere jeugd de taal van Cicero in te kloppen.

Op de schoolbanken en vooral in de ‘Studentenbeurs’ of beter gezegd ‘publyke Tafel’, ingericht tot ‘verligtinge’ der kosten van de studeerende jeugd - waar men, volgens officiëel voorgeschreven tarief zich te goed deed aan ‘rijssen brij, hutspot, grouwe erwten met vet, stokvisch met rijst en andere burgerskost’ - aan de ‘publyke tafel’ deed Bertus reeds vroeg blijken, dat hij geen vrede had met de bestaande orde van zaken, en in zekere omstandigheden moeilijk kon laten liggen wat te grijpen viel.

Op zekeren dag trok hij dan ook met een half dozijn collegas de wereld in, werd te Duinkerken soldaat - 't geen reeds veel betrekking had met gauwdief - deserteerde, verdiende een tijdlang zijn brood met les in talen te geven en Franschen kindergouverneur te spelen, schreef later bij eenen procureur, werd openbaar schrijver, maakte valsche brieven en valsche passen, vermengde zich met allerhande slecht volkje, en was nu op weg, om dezen of genen dag eene goede geeseling en een geducht brandmerk op te loopen, of aan de *micke* gehangen te worden.

In benarde en moeilijke oogenblikken moest hij bekennen, dat het ten slotte beter was in het ouderlijke huis, dan in de wereld zonder dak; doch aan terugkeer in de samenleving was niet meer te denken. Zijne moeder, eene weduwe, was over lang van verdriet gestorven, omdat Bertus, met zooveel gevariëerde talenten, zich zoo deerlijk misloopen had.

Vooruit dus op het pad des verderfs en kome ervan wat wil - echter zoolang mogelijk den scherprechter ontsprongen!

Het klokje van het godshuis de ‘Doorne Kroon’ sloeg negen uren. De avond was gevallen. Het bleekveld was ledig als een kerkhof en in de bloemhoven bewoog zich

zich geen levend wezen meer. Alleen de vleermuizen dreven, in snelle vlucht en breede kringen, boven de vlakke en het rustige water.

Bertus sloot het venster en ging traag naar beneden, stak het hoofd loerend naar buiten, zag rechts en links, luisterde met ingehouden adem naar elk gerucht, en toen hij zich verzekerd had dat er geen onraad broeide, trad hij buiten en schoof, eer dan hij ging, in de schaduw der huizen voort. Hij ging naar den Sartrozendam, tot aan het klooster dat langs een deel der Zenne gebouwd was.

In die wijk heerschte de stilte van een dorp. Het eentonig gedommel, dat uit het meer bevolkte gedeelte der stad opsteeg, was niet duidelijker dan dat, 't welk in de verte, het bruischend molenrad maakt. Nu eens hoorde men lauw verwijderd gezang, den klank der signaltrompet in eene der kazernen, of een riemslag in het water.

Eindelijk was de stilte volledig.

De student hield aan den blinden muur der Sartrozenkerk stil en wachtte. Weldra rees eene donkere gestalte aan de zwarte oevers der Zenne op, en toen zij den kerkmuur naderde, herkende Bertus de zangeres uit den *Groenen Beer*.

‘Nu herken ik u beter dan dezen achternoen!’ zegde hij vroolijk en dit op den toon van goede, of liever, valsche kameraadschap. ‘Waarom hebt gij ons gewaarschuwd? Was er wezenlijk gevaar?... Ja? Nu dan hartelijk dank, blonde Freule! 't Is lang, zeer lang geleden dat wij elkander ontmoet hebben; maar wat zoekt gij hier in dat vermaledijde Brussel, waar de amman meer oogen schijnt te hebben dan knoppen aan zijnen rok?’

‘Wat ik hier zoek? Wel, u en Beau Soleil. Laat ons kort zijn, want de oogenblikken zijn kostbaar, en het gevaar dat u omringt, is nog altijd dreigend.’

‘Gij zegt?...’

‘Ik zeg dat men op uw spoor is; dat men u uit Holland,

waar gij op de harddraverijen en jaarmarkten al te lange vingeren hebt getoond, heeft opgevolgd en men hier op het punt is, u achter de tralies te steken. Uit oude kameraadschap heb ik u dienst willen bewijzen; maar dienst eischt wederdienst.’

‘Spreek!’ maar in den toon, waarop dit woordje was uitgesproken, lag ontzetting.

‘Gij en Beau Soleil hebt, jaren geleden, mijn kind opgelicht...’ en Mieke's stem beefde van ontroering, van toorn.

‘Zijt ge mal?’

‘Geen tegenspraak! Men heeft u in het dorp, bij uwen laatsten doortocht, herkend - degelijk herkerd. 't Moet Zwartjens-Marian zijn, die heks, die den schuilhoek ontdekt en u dezen verraden heeft. Wat hebt gij met mijn kind gedaan? Spreek....’

‘Wees niet zoo driftig, Freule Faasheim! Hoe komt vandaag de liefde u plagen, nu gij jaren lang den brui van dat kind gegeven hebt!’

‘Dat gaat u niet aan! Ik wil, ik wil mijn kind terug zien. Of hebt gij het misschien vermoord?’

‘Vermoord? Foei dan, een onnoozel bloedje!’ spotte Bertus.

‘Lieg niet, want gij kent mij genoeg om te weten dat ik mij vreeselijk zou wreken!’

‘Ja, Mieke Faasheim is eene soort van razend schaap, dat niet te vertrouwen is!’ hervatte lachend de verloopen student. Hij bleef, schijnbaar zeer onverschillig, met den rug tegen den muur leunen en hield de beide handen in zijne broekzakken; maar in den rechterzak omklemde hij een goed mes in een leeren scheê. ‘Ik wil eerlijk zijn en u zeggen dat uwe lieve spruit leeft - zoo denk ik ten minste, want sedert langen tijd heb ik er geen nieuws meer over.’

‘Waar, waar is mijn kind? Aan wien hebt ge 't verkocht?’

‘Ja, dat kan ik u zoo rap niet zeggen!’

‘Ik wil, ik moet het weten, of...’

‘Vrees niets: de afstammeling der Faasheim's - is zij dat ook al? - werd toevertrouwd aan eene rijke vrouwe, met grootschen naam en met veel gouden duiten. Komaan, Mieke, willen wij, alvorens de wereld in te vliegen, die oude Mevrouw eens eene ronde som uit den beugel kloppen?’

‘Ik wil niets, ik wil alleen mijn kind terug hebben.’

‘Maar ge zijt stapelgek, lieve blonde! Uw kind leeft in de weelde en het geluk. De oude vrouw meent heilig en zeker dat het wichtje het eenige dochterke is van haren broeder, in Amerika gestorven. Ik - en ge weet ik ben in die zaken thuis - ik heb haar prachtige adelbrieven gemaakt, die de oude sukkel volkomen overtuigd hebben, en nu zoudt gij de rust van die goede melkkoei en ook die van uw kind storen met te zeggen! “Dat kind is mijne dochter” en het gerecht zou er bijvoegen: “het kind eener dievegge.” Foei, Mieke, foei!’

‘Wie is die vrouw? ik wil het weten!’

‘Kom, laat ons niet driftig, maar integendeel zeer slim zijn. We zullen Beau Soleil een fijnen trek spelen en aan de oude Mevrouw een dik zakje met gouden ducaten aftruggelen, vóórdat die Fransche bluffer *ons* dien toer speelt.’

‘Gij zijt een lafaard! Ik laat u de keus: gij zegt mij aan wien gij mijn kind geleverd hebt, of zoo waar als er sterren aan den hemel staan, ik lever u aan den geeselpaal.’

‘Ha, freule Faasheim is spionne geworden!’ berstte de student los en verliet zijn onverschillige houding; het kookte in zijn binnenste, maar hij bedwong zich.

‘Spionne of niet!’ antwoordde de zwerfster; ‘men kan wel iemand aan het gerecht overleveren, zonder bloedgeld van den beul ontvangen te hebben.’

‘Nu, driftige woorden leiden tot niets,’ zegde de student kalm; ‘wij moeten elkander verstaan; doch 't is gevaarlijk op deze plaats lang te toeven. Laat ons wat opwandelen....’ en Bertus ging naar den boord der rivier, en traag, en op afstand, volgde hem Mieke Faasheim.

Verraderlijk kalm rimpelde de Zenne haar water: verraderlijk kalm rimpelde zich het voorhoofd van den student. Zijn oog loerde rond of nergens zich onraad opdeed.

‘Gij zoudt mij verraden,’ zegde hij, zonder iets vijandelijks in den toon zijner stem, ‘en ik, integendeel, ik doe u een voorstel om eenen zak vol guldens te winnen, die ons beiden goed zou te pas komen.’

‘Ik wil niets hooren, niets! Gij moet mij zeggen waar mijn kind is!’ en blond Mieke stond als eene duivelin voor hem.

‘Zoudt gij mij inderdaad verraden?’

‘Ja, dat zal ik! dat zal ik!...’

De verdere woorden stikten Freule Faasheim in den gorgel; de fielt had haar reeds met zijn gespierden klauw bij de keel gegrepen, en maakte met den anderen den rechterarm machteloos. De aangevallene stuipte achterover, en bliksemsnel zette Bertus haar de knie op de borst. Het krachtvolle lichaam der zwerfster woelde en wroette onder de hand en het gewicht van haren verworger; doch vruchteloos en met eene helsche uitdrukking op het wezen hoorde Bertus den doodsreutel der blonde....

Toen de student dacht dat alles volbracht was, richtte hij zich langzaam op; het lichaam lag onbeweeglijk, en Bertus gaf het een zoo geduchten trap dat het langs de begroesde helling naar het water rolde.

Half in het water bleef de vermoorde liggen; het water klotste tegen haar aan; nog een trap en het lichaam zou in de diepte rollen; doch op het oogenblik dat Bertus naar beneden zou gaan, om zijne misdaad voor geruimen tijd,

misschien voor eeuwig, in den waterschoot te verbergen, hoorde hij eenen voetstap naderen en een lied weergalmen, en snel verdween hij in de duisternis.

VI.

De doornekroon.

Den volgenden dag, reeds vroeg, heerschte er in het godshuis de Doornekroon eene groote opschudding. Het gesticht lag op korten afstand van het Sartrozen-klooster en was, zooals vele andere instellingen in het vorstelijke Brussel, der Liefdadigheid toegewijd.

Schippers der Zenne hadden, op den rand van het water, eene bewustelooze of doode vrouw gevonden.

Naar de ligging van het lichaam te oordeelen, moest die vrouw, in een oogenblik van terugkeer tot het bewustzijn, eene krachtige poging hebben aangewend om aan het water te ontsnappen, want zij lag nu met de armen uitgestrekt en de handen diep in het afgescheurde gras geklauwd, doch andermaal in bewusteloozen toestand, zoo niet erger.

De schippers namen de ongelukkige in hunne schuit op en brachten ze naar het godshuis, waar de Zusters, die het huis bedienden, haar met christelijke liefde opnamen. Het was hare zending niet, vreemde zieken te verzorgen; doch voor haar was iedereen, vooral de armste en meest verlatene, een kind van den Heiland.

De geneesheer kwam; alle zorgen der kunst werden haar

toegediend, en de arme vrouw - naar hare kleederen en gele halskorallen te oordeelen eene heidin - gaf, door eene diepe ademhaling en het flauw openen der oogen, de overtuiging dat zij nog leefde.

De zwerfster, die men in hare wereld spottend 'Freule Faasheim' noemde, lag op eene legersteê in een kamerke, en verkeerde geruimen tijd tusschen leven en dood, in een half wakenden, half slapenden toestand.

Zelfs half-wakende was alles nevelig voor haren geest, alsof zij in eenen droom verkeerde; hare lippen bewogen zich wel, doch zij uitte geen verstaanbaar woord.

In de nevelen, die haren geest omwolkten, had de zieke een wezen zien zweven; doch zij had gehuiverd, want zij waande dien gevloekten fielt, Bertus, te zien, die haar nog altijd wilde worgen en verdrinken, en dien zij, met een versmacht gehuil en eene krampachtige beweging der handen, zocht af te weren.

De frissche lucht stroomde door het open venster binnen, en het was blijkbaar dat zij eene verlevendigende kracht bevatte; maar de zieke waande dat zij in de opene heide, in de vrije bosschen ademde, waarin zij geheel haar leven gedwaald had.

Het murmelend gebed van 't nonneke, dat bij haar bed zat, kwam haar voor als het gesnater der heidin in het kamp der zwervers, en als zij hare oogen op den Gekruiste richtte, die vlak vóór haar aan den witten muur hing, dacht zij rillend aan de vreeselijke *micke*, aan de galg, zonder te denken dat er aan dergelijk smaadhout iemand gestorven was voor 'rabauwen en quaaddoeners'.

In dien droomenden toestand had Mieke Faasheim eens verschillende gestalten gezien, die zwijgend haar bed omringden; doch ditmaal waren het geene wezens uit hare helsche wereld, maar wezens, die haar teenemaal vreemd waren.

Helder licht was het in 't kamerke, en in dat licht stond

vóór haar eene vrouw met grijze haren, in een rijk gewaad gedost. De hand der vrouwe, aan wier vingers diamanten ringen glinsterden, omvatte die van een allerliefst blond meisje, niet minder rijk gekleed dan zij - en 't was of al het licht rond dat kleine wezen stroomde, om het met eene hemelsche aureool te omgeven.

Dat blonde kind vestigde de blauwe oogen, waaruit een diep medelijden straalde, op de lijderes en deze werd als door een wonderlijk, en haar tot nu toe onbegrepen gevoel tot het meisje getrokken.

In dat kind meende zij - en ze rilde - zichzelf te zien. Zóó moest zij geweest zijn toen zij nog een kind was, maar niet zoo rein, niet zoo puur als het haar onbekende, en toch zoo bekende wezen.

De zieke wilde spreken, doch hare lippen weigerden de spraak; zij wilde de handen opheffen en dat geheimzinnige kind streelen; doch hare handen waren machteloos.

Was het een visioen, was het een droom, was het waarheid?

Het kind was tot haar genaderd en had iets gevraagd, doch in eene taal, die de lijderes niet verstond. 't Was misschien de taal uit een ander onbegrijpelijk leven. Het had zijn handje zacht op hare hand gelegd, zich over haar heen gebogen alsof het de zieke wilde kussen - en daarna verwijderde het zich en de lijderes volgde het met een strak oog. Het kind zelf had het hoofdje nog eens omgewend - en toen was alles verdwenen.

Wat heerlijke droom! Maar was het wel een droom! De gevoelens, die in het hart van Freule Faasheim omwoelden, waren zoo rein, zoo puur, zoo louterend, voor haar zoo onbekend, dat zij wenschte altijd zoo te droomen. Er was dus eene andere wereld dan die van vloek, haat, roof en messengevecht, waarin zij tot nu toe altijd geleefd had?...

In de heldere oogenblikken, die, onder de liefderijke

zorgen allens veelvuldiger werden, dacht de zwerfster vaak aan dien droom; zij hoopte altijd dat hij nog eens weerkeeren zon en toen zij van lieverlede uit hare ziekte opstond en de spraak terugkreeg, en met het nonneke eenige woorden vertrouwelijk wisselde, vatte zij het denkbeeld op met haar over dien droom te spreken.

Eens deed zij dit.

‘Het was,’ zegde zij, ‘een zoo schoonen, zoo zoeten droom!’

‘Een droom.’ antwoordde het naïeve nonneke, terwijl het ophield de boutjes van haar kantkussen over en weer te slingeren, wel neen, het was geen droom! Wat gij gezien hebt, was waarheid. Die adellijke vrouwe was gravin Balduino, vergezeld van haar aangenomen kind, het dochterke haars broeders; zij bezocht de Doornekroon en deed andermaal rijke giften aan het gesticht.’

‘Haar kind?’ morde zij diep ontroerd. ‘Ik dacht....’ en onverstaanbaar voor het zusterke voegde zij er bij: ‘Ik dacht dat het mijn kind.... mijn bloedeigen kind was....’

‘Het jonge gravinnetje, aan wien wij uw jammerlijk ongeluk vertelden, heeft ook voor u eene schoone geldsom achtergelaten, die ik u zal geven als gij genezen ons verlaat - en ook dit....’ voegde zij er bij, en haalde een koperen crucifix te voorschijn.

De lijderes greep het voorwerp, klemde het kleinood in de beide handen, drukte het aan het hart, drukte het aan de lippen.

Wat smartelijke Calvarieberg had die arme vrouw beklommen, om te weten waar haar kind ademde - en nu zij het meende te weten, was het voor haar niet bereikbaar!

De strijd in haar hart was een strijd op leven en dood. Nu eens wilde zij het uitschreeuwen dat Greta Balduino haar bloedeigen kind was; dat zij het met zich wilde voeren, verre van de glinsterende hofwereld; dat zij in de

bosschen zich wilde gaan koesteren in de liefde van haar kind, en goed en rein worden als dat engeltje was....

Maar dan kwam de koude redeneering in haar op en zegde: wie zal uwe rechten erkennen? Niemand, zelfs niet de fielten die het gestolen en weggevoerd hebben. Men zal verklaren dat gij zinneloos zijt en u als zóódanig opsluiten. En het kind zelf, zou u dat erkennen? 't Was een bloedje dat nog geen woord stamelen kon als gij er u van ontdeedt! Zal het weelde en naam vaarwel zeggen, en met u, arm en veracht, gaan dwalen met eene diefegge - er liep Mieke Faasheim eene siddering over het lijf - aan wie geeseling en brandmerk te wachten staan? Neen, neen. Greta Balduino zij en blijve u vreemd, en het zou bloedig wreed zijn hare rust, haar levensgeluk te storen....

Mieke Faasheim sprak nooit meer over haren droom; maar, genezen, wilde zij nog in het kamerke blijven, waar heur kind vóór haar verschenen was en waar zij wel hoopte het eens weer te zien.

Die hoop was langen tijd ijdel, en toen zij eindelijk de Doornekroon moest verlaten, overwolkten tranen hare oogen; doch zij glimlachte, toen het nonneke haar zegde dat zij Greta Balduino nog eens zou weêrzien.

De gravin was op het punt de Oostenrijksche Nederlanden te verlaten en naar hare bloedverwanten in Spanje te reizen, doch vóórdat zij die reis ondernam, wilde zij dat haar dochterke zijne eerste Communie zou doen in de kapel der Doornekroon en die plechtigheid zou Mieke Faasheim, achter in de kapel, bijwonen en tot dan in het godshuis vertoeven.

't Was een blijde dag toen de kleine kapel versierd was met al de bloemen die in den hof bloeiden. Het zilver van het altaar blonk, als was er in elk voorwerp een helder zonneke ontstoken, en de doornekroon met bloedige perels. die boven het altaar stond, was door eenen stroom van licht omgeven.

Vóór het altaar zaten adellijke vrouwen in prachtige kleedij en achter haar de arme vrouwkens van het gesticht, die knikke- en schuddebollend van ouderdom, zagen en bewonderden - en zóó bewonderden, dat zij de houten kralen van hunnen paternoster niet meer door de bruine knokkelige vingers schoven.

Rechts en links van het altaar zaten de bedeesde nonnekens, met de oogen neergeslagen; aan het altaar stonden priesters in glinsterend gouden gewaad, omgeven van wierookwalmen, die opstegen en weggolfdén tusschen bloemen en zilveren bloemtuilen, door de Zusterkens gemaakt.

Op het oksaal zong zacht en melodievool het orgel, en de hymnen der nonnekens stegen uit de lieflijke tonen op.

Bij de Nuttiging wendde de celebreerende priester zich om - een priester in goud en purper, want het was de aartsbisschop graaf Karel-Maurits van Frankenberg zelf die officiëerde - en hief de blanke Hostie boven den gouden kelk op, en een kind in sneeuw wit kleed knielde neer. Het was hetzelfde engeltje dat eens vóór Mieke Faasheim verschenen was....

Een nevel zakte voor dezer oogen en zij viel bewusteloos op den vloer der kapel.

Toen de zwerfster weer tot bezinning kwam, lag zij andermaal in het kamerke, staarde half bewusteloos rond. Zij zocht met de oogen het tafereel dat zij onlangs gezien had: doch alles was voorbij.

Was het andermaal een droom geweest?

‘Mijn kind!’ riep ze met een banger schreeuw, en toen het nonneke haar vroeg wat zij wilde zeggen, morde zij somber en strak vóór zich ziende:

‘Niets.... Het kan, het mag niet anders zijn!’

Niemand zou hier beneden haar geheim kennen.

‘Freule Faasheim’ verliet Brussel zooals de drie fielten

het reeds lang verlaten hadden. Zij, de arme zwerfster, had het grootste offer gebracht dat een moederhart brengen kan.

Voorwaar, er zat eene groote ziel, in die, voor de menschen, misdadige vrouw!

Waar ging de jonge moeder heen? Hervatte zij haar zwervend leven? Viel zij nog in de handen van het ongenadig gerecht? Nam zij wellicht te voet de reis aan naar Spanje, om ten minste in den luchtkring van haar kind te ademen? Waar en hoe stierf zij?

Dat is en blijft een eeuwig geheim.

Maar Totel-Jans ontving op zekeren dag een verzegeld zakske, waarin tien kronen rammelden en ook een briefke stak met de woorden: ‘Van imant die de Meester opt spoor bragt van haer kint.’

Judas.

I.

Na de begrafenis.

Sedert drie dagen is Kievitshoeve gesloten: de donkergroene vensterblinde blijft potdicht, en de deur wordt maar zelden open- en weer toegedaan.

Is de hoeve onbewoond?

Men zou het denken, indien van tijd tot tijd niet een blauw wolkske uit den witten schoorsteen gulpte, en een oogenblik tusschen de takken der boomen, die het huis schijnen te omvlechten, bleef hangen; indien men achter de gesloten staldeuren niet een verdoofd geloei der koeien hoorde.

Geert Gomper, de eigenaar van Kievitshoeve, is gestorven, en het huis is gesloten ten teeken van rouw.

Kievitshoeve ligt op een kwartier-uur afstand van de dorpskom, achter eene groep hoog opgesnoeide eike-

boomen, en halverwege, tusschen de hoeve en de kom, staat de kerk met spitsen toren en vergulden weerhaan.

't Is 'nu in October, in den 'nazomer' zooals onze boeren zeggen; de blaren van linden en berken zijn geel en zwindelen reeds langzaam neer; maar die der stugge eiken zijn nog donkergroen, klateren even vroolijk als in den zomer en houden hunne eekels rotsvast in hunne doppen.

Dit zeker is het geval met de eiken aan Kievitshoeve, want sedert drie dagen waagt het geen dorpsdeugniet eenen keisteen door het dichte loof te smijten, in de hoop dop en eekel te doen vallen.

Verwonderlijk! de jongens zijn, nu Geert Gomper's lijk boven aarde staat, banger om de hoeve te naderen dan toen de boer daar rondslechterde en zwarte Spits, met puntige ooren, zwartgrijze haren, geknotten staart en vlammend rooden muil, razend aan de ketting rondsprong.

Spits ligt, sedert het overlijden van den meester, in den donkeren stal, gewis om de bureu, die in het lijkhuis moeten zijn, niet te hinderen.

Vandaag is die gedwongen rust ten einde.

's Morgens heeft de klok in den toren bom-bam geklonken; de menschen zijn van rechts en links ter kerke gekomen en een uur later weer naar huis gegaan, en eindelijk is alles stil geworden op het kerkhof waar de najaarswind de bladjes der palmtakken en het goudpapier op het versche graf deed ritselen.

Dirk Dinter keert alleen naar Kievitshoeve terug.

Hij, die zier geen familie is van Geert Gomper, heeft alles van deze geërfd.

Sinds eenige jaren woonde Dirk als meesterknecht op de hoeve en wist met den ouden Gomper zeer goed om te gaan, en verduiveld dat was juist geen gemakkelijk baantje.

Dirk is een groote, vierkante boer met breede schouders, breeden rug en borst: met vleezige knuisten, bloemige

wangen en stompen neus - zoo iemand sterk genoeg om eenen os den nek om te draaien.

Op het eerste gezicht denkt men, bij de herculische kracht, aan eene alles verpletterende onversaagdheid; doch Dirk is te berekenend om openlijk een ‘dooddoener’ te willen zijn, wanneer hij zijne tegenpartij in sterkte gewikt en gewogen heeft.

Indien men die massa voor dom houdt, verraden integendeel de kleine, donkere, vinnige oogen, dat er sluwheid schuilt in de ziel: doch dat is voor den oppervlakkigen mensch verborgen achter het onnoozel schuins dragen van het hoofd, achter eene slepende spraak en een loomen gang.

De kleeding van Dirk is boersch, doch vrij wel verzorgd. Nu, zal men zeggen, 't is vandaag ook geen gewone dag! Neen! dat is waar; maar ziet! die horlogie met zilveren ketting en sleutel, die Geert Gomper zijn geheel leven gedragen heeft, en nu door zijn erfgenaam, op den dag der begrafenis, reeds op zak gestoken is, doet ons veronderstellen dat hier of daar, in de diepe plooien van Dirks ziel, de duivel der ‘hooveerdigheid’ verborgen zit, en als de knaap nu eenmaal volkomen thuis zal zijn in het onverwacht erfgoed, als de menschen zullen gewoon gemaakt zijn aan den nieuwen toestand, zal dit gevoel allengs te voorschijn treden, en ons een eierzuchtigen, trotschen en onhebbelijken boer te zien geven.

Misschien bedriegen wij ons: maar kleine dingen hebben dikwijls groote gevolgen. Wat langzaam te voorschijn komt, ontwikkelt zich zeker en vast.

Heeft Dirk Dinter de erfenis van Geert Gomper met schelmsche streken weten in te palmen?

Neen toch niet; maar hij heeft den ouden Gomper, een ‘dwazerik’, in al zijne luimen toegegeven; den ‘stierenkop’, zooals men Geert in het dorp weleens noemde, altijd ingevolgd, zelfs als iedereen zijne daden veroordeelde, en zoo bij dezen het vaste denkbeeld doen ontstaan, dat

niemand beter dan Dirk geschikt was om zijne plannen uit te voeren.

En wat al zonderlinge berekeningen maakte Geert Gomper, vooral in zijn laatste levensjaren, toen hij dacht dat iedereen in de wereld hem den voet dwars zette!

Als hij, met gebogen hoofd en de handen op den rug, over het voetpad ging, stond hij dikwijls stil, hief den grijzen kop op en wie hem bespied hadde, zou een grijnslach op zijn scherp wezen hebben gezien.

Dan, geloof mij vrij, had hij een middel gevonden om de zaken, die hij met de rechterhand had geschikt, met de linker weer in wanorde te brengen.

Pas had Geert Gomper eene beslissing genomen, of hij trachtte door eene tweede, de eerste te verlammen, of door eene derde, de twee voorgangsters den bodem in te slaan - en dan grijnslachtte Geert om de poets, welke hij dengene speelde, dien hij een oogenblik met eene zoete hoop gewiegd had.

‘t Is een Judas!’ zegt de boer in 't dorp, en dit weet Dirk Dinter zóó goed dat hij, al is de oude plaaggeest nu ook dood en begraven, nog geen onbepaald vertrouwen in hem heeft.

In het dorp heeft het wegschenken van ‘erf en goed’ aan eenen wildvreemde een zeer slechten indruk gemaakt. Er is veel gesproken over een nichtje dat vroeger op Kievitshoeve woonde, doch reeds jaren geleden vertrokken en er niet meer verschenen was; doch al die giftige pijlen, nu afgeschoten, botsen op zijne doods-kist af, en wat Dirk Dinter betreft, deze schrijft ze toe aan den nijd en het eigenbaatzuchtig denkbeeld, zoo ingeboren aan den mensch: ‘waarom hij en ik niet?’

Nu Dirk alleen naar Kievitshoeve terugkeert, rondom hem de schoone landerijen en in de verte de hoeve ziet, tintelt zijn oog van tevredenheid, en het gevoel van gezag, hem vroeger zoo vreemd, bemeestert hem.

‘Dit zal ik hier, dat zal ik daar doen!’ die woorden warrelen in zijn hoofd rond. ‘Hier koren, daar gerst, ginds haver! Het bosch ginder uitgeroeid; de waterplas’ - en zijn oog rust op het moerveld, welks water, tusschen riet en lisch, in de najaarszon als goud vonkelt - ‘droog gemaakt en in een paar bundels vet weiland herschapen! Aan Kievitshoeve moeten huisdeur, blinden en staldeuren groen geverfd en de schoorsteen witgekalkt worden!’

Dat ze bersten van spijt, die hem dat bezit benijden: hij toch heeft het, en Dirk lacht koortsig: maar 't is of die lach niet van hem komt...

Verwonderlijk! 't is of het de oude Geert is die lacht.....

Dirk versnelt zijn stap en bereikt de hoeve.

Het venster is nu open, evenals de stallen; Spits ligt weer vóór de deur, op het erf. Knecht en meid werken, doch wel lam en traag, evenals vroeger, en nu zij Dirk nabij de woning zien, wagen zij zelfs geen spottend gefluister meer over hem.

Wat zegden zij? Wel, zoo al 't geen er in 't dorp gezegd wordt. De knecht is nog slechts uiterlijk welwillend, omdat hij in de hoop verkeert dat er toch wel iets voor hem afvallen zal, en de stalmeid, eene dikke blozende boerendochter, denkt zeker dat Dirk aan haar denken zal....

Waarom zou die Dirk ook alles alléén hebben?

De nieuwe eigenaar staat een oogenblik vóór den open sta! stil, waar de meid de melkeemers ratelend terzijde zet, waar de knecht met een nijdigen stoot, den puntigen riek in het mest werpt. Dirk durft nog niets zeggen; maar hij gevoelt, als bij ingeving, dat er een onweêr broeit.

‘Heel dat goedje de deur uit!’ denkt hij en dat is sedert lang zijn plan. ‘Met dat ras ben ik knecht geweest, en met dat ras kan ik geen meester zijn: geduld!’ en hij treedt in de hoeve.

Hij houdt stil vóór den haard, waarin het vuur knetterend om den grooten sopketel vlamt. In den hoek staat de

leuningstoel van den ouden boer; hij zet er zich in neer en ziet rond. De vlam scheidt dansende schimmen in het koperwerk aan het rek en op den witten muur.

Hoe die zotskap van een Geert Gomper het toch in het hoofd heeft gekregen, hem, eenen vreemde, zoo in éénen pennetrek, eigenaar van alles te maken!

Een ander denkbeeld volgt snel het eerste op: 't Is wel eenzaam hier op Kievitshoeve - en Dirk leidt er, in zijne verbeelding eene vrouw binnen en die vrouw is de stalmeid niet....

De klink der deur werd opgeheven, en nu Dirk de oogen opslaat, staat er eene jonge vrouw vóór hem - maar juist die niet waaraan hij dacht.

Deze is eene vreemde, in 't midden der twintig oud, met een lakenen kapmantel om, onder aan den rand met droge slijkspatten bekladderd.

Beneden uit den mantel komen voeten te voorschijn, door stevige en insgelijks beslijkte schoenen omsloten en boven een hoofd, waarover een rooden doek gehangen is.

De onbekende heeft een wezen dat bij de kleeding niet past. Voor eene dorpsvrouw is het te scherp, wij zouden zeggen, te eêl gesneden. Het is niet beenderig, niet hoekig, maar toch spreekt daaruit een stalen wil, eene stoute beradenheid. Het matbleeke van hare wangen, de donkere glimp en diepliggende oogen, de fijn geteekende wenkbrauwen, de ravenzwarte haarklissen, die uit den rooden doek komen, maken van die vrouw eene zonderlinge, eene zelfs indrukwekkende verschijning.

Strak is de oogslag der vreemde op den boer gericht, onbeweeglijk blijft het geheele lichaam.

Dirk Dinter staat niet op; hij houdt enkel het aangezicht naar de onbekende gekeerd.

'Wat moet gij hebben,' snauwt hij haar toe.

'Zijt gij Dirk Dinter?' vraagt ze.

'Ja, die ben ik. En dan?'

De vrouw zwijgt en ziet langzaam in de hoeve rond.

‘Ik? Ik ben Rika Gomper, en kom u vragen of het waar is, en of gij bewijzen kunt, dat gij. na den dood mijns ooms, hier heer en meester zijt?’

‘Ja, dat ben ik, en bewijzen kan ik het ook. Wat u betreft, ik ken u niet.’

‘Dat is mij gansch onverschillig: de mannen der wet zullen u wel wijsmaken wie ik ben, en welke mijne rechten kier zijn. Te meer, hier in dit huis is altijd een deel dat mij in geweten toekomt en dat oom Gomper van mijnen vader in bezit heeft gehouden.’

‘Dat kunt gij niet bewijzen!’

‘t Is mogelijk, maar wat gestolen is blijft gestolen.’

‘Wat durft ge zeggen!’ en Dirk springt eensklaps recht. Bleck wordt hij en beven doet hij ook, want bliksemsnel schiet het hem door den geest, dat Geert Gomper bezig is met hem een boosaardigen trek te spelen.

‘Ik zeg,’ hervat de jonge vrouw kalm en vastberaden, ‘dat ik u mijnen eigendom zal betwisten, stap voor stap, vingerbreedte voor vingerbreedte!’

‘De deur uit gij, helleveeg!’ brult Dirk Dinter en met gebalde vuist springt hij naar de deur en werpt ze open om de indringster buiten te stooten; doch op hetzelfde oogenblik komt er een helper binnen, grijpt hem met kloeke vuist bij de keel, schudt hem geducht, geeft hem een nijdigen snak en doet hem over den vloer rollen.

De gespierde vuist is die van een ranken en kloekgebouwd jongen man, die, toen de vrouw binnentrad, en niettegenstaande het gebrul van Spits, vóór de deur, op de bank was gaan zitten, om Rika, zijne vrouw af te wachten.

Het is, zoo waar, Heemrik de schaliedekker!

Heemrik is nog altijd dezelfde ranke, gespierde, knappe man - met blond haar, blauw, doch krachtvol oog. Uiten inwendig is hij de tegenvoeter van Dirk Dinter.

Hij staat pal als een eik daar buiten, en terwijl hij Rika

vóór zich laat doorgaan, wacht hij den aanval van den hoevenaar af, die echter wel dreigt en vloekt, maar zich niet waagt: die blonde kerel jaagt hem schrik aan.

Joost de knecht heeft een oogenblik den neus binnen gestoken; doch hij is een leepert en mengt zich niet in den twist, al heeft hij dan ook de olifantspooten van zijnen baas in de lucht zien zwaaien.

‘Ik moei's me niet,’ zegt de knecht, en hij sluipt weg, want hij heeft geen speldekop voor zijnen nieuwen meester over.

Heemrik gaat bedaard naar buiten en vindt er vrouw en kind, een lief blondlokkig meisje van zoo wat vijf jaar, dat zich weenend aan moeder vasthoudt.

‘Kom Rika,’ zegt de jonge man, ‘laat ons gaan; 't is hier onze plaats niet.’

Ja, 't is hare plaats wel, denkt Rika. Hier, op de Kievitshoeve is zij opgegroeid na den dood harer ouders, en dat huis is haar, na eene lange afwezigheid nog liever geworden. 't Is toch niet rechtvaardig dat oom Gomper haar zoo onbarmhartig verstooten heeft, omdat zij Heemrik liefhad....

Beiden, en naast de moeder weent nog altijd het verschrikte kind, gaan den weg op naar het dorp. Aan de deur der hoeve staat Dirk, die den bandhond losmaakt en den kwaadaardigen Spits tegen het drietal ophitst.

Nu de zwarte rakker huilend toeschiet en het kind zich bang achter moeder verbergt, keert Heemrik zich om en zwaait den mispelaaren stok geducht in het rond, totdat hij op den blaffer, als een moker op het aambeeld, neerkomt, hem in het karrespoor rollen en jankend, op drie pooten, naar Kievitshoeve terugkeeren doet.

Dirk Dinter is razend; hij roept den knecht, die niet voor den dag komt, en ijlings binnenschietend, springt hij weer buiten met een ganzenroer in de hand.

Dat ziet de schaliedekker en pal staat hij; doch Rika

trekt hem meê; zonder haar zou Heemrik naar de hoeve teruggekeerd zijn.

‘Hij schieten!’ spot Heemrik. ‘Ik zou hem het roer op zijnen rug in twee breken!’

‘Neen, neen!’ antwoordt Rika; ‘geen geweld, het recht moet aan onze zijde blijven! Kom, wij gaan naar den notaris!’

De notaris bewoont, in de kom van het dorp, een groot steenen huis. Vóór de deur ligt een kleine bloemhof, door eene lage doornheg en een groen hekken van den weg afgesloten.

In den bloemhof steken, hoog en fier, de gele, bruine en gevlamde dahlias hare kroon op, als wilden zij aller oog tot zich trekken en het notariëele ‘zegt het voort’ verkondigen, en tusschen het gras vertoonen zich kleine perken met verwaarloosde najaarsbloemen, die er niet frisscher meer uitzien dan het trouwkleed der notarisvrouw - indien dat nog bestaat.

De notaris zit in zijn klein kantoor, vóór aan de straat: hij is een type, die eer in de voorgaande dan in de tegenwoordige eeuw thuis hoort. Eene platte muts met groote klep dekt zijn sneeuwitten haarbos: sneeuw wit zijn ook de lange wenkbrauwen, maar helder nog de oogen, die u aankijken alsof zij door uwen duffelschen jas heen, akten en bescheiden konden lezen.

Een gouden bril hangt op het puntje van zijn langen neus, zoodat hij er over heen kijkt als hij tot u spreekt, en door eenen verrekijker blikt als hij schrijft.

De oude Lindorp schrijft langzaam, nadenkend en met nog vaste hand, hij moge dan ook een zeventiger zijn, en terwijl de ganzenveer - de man heeft eenen hekel aan de stalen pen en beweert die priem slechts te zullen gebruiken, als de akten met bloed moeten geschreven worden - over het gezegeld papier gaat, rust de kop

zijner lange pijp, links van hem, in eene glimmende ivoren schelp.

Vóór hem, en tusschen ordeloos liggende papieren, staat een verlakte tabaksdoos, met vergulde Chineesche figuren en getorend deksel, een koperen komfoor met een turfklompke, dat allengs in witte asch uitdooft, maar, door het wit heen, gloeiende strepen laat zien, gelijk een opaal zijne vlammen.

Lindorp is een man van den ouden stempel, eerlijk als goud, stipt op de wet, welwillend als 't kan, maar ongenadig als een kapmes als 't zijn moet, geacht door den goeden, als een 'ouden roofvogel', gescholden door den schraapzuchtigen boer - 't geen hem overigens zeer onverschillig laat.

Hij zit nu, in een donkergroenen kamerrok gekleed, te schrijven, doch telkens werpt hij eenen blik door het venster en schijnt op iemand te wachten.

Er wordt geklopt, en onder het geroep van 'Binnen' slaat hij de vinnige oogen op en zegt op vroolijken toon:

'Wel, hemeltje-lief, zijt gij daar Rika!'

Lindorp legt de pen nevens zijn papier en laat zich achterover in zijnen leuningstoel zakken.

'En gij ook, Heemrik! En is dat uw dochterke? Wel, wel!...' en de notaris steekt de linkerhand uit, waarin het kind bedeesd het bruine handje neerlegt, terwijl het den ouden man met groote en naïeve oogen aanstaart.

'En hoe gaat het, Rika?' vraagt Lindorp.

'Wel goed, Mijnheer de notaris!' luidt het antwoord op gullen toon, en er ligt een glimp van tevredenheid op het schoone wezen der jonge vrouw.

Dat woord 'goed' kwam waarachtig uit een overtuigd gemoed, en de notaris, die het plunje van de drie bezoekers met eenen oogslag verkend heeft, begrijpt dat dit woord beteekent 'niet arm'.

Heemrik glimlacht en bevestigt met een hoofdknik

Rika's woorden; hij zou wel eens gaarne op den broekzak willen kloppen, om te laten hooren dat daàr eenige ronde zilverstukken klingelen; doch hij blijft liever achteruit, omdat hij wel weet dat Rika in het huis van den notaris een witten voet heeft, en zij de zaken beter schikken zal dan hij.

‘En gij komt eens zien hoe het staat na Gomper's dood?’ hervat de notaris, doch op minder bemoedigenden toon.

Met eenige woorden wordt de ontvangst op Kievitshoeve uitgelegd, en de oude heer rimpelt het voorhoofd en schuddebolt misnoegd.

‘Ja,’ zegt hij, ‘Dirk Dinter is volgens uws ooms wil, heer en meester op Kievitshoeve. Wet is wet, beste Rika.’

Die woorden wisschen den glimlach van Rika's en ook van Heemrik's wezen.

‘De oude Gomper was echter een wonderlijk heerschap! Als hij gesproken had, was het laatste woord daàrom niet gezegd!’ en bij die woorden houdt de notaris, glimlachend, een papier tusschen duim en wijsvinger in de hoogte en doet het kraken en klateren.

Rika en Heemrik staren hoopvol naar het geheimzinnige papier.

‘En wat staat er in dien brief?’ vraagt Rika.

‘Ja, dat zal ik u straks vertellen, als ik er kennis van gegeven heb aan Dirk Dinter!’ antwoordt de notaris.

Hoop glinsterde in de schoone oogen van Rika, en zij voelt reeds berouw over het woord van misprijzen dat zij uitsprak, toen zij daar even het kerkhof voorbijging en den verschen grafheuvel zag.

‘Een weinig geduld,’ vervolgt de notaris; ‘gaat beiden binnen, in de huiskamer. Mijne vrouw zal tevreden zijn u 'te zien. Jammer, dat Frida voor het oogenblik niet thuis is. Gij kent van ouds den weg, Rika!’ en de goede

man glimlacht welwillend. ‘Middelerwijl ga ik naar Kievitshoeve.

En terwijl Rika vooropgaat - en de lange Heemrik, met de muts in de hand, achterna - en de notaris de blijde woorden uit de huiskamer tot in het kantoor hoort galmen, trekt hij zijn ouden kamerrok uit, doet zijn langen blauwen jas en zijn helder witgeschuurde klompen aan, neemt het papier, en altijd de lange pijp in den mond, slaat hij den weg naar de hoeve in.

Het voetpad slingert door het akkerland, dat met malsch najaarsgroen is bedekt, op welks breede bladen 's morgens de rijp reeds zijne zilveren wonderbloemen teekent, die de flauwe zonnestraal weldra niet meer zal doen smelten. Herfstdraden, recht tooverweefsel, zweven in de lucht. De horizon is achter eene nevelgordijn verborgen, waaruit Kievietshoeve allengs opdammert.

Een lichte wind doet het loof der berken ritselen en neerzwindelen; er gonst een geheimzinnig lied door de hooge toppen der eiken: dit is het eenige gerucht rondom de hoeve.

Spits, die anders zoo vreeselijk aan zijne ketting opspringt, laat den notaris ongehinderd voorbijgaan; hij blijft, stil ‘joekerend’, in zijn hok en heeft werk genoeg met zijnen poot te lekken, dien de ongenadige schaliedekker misschien wel stuk geslagen heeft.

Nu Lindorp de klink der deur opheft en binnentreedt, doet Dirk Dinter juist den laadstok in zijn geweer klingelen, als jaagt hij met geweld de lading naar beneden: doch op het geklep der deurklink bergt hij het wapen, met eene snelle beweging achter zich.

De notaris heeft echter de beweging gezien.

‘Gij laadt zoo driftig uw ganzenroer, Dirk?’ zegt de oude man, op min of meer vrooijken toon.

Dirk mompelt iets binnenmonds, stoot het geweer in den hoek der schouw, laat zich onstuimig in den zetel

vallen, en als bekommert hij zich niet om den notaris, zet hij den elleboog op de leuning, laat het hoofd in den handpalm zakken en staart, kwaad geluimd, in het vuur.

‘Op wien hebt gij het gemunt, Dirk? Hebt gij een vluggen haas of eene kluft patrijzen in uw najaarsgroen opgespoord?’

‘Ik zal hem neerschieten als 'n hond...’

‘Wien?’ hervat de notaris zeer bedaard.

‘Dien vervloekten schaliedekker, die mij in mijn eigen huis komt dreigen!’

De notaris zet zich ongenoodigd aan tafel, legt zijne papieren vóór zich en ziet scherp over zijnen bril heen.

Dirk Dinter, wiens hoofd weer schuins hangt, loert donker naar den brief; de verschijning van den notaris, na de begrafenis van Geert, doet hem huiveren, en dat wit papier is als een spook.

Ja, die Geert Gomper is altijd een verraderlijke kerel geweest!

‘Wat beteekent die brief?’ mort Dirk.

‘Ja,’ zegt Lindorp, ‘dat zullen wij gaan zien! Het is een tweede, een later testament van Geert Gomper...’

‘Een testament?’ en Dirk springt recht en drukt de gebalde vuist op de tafel. ‘Zou die schurk?...’

‘Geduld, geduld!’ onderbreekt Lindorp en trekt het papier terug, nu hij ziet dat Dirk er naar grijpt.

Er vliegt Dirk Dinter inderdaad een helsch denkbeeld door den geest: hij zou de papieren willen grijpen en ze in het vuur smijten....

Hij is immers alléén met den ouden man?...

De strenge en doordringende blik van den notaris zegt hem dat deze zijn inzicht heeft begrepen.

Dirk zakt in den leuningstoel terug en zijne kleine oogen loeren valsch terzijde; zijne borst jaagt als een blaasbalg en met moeite wringt hij zich uit de keel:

‘Welnu, wat staat er in dien brief?’

De notaris ontvouwt langzaam het papier en doorloopt zwijgend de weinige regels.

‘Dirk Dinter,’ zegt hij, ‘gij hebt daar eenen kogel in den geweerloop gedreven, die, als gij hem er ooit uitjaagt u duur zou te staan komen.’

Sprakeloos staart Dirk den man der wet aan.

‘Weet ge wat er in den laatsten wil van Geert Gomper staat? Luister: “Indien Rika Gomper terugkomt en haar man overleden is, zal Dirk Dinter de helft van mijn bezit aan Rika Gomper uitkeeren,”

Dat is een bliksemslag voor Dirk. De notaris leest verder:

“Sterft Rika Gomper de eerste en heeft zij kinderen, dan komt de helft der fortuin, bij hunne meerderjarigheid aan hen, met uitsluiting van den vader, en ik belast Jaap Erik, hier wel bekend, met dit deel van mijn goed te beheeren.”

“Jaap Erik!” zegt Dirk met eene heesche stem, “maar dat is mijn doodsvijand!”

“Het staat er,” zegt de notaris.

Dirk is versuft: het is op dat oogenblik of die falsaris van een Geert Gomper door de spleten zijner doodskist loert, en als een plaagduivel grijnslacht.

“Wat Judas!” brult Dirk.

“Gij ziet Dirk, gij hebt er belang bij dat Heemrik leeft, en als gij hem eenen kogel toezondt, zoudt gij het nog, in geval van zelfverdediging, hard te verantwoorden hebben voor moeder Justitia.”

“Dan ben ik verplicht dien vagebond te dulden?...”

“Op gevaar af de helft van uw bezit te verliezen.”

“Maar die bepaling zal ik door het gerecht doen verbreken!”

“Dat zult ge niet, want er staat geschreven dat, als gij op een der punten een proces inspant, uw recht geheel vervalt.”

“Judas! Judas!”

Dirk Dinter zit als verpletterd.

En als ik den ganschen boel verkoop?...’

‘Dat kunt ge evenmin, en er zal een behoorlijk inventaris moeten opgemaakt worden.’

Dirk wordt weer wat hij gewoonlijk schijnt, want zijne oogen krijgen andermaal die dom onnoozele uitdrukking en zijn zware kop helt rechts over. Hij ziet naar den notaris en dan naar het vuur.

‘Kent iemand dit testament?’ vraagt hij.

Streng ziet de oude man hem in de oogen, als verstaat deze reeds wat er in den geest van den hoevenaar omwoelt.

‘De rechtbank heeft er kennis en afschrift van genomen,’ zegt hij.

In den zetel teruggevallen, herneemt Dirk zijne vorige houding; hij luistert verstrooid naar 't geen de notaris leest. Geheel die laatste wil is een slim berekend spinneweb, waar geen uitkomen aan te vinden is.

Geert Gomper heeft niet voor ‘niemendalle’ gedubd in den hoek van den haard; hij is niet vruchteloos alleen, met de handen op den rug, gaan ‘treeën’ door zijne akkers, en als hij stilstond en een nijldige grimlach op zijn grof en gebruind aangezicht speelde, had hij gewis weer eenen draad te meer gevonden, die het net verwarder en sterker maken moest.

Hij judaste zijne nicht, hij judaste Heemrik, hij judaste Dirk Dinter, hij judaste iedereen, en hij had maar één spijt, dit namelijk dat hij niet meer zien zou hoe men om zijn bezit, na zijnen dood, zou kibbelen en haarplukken; doch hij had er nu toch reeds plezier in, te denken hoe het eenmaal gaan zou.

Ja, ja, er zou, nog lang na zijnen dood, over Geert Gomper gesproken worden - nog lang. ‘Zij denken te zullen lachen,’ morde hij dan; ‘maar ik wil dat nu deze, dan gene lache, gelijk ik lachte toen ik kiespijn had.’

Bedaard heeft Lindorp zijnen last volbracht; hij wenscht den geplaagden hoevenaar ‘goeden dag’ en verlaat

Kievitshoeve, waar het den eerlijken man te benauwd is; maar nog benauwder is het er voor Dirk Dinter.

Deze meende, een uur te voren, onbepaald eigenaar te zijn - en Geert, de oude plaaggeest, ligt nu gewis te lachen in zijne doodkist, omdat hij hem zoo nijdig beet heeft.

Neen, Dirk vindt zich niet meer thuis op de hoeve; 't is of alles met hem den spot drijft, en zeker wel knecht en meid, ja, het geheele dorp, dat juist niet zeer Dirks-gezind is, vooral niet nu Rika is teruggekomen.

Nu het avond wordt, heeft Dirk geen rust: 't is of hij in de donkere schaduwen der hoeve overal het grijnzende gezicht van dien duivelschen Geert ziet, en als hij buiten gaat, hoort hij, in het ritselen der blaren, zijn gegrinnik.

Dààr vindt Dirk het echter beter dan binnen, maar men kan toch niet eeuwig buiten blijven! Hij keert in zijnen leuningstoel terug en ziet nu, in de schaduwen, die door de dansende vlammen op den witten muur gevormd worden, de dansende gestalte van Geert Gomper.

Wat vordert het uur langzaam! Geen wonder, de klok, die anders zoo geregeld tikt en slaat, is blijven stilstaan, en nog wel juist op het uur dat Geert begraven werd. Dat doet Dirk huiveren. Hij trekt koortsachtig de gewichten op en zet den slinger in beweging; de klok tikt drie-vier malen en 't is of ook zij dood is....

Wat gonst de wind wonderlijk in den schoorsteen! Wat bulkt een der koeien benauwd in den stal, net alsof ze gewurgd werd! Waarom kraait de haan zoo heesch en ontijdig? 't Is akelig, nietwaar, in de eenzame hoeve!

's Avonds werd nooit, vóór Kerstmis, het licht ontstoken; men kon het wel gedaan krijgen bij het licht dat het vuur onder den soepketel verspreidde; maar nu zegt Dirk tot de stalmeid, die juist binnenkomt:

‘Steek de lamp aan.’

Het avondeten wordt opgediend, doch ofschoon meester

en dienstboden altijd aan eene en dezelfde tafel eten, schuift Dirk Dinter niet bij: hij blijft suffend in den hoek zitten.

Noch Joost de knecht, noch Doka de meid, noch Dook de schaapherder waagt een woord. Slechts eens heeft Doka gezegd: 'Eet ge niet, Dirk?' want het woord 'baas' wil nog niet over de lippen - en Dirk heeft lastig den kop geschud, als wil hij zeggen: 'Laat me gerust.'

Na het avondmaal stopt Joost zijne pijp; hij zit zwijgend in den hoek van den haard te dampen, terwijl Dook, met zijne stijve kneukels, een groven sok breit - zijne gewone bezigheid als hij de schapen hoedt. Doka neemt den schotel weg, ruimt de tafel op en verdwijnt zonder nog terug te keeren.

Ook Joost, die het niet erg gezellig vindt en in den grond der ziel Dirk Dinter haat, klopt zijne pijp op het haardijzer uit, steekt ze in den zijzak van zijn wammes, rekt zich geeuwend en gaat de deur uit.

Een oogenklik hoort men zijn geklons op den trap, daarna op den zolder.

Dirk had hem willen doen blijven, doch hij durft niet.

'Joost kon wel wat later gaan slapen,' mort hij tot den scheeper; 'want Heemrik heeft bedreigd dezen nacht terug te komen.'

De knaap met stekeligen, witten haarbos, grauwbrown van vel, ronde blauwe oogen, met eene uitdrukking vol onbeschaamdheid en ruwe deugnieterij op het wezen, staakt het breien en ziet den baas gapend aan:

'En wat zou hij hier in den nacht komen doen?' zegt hij.

'Dat weet ik niet, maar hij zou... Kievitshoeve in brand kunnen steken.'

De knaap lacht luidkeels.

'Daar zou hij veel aan hebben.'

'Zijt ge niet bang?'

De jongen trekt met minachting de schouders op.

‘Welnu, blijf dan nog wat wakker, en hier...’

Het is Heemrik niet dien Dirk vreest, maar wel den dooden Gomper; doch hij wacht zich wel dit te zeggen.

Dirk Dinter is nooit zeer welwillend voor ‘witten Dook’ geweest, dien hij meer dan eens, bij de minste deugnieterij, eene oorveeg toediende dat hij draaide, of eenen trap dat hij tuimelde.

Nu is de leepert zoo tam als een schaap voor den jongen, die hem er niet dankbaar voor is, maar wiens eigenliefde allengs gestreeld wordt, omdat de ‘baas’ hem zijn gedacht vraagt over dit of dat, betrekkelijk Kievitshoeve.

‘Wilt gij rooken?’ vraagt Dirk.

Dook trekt groote oogen en er komt een glimlach op zijn verbaasd gezicht. Hij tast in de tesch van zijn wammes, haalt er een kort aarden pijpke uit en vangt den ‘zeehond’ op, die Dirk hem toewerpt.

De scheeper stopt de pijp met eene beweging van de vingers, die zegt dat hij een rooker is van den ouden stempel, rolt den tabakszak toe, en na den duim vochtig te hebben gemaakt, dringt hij met dezen den tabak vaster aan.

Hij rookt met het eene been over het andere geslagen, en neemt de houding aan van een ernstig raadsman. Hij antwoordt ruw, zooals hij in alles is, op de mededeelingen, die Dirk Dinter hem doet.

Een oogenblik onderbreekt hij zijne opmerkingen met te zeggen:

‘Dat is zeker “toebak” van den ouden?’

Dirk schijnt niet te luisteren, of liever hij praat over die vraag heen; maar de herinnering is toch een steek in het hart van den boer.

‘Weet ge wat hier ontbreekt?’ zegt deze.

‘Wel, wat zou hier ontbreken?’

‘Eene vrouw,’ zegt Dirk.

‘Wel zoek er eene,’ antwoordt Dook en laat lachend groote snijtanden zien, zoo groot dat een volwassen wolfshond er jaloersch over zou geweest zijn.

‘Dat is gauw gezegd.’

‘Wel, dat is toch niet moeilijker dan eene koel te koopen.’

‘Dat is waar; 't is koopmansschap gelijk een ander.’

‘Als men er ergens eene weet staan, gaat men er op uit. Ik kan er wel een half dozijn aanwijzen.’

‘Koeien of vrouwen?’

‘Koeien en vrouwen! En als gij er geene wilt van het half dozijn, dan neemt gij onze dikke Doka, de stalmeid, maar; die telt zelfs voor twee!’ en de jongen lacht.

‘Neen, die wil ik niet!’ mort Dirk en hij merkt eensklaps, de looze vos, dat hij zich te familjair maakt met den schelm, die het morgen zal uitkraaien dat Dirk Dinter hooger ‘pretenties’ heeft dan de dikkoppige stalmeid.

Het komt hem voor, dat de booze schalkerij den scheeper uit de oogen schittert; doch hij durft hem het stilzwijgen niet vragen.

‘Als de oude Geert terugkwam...’ zegt de jongen.

‘Wat dommen praat vertelt gij daar!’ onderbreekt huiverend Dirk Dinter.

‘Dan scheurde hij mij de ooren van den kop, omdat ik hier zijnen “toebak” zit te rooken, en u kegelde hij de deur uit, omdat gij hier vrouwvolk wilt binnenbrengen. In de witmutsen had Geert den duivel gezien!’

‘t Was maar zottigheid wat ik zegde,’ stottert Dirk; ‘ik trouw nooit’ en hij vervalt in somber gepeins.

De jongen heeft zijne pijp uitgeklopt en weggestopt, en terwijl de baas starlings in het vuur ziet, schuifelt hij een deuntje tusschen de tanden, slaat zijn vingers ineen, houdt ze in de hoogte en doet hun schaduwen op den witten muur spelen.

‘Zie,’ zegt hij, ‘dat notenkrakersgezicht eens op

den muur! 't Is "parmentelijk" het gezicht van den ouden Gomper.'

Dirk Dinter springt recht, bleek, ontroerd, en dreigt Dook met een geduchte oorveeg, en nu de jongen lacht, zakt de baas ontsteld in zijnen stoel terug.

Die rakker doet dan alles wat mogelijk is om hem te binnen te brengen wat hij vergeten wil!

Dirk spreekt geen woord meer.

De avond kruipt voort; de lamp blaakt, de vuurklompen vallen in en dooven uit. De jongen heeft er eindelijk den brui van gegeven, en is naar zijn 'nest' gegaan. Dirk Dinter bibbert als een koortslijder, en is ook gedwongen af te trekken.

Daar, vóór hem, is de bedsteê van den ouden Gomper. Vroeger heeft hij zich in het hoofd gesteken dat hij dàár voortaan, ten teeken van meesterschap, slapen zou - en nu durft hij niet....

Hij neemt de blakende lamp en klonst huiverend naar de opkamer, waar hij als knecht sliiep, en sluit en grendelt langs binnen de deur, alsof het overige van Kievitshoeve hem niet aangaat.

Wat bange en slapeloze nacht brengt Dirk door! Hoe welkom is hem het eerste straaltje morgenlicht!

II.

Voor zes jaar en nu.

Het is zoowat zes jaar geleden dat het blauw geschelpte harnas van den ouden ridder, of beter gezegd van den toren erg krank begon te worden.

Het had ook reeds zooveel stormen doorgestaan, en om zuinigheidswille werd de herstelling telkens verschoven; doch toen op zekeren nacht de booze wind den duivel gejaagd had, vond men 's morgens het kerkhof bezaaid met gebroken schaliën, die 's nachts sissend en schuifelend door de lucht naar beneden waren gevlogen.

Het was een jammerlijk verdriet voor de mannen van het gezag, maar een groot geluk voor de schooljeugd, die nu ruimen voorraad van kleppers of 'castagnetten' vond, duchtig klepperman speelde of marschen sloeg gelijk de tamboer der gilde, en krijgshaftig op dien maatslag paradeerde.

Wel stond hij nog fier recht, de oude geharnaste reus, met vergulden weerhaan en kruis op den kop; maar, op den keper beschouwd, staken hem toch de ellebogen door de mouwen - en dat was eene schande voor het dorp.

In de maand Augustus zagen, op zekeren middag, de dorpsjongens een groot zwart punt aan de spits van den toren hangen: 't was de schaliedekker, die, in zijn zitstoeltje, met twee sterke touwen aan den voet van het kruis vastgemaakt, daarboven stoutweg ronddreef.

Van verre gezien, waren die touwen niet dikker dan een stopdraad, en de schaliedekker scheen niet grooter dan de grauwe kat van den schoolmeester.

Daarheen, daarheen! en al de kleine woelgeesten van het dorp liepen op hunne bloote voeten, en hunne klompen in de hand. naar den toren, en naar boven gapend, vatten zij post op het kerkhof.

De groep zette zich eindelijk op de schans, rondom den doodenakker; want rosse Toon, het hoofd der bende, had berekend dat als de stopdraad brak en de schaliedekker viel. deze, na een goeden bons op het afhellend dak, juist dàar, en vóór hunne voeten, zou neerkomen.

Nu, dat zou iedereen willen zien! Voor die pret liet men gaarne elk ander spel terzijde, zelfs de schotel met rookende pap.

Elke beweging van den schaliedekker werd dan ook met bewonderende oogen nagegaan, en men vond het recht plezierig te zien, hoe de stoute man rond de torenspits stuurde, eindelijk in een vendelgat verdween en vijf minuten later, vroolijk een liedje neuriënd, uit den toren te voorschijn kwam.

't Was een lange, gespierde, blonde jongen, met een goedig, doch krachtvol voorkomen, en wien men het bij den eersten oogslag wel aangaf, dat hij even gerust boven aan de torenspits rondwandelde, of soms op eenen der armen van het ijzeren kruis zat te rusten en zóó de wijde wereld inkeek, alsof hij beneden in 't hoeksken van den haard zat.

De gansche bende jongens vergezelde den schaliedekker tot aan de deur van den *Blauwen Haan*, waar hij ging middagmalen. Een goed uur later zat hij weer hoog en droog aan de spits, klopte schaliën vast en zong zijn vroolijk liedekje.

Twee dagen later was het kermis in 't dorp; de vlag flabberde feestelijk op den toren en beneden stemde de speelman de viool, en in 't hart der meisjes tokte een geheimzinnig lied, dat zij zelven nog niet recht verstonden.

Rika van Kievitshoeve was ook ten dans gekomen, al

had de oude Geert geruimen tijd tegen dat dwaze ‘heksenspel’, zooals hij den dans noemde, gemord, en hij had wel gelijk, want Rika ontmoette er Heemrik, den schaliedekker, die ‘tooverjeuksel’ in de beenen had en misschien nog meer in oogen en hart.

Twee dagen had Heemrik lustig en eerlijk gekermist en nu hing hij weer boven aan den toren. Hij hing er reeds toen Rika, in den vroegen morgen, de oogen opwaarts sloeg; hij hing er nog als de avondnevel den laatsten gouden gloed vervangen had. De verzuimde tijd moest ingewonnen worden!

Waarom stelde Rika een zoo geheimzinnig belang in den waaghals? Waarom lag er een zoo diepe onrust in hare oogen, en joeg haar hartje zoo bang als zij op den toren staarde? Waarom zakte soms het naaiwerk uit hare hand, bedekte zij de oogen en griezelde zij, alsof zij een bloedig ongeluk gebeuren zag?

Vóór eenige dagen was die zwarte plek aan den toren haar onverschillig - niet zoo overschillig als aan die hartelooze jongens die de plaats berekenden waar de schaliedekker met gebroken nek zou neerkomen; maar zij dacht niet aan Heemrik en nu, nu droomde zij 's nachts van hem en van den toren, en schoot niet zelden, bang gillend, wakker.

Maar het schoonste van al was dat Heemrik en Rika weldra luidop droomden en dit al spoedig ter oore kwam van Geert Gompel, en nu brak er een onweêr, neen een windhoos los, die op Kievitshoeve alles het ondersteboven dreigde te slaan.

Men gaf in het dorp ongelijk aan Rika; de notaris Lindorp schudde bedenkelijk het hoofd, hij, zoo rijp in ondervinding; maar toen hij om inlichtingen geschreven had en te weten was gekomen dat Heemrik een heerlijke en kloeke knaap was, zweeg hij, doch werkte noch deze, noch gene partij in de hand.

Rika hield voet bij stek en toonde eene Gompel, ‘een stierenkop’ te zijn, zooals men in 't dorp zegde.

Slechts één wezen gaf Rika geen ongelijk, doch dit ontsluisde het ‘daarom’ en het ‘waarom’ niet dat haar was toevertrouwd: 't was Frida Lindorp, de dochter van den notaris, die het nichtje van Kievitshoeve eene hartelijke vriendschap toedroeg. Zij wist alles - alles: doch zweeg....

Jaren later onderschepte Lindorp een glimpke van het geheim: de oude isegrim van Kievitshoeve wilde zelf de bruidegrom van de bloeiende bruid worden. 't Was of een grimmige en ijzige sneeuwkonink plaats eischte in een fleurig bloemperk bij vollen zomertijd!

Lindorp begreep toen alles; hij had er Rika des te liever om, die niet het geld, maar beur hart raadpleegde.

Hoe het zij, Rika verliet Kievitshoeve, trouwde met Heemrik en beiden gingen het land in met ledige beurs en het hart vol geloof, vol hoop, vol liefde. Men hoorde zelden iets van hen; maar tevreden waren zij wel: dat wist Frida Lindorp beter dan iemand.

Geert Gompel beweerde dat het ‘armoê troef was’ in het huishouden, en dat was ‘wel besteed’ zegde hij. Hij grinnikte boosaardig als hij van Rika sprak, en zinde er op, haar eens geducht te judassen, en dat denkbeeld verliet hem geen oogenblik meer.

In die dagen kwam Dirk Dinter als meesterknecht op de hoeve; doch daarom drong hij niet in al de geheime plannen van den ouden Judas. Meer dan eens had Dirk, op last van Geert, den stok genomen en was, met een goed toegeplakten brief, naar den advocaat in de stad gegaan, om dezen te raadplegen hoe hij het best de zaken in de war zou brengen.

Als *deze* erfgenaam genot had van zijn goed, wilde hij dat *gene* dit genot weer zou omstooten, en een derde met den buit zou gaan strijken, in afwachting dat er iets te

voorschijn kwam, dat n° 3 weer als een steen op het hoofd viel.

Dirk Dinter, die meende al het vertrouwen van den ouden Geert te bezitten, werd de speelbal van den Judas, en het spel begon reeds op den dag der begrafenis.

Rika en Heemrik besloten in het dorp te blijven, om een oog in 't zeil te houden over 't geen er op Kievitshoeve gebeurde; doch er was nergens een huis ledig, tenzij aan den heikant - op een goed half uur afstands van de dorpskom - gelegen, en voorloopig sloeg het huisgezin van den schaliedekker dààr zijne tenten op.

't Is een heerlijke najaarsdag. Frida Lindorp is, na eenigen tijd afwezig te zijn geweest, in het ouderlijke huis teruggekeerd, en Rika's Leentje is nu gekomen om te vragen, of juffer Frida niet eens meê naar het huis aan den heikant zou willen gaan?

Wie weet wat de arme Rika te zeggen heeft - en Frida gaat met het blonde kind meê. De zon schijnt helder; zij kleurt het gele loof met warme tinten, doet de dorre zandheuvels als goud glinsteren, en ook Frida is met eene aureool omgeven.

Het meisje is een lieve en aanlokkelijke verschijning; hare ranke gestalte, en zelfs hare vrij elegante kleeding, doen aan de jonkvrouw denken, die door haar domein treedt. Het haar is donkerblond, de neus fijn geteekend en een weinig gebogen; de gelaatskleur, matbleek, is nu, door de beweging, met een licht rozenrood overgoten; de verstandelijke oogen zijn blauwig en drukken eene goedheid uit, die haren oorsprong vindt in het hart.

Vlug stapt zij over het harde pad en doet de dorre, verschrompelde blaren onder heuren voet kraken; doch als zij de akkerlanden achter den rug heeft, en tusschen de zandheuvels treedt, is de gang moeilijker, en hooger wordt de blos, die hare wangen purpert.

Eindelijk bereikt zij de dennebosschen, die een frisschen en verkwikkenden terpentijngeur uitwasemen; wier groene toppen eentonig suisen, gelijk de wegstervende toon in het orgel, en wier bemoste grond, met trillende lichtschilfers bezaaid, u uitnodigt, om over een heerlijk toovertapijt te wandelen.

Eenige weken geleden was de heide rooskleurig; nu is zij bruinvaal en slechts hier en daar trilt nog een te laat ontloken klokje. Toen hommelden de bieën feestelijk over de vlakte; nu deze muziek is weggestorven, is alles doodstil en hoort de trage wandelaar niets meer dan het kraken van de heide onder zijnen voetstap.

Frida heeft de heide lief; doch zij houdt zich nu niet met dichterlijke droombeelden bezig: zij praat met het blonde kind, dat eerst bedeesd de schoone, blauwe oogen naar de rijke juffer opheft en eindelijk door hare goedhartigheid en zangerige taal gewonnen onophoudelijk snapt en klapt.

Leentje vertelt zoo lief-onnoozel van haar 'moeke' dat Frida reeds een goed deel der hartsgeheimen kent, als in de verte, tusschen donkere fijne masten en schrale berken, het kleine huis, met witte muren oprijst.

Doch waar het kind met haar moederke 't laatst gewoond heeft, vóórdat zij hier, in 't huis aan den heikant, kwamen - neen, dat weet het niet meer...

De huizen stonden er dicht, heel dicht bijeen; in elk huis waren vele kinderen waarmeê het dochterke van Rika spelen kon, en de toren was er zóó hoog. dat het kruis tot in den hemel stak.

'Dat was zeer hoog!' zegt Frida glimlachend.

'Ja, dat was ook zoo,' antwoordt het kind; 'want als vader boven aan de spits werkte, was hij niet grooter dan de zwarte kraai die daar vliegt.'

'En waart ge dan niet bang voor vader?'

'Wel neen; dan gingen wij in de kerk en als de

moeders en de kleine kinderen knielen en bidden, kan en aan de vaders geen ongeluk overkomen.'

'Zegt moeder dat?'

'ja, dat zegt ze.'

Zij is dus altijd diep godsdienstig, denkt Frida.

'Nu,' zegt ze luidop, 'dat is heel waar.'

'Maar toch weende moeder dikwijls 's avonds....'

'En waarom?'

Het kind helt de schouders op.

'Toch niet om vader?'

'Om de booze menschen, denk ik; om iemand, dien zit wel eens oom-Judas noemde!'

'Ha zoo!'

'En nu wonen wij ginder!' - en Leentje wijst op het huiske met de witte muren.

'En weent moeder nu nog?'

'Och, neen....'

Neen, ze weent niet meer; want zij is immers thuis, in haar dorp, in de open en frissche heide, verre van de menschen - met haren Heemrik en haar kind!

Het huis staat aan den zoogezegden dijk, die dwars door de heide snijdt. De fijne masteboomen, met breede takken tot op den grond, beschutten de eenzame woning aan de noordzijde, en langs de zuidzijde ziet men over de heivlakte, die verre aan den horizon door eenen gordel bosschen omzoomd is; doch zóó ver zijn ze verwijderd, dat hunne groene kleur verdwijnt en men grauwe wolken of nevelen meent te zien.

In die nevelen doet de zon soms iets flikkeren: 't is het kruis van dezen of genen toren, dat zijn groet schijnt te zenden aan de eenzame bewoners van het huis aan den dijk.

De muren van het huis zijn gekalkt; het strooidak is zwart; de deur en het eenige kleine raam met stevig slagvenster, zijn donkergroen geverfd, doch de verf is doorregen, wind en zonnebrand afgebolsterd.

Op de vensterblinde is, in witte kleur, eene soort van roomer en eene flesch gemaald, ten teeken dat de 'passant' zich in huis met een slok jenever kan versterken.

Nu Frida, nog op korten afstand van het huis verwijderd is, komt Rika, met blijden lach op het aangezicht, haar te gemoet geloopt. Zij is gelukkig, zegt ze dat ze door Frida niet vergeten wordt, ze drukt de fijne vingers van het meisje in hare vereelte handen.

Frida's hand is immers altijd eene vriendinnenhand geweest, en terwijl beider vingers ineengeklemd blijven, staren de glinsterende oogen van deze in de glinsterende oogen der andere, gelijk de heldere zon in den helderen diamant spiegelt.

Leentje is verdwenen; de moeder bekommert er zich niet om.

'Waar is het kind?' zegt Frida.

Rika ziet werktuigelijk rond.

'Och dat zit hier en daar aan het hondenhek of in den geitenstal,' antwoordt Rika lachend, en de hand van het jonge meisje aan haar jagend hart brengende, zegt ze nogmaals:

'Frida, wat ben ik gelukkig u te zien!'

De eerste ontboezemingen zijn voorbij: er komt kalmte en werkelijkheid in het gesprek.

Nu zitten de twee vriendinnen op de ruwe bank nevens de deur; Frida staart op die eindelooze heivlakte, schaars afgewisseld door een enkelen jongen denneboom, weleer door den wind gezaaid; zij gevoelt wat het woord 'eenzaamheid' beduidt.

'Wat woont ge hier eenzaam, Rika!' zegt ze met eene trilling in den toon der stem.

'Ja, vroolijk is het hier juist niet,' luidt het opgeruimde antwoord; 'doch eenzaamheid hindert nooit. Ik heb reeds zoovele menschen gezien en ontmoet, dat ik er liefst zoo weinig mogelijk zie.'

‘Ge wilt zeggen dat gij veel ontgoocheling hebt beleefd?’

‘Niet in mijn huwelijksleven!’ valt Rika eenigszins driftig in: ‘met mijnen Heemrik ben ik de gelukkigste vrouw der wereld. Geen oogenblik moest ik berouwhebbend op de borst kloppen; maar de menschen zijn doorgaans niet van honingraten, wel van gal en edik gemaakt. Boos zijn ze, boos!’

‘Nu,’ antwoordt Frida, die wel begrijpt wie ze met dat woord ‘boos’ bedoelt; ‘hier zult ge niet veel last van hen hebben.’

‘Hier, hier overmeestert mij soms een gevoel of ik geheel buiten de wereld ben. Als ik 's avonds ginder de zon zie ondergaan, als ik die doodsche rust rondom mij zie en het verledene vergeet, vraag ik mij weleens af, of ik nog wel tot de levenden behoor...’

Frida glimlacht; die zonderlinge woorden verwonderen haar niet: van jongsaf was Rika gewoon vreemdsortige dingen te zeggen.

De jonge vrouw zit voorover gebogen; de voorarmen rusten op de knieën: haar oog is strak op den kiezeligen zandgrond gericht. De dalende zon bestraalt haar krachtvol gelaat en de wind beweegt de ravenzwarte haarklis, die langs hare wang afhangt.

‘Doch in de laatste dagen spookt in deze eenzaamheid ook alweer de booze...’ hervat Rika eenigszins mijmerend.

‘In verbeelding gewis?’ zegt Frida, want zij dacht aan Geert Gompel.

‘Neen, in vleesch en bloed. Oogen, die door de takken en dorre blaren loeren, vooral in den maneschijn; ooren, die luisteren; tongen, die ginds ver op het kerkpad fluisteren en wier woorden door de hottelende turfkar worden overgebracht.’

‘Menschen die u kwaad willen?’

Rika knikt, al laat zij dan ook nu de kin in de handpalmen rusten.

‘En zijt ge niet bang? Maar neen, Heemrik is daar, zult gij antwoorden.’

‘Dat is hij niet altijd 's nachts.’

‘'s Nachts? En zijt gij dan hier moedermensch alleen?’

‘Dat geeft mij niets!’ en Rika heft het hoofd op en Frida ziet dat zij glimlacht.

‘Mijnen man zal ik wel staan!’ voegt zij er met klem bij.

‘En wie zijn die booze oogen en ooren?’

‘De grenskommiezen en gerechtsdienaars. Zij vermoeden’ - en Rika brengt den mond dicht bij Frida 's schouder en fluistert - ‘zij vermoeden dat Heemrik smokkelt, en dat is zoo. En 't moet die duivelsche Dirk Dinter zijn, die hun dat vermoeden heeft ingeblazen.’

‘Maar, Rika, smokkelen is een gevaarlijk ambacht....’

‘Toch niet. Ik geloof dat Heemrik de onzichtbare soldaat is uit het kindervertelsel, ofwel dat de grenskommiezen noch ooren, noch oogen hebben,’ en Rika lacht. ‘Maar sedert de schelm van Kievitshoeve de achterdocht heeft opgewekt, sluipen de tolbedienden en anderen hier rond gelijk hongerige wolven.’

‘Maar, Rika, stroopen en smokkelen is niet wettelijk....’

‘Moeten wij niet leven?’ valt de jonge vrouw bitter in.

Het antwoord rechtvaardigt de vraag niet; doch Frida durft zich op het slibberige pad niet verder wagen: zij begrijpt, dat de ontgoocheling het gemoed van hare vriendin heeft vergald.

‘En brengt het schaliedekken dan niet meer op?’ vraagt ze.

‘Ja, maar als Heemrik zoo hoog tusschen hemel en aarde hangt, draait zijn hoofd. Hand en voet zijn niet meer zoo vast als vroeger.... Maar ik zou Leentje van hier willen verwijderen... haar in het dorp onder uwe bescherming plaatsen, en dan....’

‘Dan zoudt gij hier gansch alleen zijn....’

‘Neen, dan zou ik met Heemrik over de heide gaan en het gevaar trotseeren dat hij mocht loopen;’ - en Rika staat op en in hare krachtvolle gestalte lag iets mannelijks.

‘Als het 's nachts stormt, de takken kraken en de wind over de heide buldert, alsof de stemmen der verdoemden klagen en huilen, dan is het arme kind soms bang.

‘En gij niet, Rika?’

‘Maar van wien zou ik bang zijn? Stormen zijn iets natuurlijks en menschen komen 's nachts nooit, tenzij... Overigens mijn trouwe hond Folk en een goed wapen - en wij tellen voor drie....’

‘Stout waart ge immer, Rika, een echt kind van heide en bosch; maar nu jaagt uwe stoutheid mij een huivering over de leden!’

‘Och, gij waart altijd een juffertje! Doch, Frida, men wordt stouter, naar gelang men met de onwillige wereld worstelt!’

‘Ik, ik zou in dien toestand niets anders doen dan bidden.’

En denkt ge dat ik dit vergeten heb? Neen, neen!... Die oom Gomper heeft ons jaren lang gejudast,’ voegt zij er op doffen toon bij, en als tot zichzelf sprekend: ‘nu neemt Dirk Dinker de rol op om ons te judassen.’

‘Zijt gij er wel zeker van?’

‘Wel ja; heeft hij niet gezegd dat hij hoopt Heemrik nog eens geboeid naar de gevangenis te zien gaan, en daarom, Frida, wil ik bij hem zijn... bij hem. Maar mijn kind moet gij onder uwe hoede nemen.’

‘Gij weet, Rika, vader heeft veel achting voor u en hij is een man van veel ondervinding. Hem wil ik eerst over uw plan spreken; maar mij dunkt, Rika, dat gij in worsteling treedt met de samenleving....’

‘Maar dat men ons met vrede late!’

‘Arme vriendin! wet en samenleving zullen u verpletten!’

Rika staat nu in de opene deur en leunt tegen een der stijlen; zij heeft de armen overeen gekruist en op haar schoon wezen speelt een lichte spotlach. Er spreekt uit haar gelaat iets dat aan den geest des oproers denken doet.

‘Weet ge wat die Dirk Dinter nog vertelt?’ zegt Rika. ‘Hij heeft rondgefluisterd dat ik eene heks ben.’

‘Dwaasheid!’ roept Frida vroolijk. ‘Gij zijt te verstandig om u aan die gekke praatjes te storen....’

‘Hij denkt mij te benadeelen! Domkop die hij is! Geen voerman, die met de turfkar uit de heide komt, durft het huis voorbijrijden zonder aan te leggen, uit vrees van met beheksten turf thuis te komen.’

En Rika lacht schaterend.

‘Maar zedelijkerwijs kunnen die praatjes u toch benadeelen....’

De jonge vrouw trekt met een driftig gebaar den schouder op.

‘De menschen kennen mij vanouds,’ zegt ze; ‘maar toch, die Dirk Dinter....’

‘Hoor eens: oom Gomper met heel zijnen nasleep spookt hier zoowat in het rond, en hij is er in gelukt, uwe rust in deze eenzaamheid te storen. Er moet raad geschapt worden, en nog dezen avond wil ik er vader over spreken.’

‘Zie,’ roept Rika, door een geritsel terzijde aan het het huis aandachtig geworden, ‘zie, daar is Heemrik!’

Folk, de geelachtige wolfshond, springt te voorschijn en groet kwispelstaartend zijne meesteres; na hem verschijnt de blonde schaliedekker.

‘Zie eens wie hier is, Heemrik!’ hervat de jonge vrouw.

‘He dan, juffer Frida!’ antwoordt de flinke man en neemt de muts af. ‘Zoo laat nog aan den heikant! Ik zal tot aan het dorp met u meegaan....’

‘Een eind weegs maar, Heemrik....’

De zon is onder en laat lange vurige strepen achter, die de waterplassen in de heide in reusachtige opalen veranderen, en straks, als de maan uit den nevel opklimt, zullen die plassen zilveren vloeren zijn, waarop, wie weet! elfen en feeën dansen.

Vader Lindorp heeft het grijze hoofd geschud, nu Frida hem de zonderlinge ontwerpen van Rika vertelt en hij denkt er op, het gezin, het huis van den heikant te doen verlaten. Neen, neen, dat is daar niet zooals het wezen moet, niet waar, notaris?

Maar beter dan dat alles: - zou de rechtbank die dolzinnige testamenten niet kunnen breken en het goed aan de rechtmatige erfgenaam weergeven?

III.

Bloed op de sneeuw.

De winter komt, en elke poging, om eenige verandering in Heemrik's toestand te brengen is tot nu toe vruchteloos geweest.

De laatste dorre blaren zijn gevallen en dansen over den weg heen; het heeft gestormd, geregend, en geen levende ziel, geen paard of os, in de hottelende turfkar gespannen, verschijnt nog op den weg aan den heikant.

Er sluipen enkel soms grenskommiezen, ook wel de veldwachter en de gendarmen in burgerkleeren rond; want het huis van de heks is verdacht - erg verdacht.

Wat heeft men al officieel zwart op wit geklad met

onderstellingen, beweringen, beschuldigingen: die Heemrik smokkelt, die Heemrik stroopt, die Heemrik schijnt een dief te zijn: heide en bosch zijn onveilig, beide beschouwt hij als zijn eigendom; hij toont zich onafhankelijk als een koning in zijn rijk! Elke waarschuwing wordt in den wind geslagen, en Heemrik en zijne vrouw zien met spot neer op alwie 's Konings uniform draagt - kortom, al die wandaden, zij mogen dan ook ingebeeld zijn, bewijzen wel dat men hier met gevaarlijke lieden te doen heeft!

De oude heer Lindorp glimlacht om de lange lijst van overdrijvingen; hij begrijpt echter en legt den vinger op de wonde: men kan den stouten strooper en sluiker niet betrappen en de overheid berispt de beambten over hunne onmacht.

In den hoek van den haard smeedt men legenden op den heidebewoner: deze heeft zijne schim gezien in den maneschijn, in de nevelen van den morgen, in den donkeren nacht als hij, onvatbaar, over de grenzen komt met kostbaar smokkelgoed beladen; gene heeft een schot gehoord aan den noordkant en Heemrik stroopt integendeel aan den westkant; ge denkt hem in het bosch te zien, en ge zult hem vreedzaam in het veen of in het gagelveld ontmoeten.

Dirk Dinter begrijpt dit alles zeer goed: zij, Rika, weet er meer van dan recht-toe-voort; maar hij durft niet zeggen dat zij eene heks is.

En echter als het stormt op de heide en deze zucht en huilt, wanneer de takken der boomen dreigen en met elkander vechten, doet de zoogezegde heks, eenzaam in den hoek van den haard gezeten, haar kind de handjes vouwen en bidden voor den vader, die, wie weet waar! dwaalt, bij gevaar door den kogel van den grenskommies te worden neergeslagen....

Ook Rika vindt eindelijk dat Heemrik een gevaarlijk leven leidt.

Sedert eenige dagen is er een bevel tot aanhouding van Heemrik in de handen van de gerechtsmannen, en Heemrik, door Lindorp verwittigd, maakt zich uit de voeten; maar stoutweg komt hij 's nachts terug om vrouw en kind te zien.

Nu ligt de sneeuw, zoo ver het oog reikt, op de heide uitgespreid, en verbergt verraderlijk het karrespoor, de putten en de slooten. In die eindeloze sneeuwwoestijn dwaalt een onzichtbaar, doch vreeselijk monster, dat de boer vreest - de akelige hondshonger - dat den vreedzamen reiziger machteloos neerslaat en hem de keel toewringt.

Het maanlicht, soms achter drijvende wolken verborgen, scheidt alsdan wonderlijke beelden in de schemering. De schaduwen vormen, ginds ver, ijsbergen van de nevelen en reuzenspoken van de boomen, en als deze hunne sneeuwvracht afschudden en de gebogen takken weer opwaarts slaan, trillen en huiveren zij gelijk het paard, ontdaan van zadel en gareel.

Daarna is alles weer stil in de vlakte - doodstil gelijk in eenen nacht aan de noordpool.

Twee halfdronken grenskommiezen gaan over den heiweg, die tusschen de jonge dennen is afgeteekend. Ze zijn beladen met zakken van schapenpels, waarin zij kruipen zullen als zij hunen post hebben bereikt. Op den eenen schouder hangt de geladen buks.

't Is een schemerige nacht, zelfs zonder het maanlicht; de noorderwind is scherp; het vriest en de sneeuw kraakt en sjerpt onder den voetstap.

Ook morren de mannen op den nacht en hunnen hondensiel.

Deze grensjager gaat rechts, gene links.

'Om ginds aan het huis van de heks weer bijeen te komen,' zegt een hunner.

Er is nog licht in het huis; men ziet het door de spleet

van het venster. Ook in een tweede kamerke, dat met een venster op den hof en het bosch uitzicht geeft, is licht.

Dààr brandt het blikken lampke, want klein Leentje is ziek - erg ziek, en angstig heeft Rika van 's morgens af over het sneeuwveld gestaard, in afwachting dat Heemrik terugkeeren zal.

Haar hart klopt bang. Och, wat hadde zij veel gegeven dat iemand op den weg verschenen ware, om over de grenzen naar Heemrik, of naar het dorp bij Frida te gaan; doch geen levend wezen, geen kraai zelfs, was dien dag op de vlakke te zien.

Zwaar, loodzwaar, drukte haar nu de eenzaamheid. Toch sprak er eene stem in haar, die haar telkens met vastheid deed zeggen:

‘Komen zal hij wel; hij zal gevoelen dat hij komen moet. Er zal eene stem in zijn hart weerklinken, die hem over het sneeuwveld roept.’

Nu het avond wordt, opent zij de deur met eene spleet, en steekt het hoofd buiten: de wind koelt hare koortsig brandende wangen.

Zij ziet de bleeke winterzon verdwijnen, en tusschen de grauwe wolken vlammengele strepen achterlaten.

Ginds ver beweegt zich iets zwarts: een hongerige klampvogel, die met breeden vleugelslag over de wit gedekte tafel drijft waarop niets voor hem te vinden is?

Vijf minuten later komt Rika terug en de zwarte stippel vertoont zich nog altijd in dezelfde richting. Nu verdwijnt ze, eindelijk verschijnt ze op eene hoogte.

‘t Is Heemrik,’ zegt ze; ‘ja, 't is Heemrik!’ en haar hart klopt vol hoop.

Tien minuten later wordt de deurklink opgeheven en de jonge man treedt binnen.

Arme vader! wat klopt zijn hart, hoe voorzichtig en geruststellend de moeder hem ook de slechte tijding brengt.

Nu knielt de vader aan deze, de moeder aan gene zijde van het bedje; nu kust deze de rechter, gene de linker wang van het kind, en ieder kus moet in den hemel geklonken hebben, als de bezegeling van den kluister, die het lieve zieltje aan de aarde hecht!

Heemrik denkt niet aan het gevaar waarin hij zich bevinden kan. Wat bruit hem het oog van gerecht en grenskommies! Zijn kind alleen vervult al zijne gedachten!

Leentje slaat de oogen op, en nu ze vader ziet, zweeft er een glimlach over haar bleek wezentje, en die glimlach geeft hoop aan vader, aan moeder.

De dokter zou moeten komen, denkt Heemrik; doch de man is oud en zou door de sneeuwwoestijn nooit aan den heikant geraken. Ook Frida dient verwittigd maar hoe?

Allerlei plannen, zelfs de onmogelijkste, dansen den stouten man door het hoofd. Naar het dorp gaan en den ouden dokter voorstellen hem op zijne schouders naar het huis aan den heiweg te dragen, is misschien het minst stoute en gevaarlijke van alle.

Kom, maar gehoopt op den Grooten Geneesheer van Hierboven - en rechts en links van het beddeke knielden en bidden voortdurend vader en moeder.

Wat zal de nacht lang zijn!

De avond kruipt langzaam - langzaam voort. De klok tikt in de woonkamer, zij, de trouwe waakster, die alleen aan de heibewoners vertelt wat uur het is in de... wereld.

De nacht is donkerder geworden; de maan is achter zwarte wolken verborgen, die samengepakt langs den hemel drijven,

Op eenigen afstand van het huis rijzen twee zwarte gestalten op, die men in den aanvang voor wandelende boomstammen zou genomen hebben: 't zijn de twee halfdronken grenskommiezen.

'Heisch weer!' mort deze.

‘Brrr!’ gromt de tweede als een getergde beer.

‘Wie duivel zou zich op dat ijsbed neerleggen zooals de dienst gebiedt!’

‘Hork, ge ziet er uit als een sneeuwkonink!’

‘Ik tuimelde twee-driemaal hals over kop in de grachten.’

‘Indien wij bij de heks aanklopten en vroegen of zij nog jenever heeft?’

‘Ja, er is nog licht in het huis. Kom.’

De twee gestalten naderen de deur. Men klopt; niemand antwoordt. De hond alleen gromt en blaft. Men klopt nogmaals.

‘Wie klopt er?’ vraagt men binnen.

‘De grenskommiezen Hork en Hurk! Twee goede kalanten, Rika!’

‘Gaat uws weegs!’ zegt de stem barsch.

Een oogenblik later schijnt men binnen tot andere gedachten gekomen; want de deur gaat eerst met eene spleet en langzaam breder open, en de twee grenskommiezen treden, met een langgerekt ‘Brrr’, binnen. Zij naderen stampvoetend den haard, waarin nog kolen vonken, zetten de buksen naast zich, en Hurk mompelt:

‘Kom, maak wat vuur en geef jenever.’

Rika is dezelfde vrouw niet meer als een oogenblik te voren. Zij heeft de smart en den schrik overmeesterd en gevoelt dat zij moedig het gevaar in de oogen zien moet. Ze heeft den vijand binnengelaten, om Heemrik des te meer kans te geven om te ontsnappen. Niets mag verraden wat daar, op twee stappen van haar, gebeurt.

‘t Is eene manhaftige vrouw, die Rika!

Nu lacht ze koortsig met de roode neuzen en verkleumde handen der ‘koûlijders’.

‘Wat mannen zijt ge toch, die bibberen als gepluimde kiekens voor juffer sneeuwvlaag en sinjeur noorderwind!’ zegt ze spottend, en werpt hout en ruige turven op het

vuur, dat onmiddellijk begint te knetteren en te vlammen.

Hurk en Hork zijn twee leelijke schavuiten, met roode jeneverneuzen en zwartgrijze kransbaarden, grove en verdierlijkte gezichten. Hurk heeft blijkbaar de bobbelflesch duchtig aangesproken, want zijn tong doddelt en zijne oogen vallen schier toe onder den invloed der koesterende warmte.

Hork ziet er nog schurkachtiger uit dan zijn collega; zijn valsch, spionneerend oog dwaalt onder de klep der muts rond, als Rika de flesch van de kas neemt en twee roomers vol met kralenden jenever schenkt.

Hurk neemt met bibberende hand het glas, en als de brandende drank binnen is, komt er een lang geratel uit zijne keel.

‘Ge brult als een ijsbeer!’ spot Rika; ze staat nu, de armen kruiselings overeen, en leunt tegen den muur van den haard. Elke der bewegingen en blikken der grenskommiezen slaat ze gaê; de gesloten kamerdeur wordt geen oogenblik uit het oog verloren.

De twee kerels rooken alsof zij van binnen in brand staan.

‘Is Heemrik thuis?’ vraagt stotterend Hurk.

‘Heemrik is overal waar hij wezen moet, dat weet ge wel!’ zegt Rika spottend.

‘Gij, gij zult hem wel uit de litsen heksen!’ zegt Hurk en stoot zijn glas op tafel vooruit, om het nogmaals te laten vullen.

Hork drinkt minder, maar blijft voortloeren; toch heeft hij blijkbaar ontzag voor de heks: hij is overtuigd dat zij bezig is met hem eene booze pert te spelen.

‘Zijt gij niet bang zoo alleen?’ vraagt Hork.

‘Ik?’ en zij lacht uitdagend; ‘ik ben nooit alleen!’ - en Hork ziet op dat oogenblik eene groote grauwe kat, met ruigen pels, aan Rika's voet zitten en hare vaalgroene oogen op den grenskommies richten.

Hork is niet erg bijgeloovig, maar er loopt hem toch eene griezeling over het lijf. Die vrouw is zoo vreemd, leeft zoo vreemd, spreekt zoo vreemd, spot zoo vreemd dat hij meer en meer achterdocht krijgt. Neen, dat is geen vrouwmensch gelijk een ander, neen!

Hurk stoot alweer zijn ledig glas vooruit, en zonderling! de jenever klokt ook al zoo vreemd uit de zwarte flesch.

Een vleugelslag achter hem doet de twee mannen verschrikkend omzien, en daar zit nu eene raaf, alweer met ronde, vaalgroene oogen, op den rand der kas.

‘Zijt ge bang?’ zegt Rika scherp lachend, en die lach schijnt den zwarten vogel welkom te zijn, want hij slaat de breede wieken uit, en met klepperenden slag komt hij op Rika's schouder gevlogen.

‘Hebt ge nog meer zulk gezelschap?’ stamelt Hork.

‘Bah! 't is buiten koud en al het gebroed van 't bosch: heikrekels, slinders, hagedissen, roode en zwarte mieren komen naar den warmen haard, evenals de grenskommiezen.’

‘Gij spot als eene...’

‘Als eene duivelin, niet waar?’

Hork zwijgt, maar zijne hand omvat eene der buksen, die tegen de tafel staan.

‘Kom, Hurk,’ zegt hij, ‘t is van op te breken;’ maar Hurk's hoofd hangt diep op de borst; hij slaapt en ronkt.

‘Wel, waarom zoudt ge nu gaan,’ zegt Rika grinnikend; ‘nu eerst wordt het recht plezierig bij het vuur der heks, niet waar?’

De klok ratelt en slaat: 't is middernacht. Buiten hoort men een doffen bons, de hond jankt en blaft. Rika begrijpt dat Heemrik zich van het huis verwijdert, en ditmaal ontgaat hare ontroering den spionneerenden Hork niet.

Deze is opgesprongen en roept haar toe:

‘Bij den hemel, heks, wat gebeurt er?’

Nog vóórdat Rika het hem beletten kan, heeft hij de voordeur opengeworpen en springt onder den uitroep van ‘Hurk! Hurk!’ naar buiten.

De toegeroepene richt zich op, ziet een oogenblik gansch verbauwereerd rond, komt tot het bewustzijn en wil zijnen kameraad volgen; doch Rika heeft het wapen buiten zijn bereik geworpen, balt de vuist, brengt den dronken kerel eenen stomp in de volle borst toe en hij tuimelt achterover met de beenen in de hoogte.

Dan lacht zij weer schaterend, alsof het een gekscheerderij was.

Hurk scharrelt vloekend tusschen stoel en tafel en Rika snelt naar buiten, luistert met ingehouden adem, en als zij het huis omgaat, ziet ze dat het vensterke open is: Heemrik is dus langs daar het bosch ingegaan.

Hork is verdwenen.

Nu sluit zij de vensterblinden, opdat de wind niet boosaardig binnenstuiven en rondom het ziekbed spoken zou.

Als zij terugkeert naar de voordeur, is ook Hurk weggegaan; zij ziet hem op eenigen afstand over de sneeuw waggelen.

‘Heemrik heeft den tijd gehad om het gevaar te ontspringen!’ denkt ze, sluit de deur en gaat in de ziekekamer.

Het kind is wakker, maar het glimlacht.

‘Waar is vader?’ zegt het stil.

‘Vader is weg,’ antwoordt de moeder; maar zij verbergt de tranen, die nu losbersten. Het hart der arme moeder is gebroken.

Wat heeft zij geleden toen zij haren angst verkroppen moest, toen zij de klucht moest spelen en beletten dat die schurken rondom het huis, ditmaal eene muizenval, de wacht hielden!

Nu bidt ze voor Heemrik.

Klinkt daar niet een slag in de verte? Neen, 't zal de

sneeuw zijn die van de dennen neerploft.... Toch luistert Rika met ingehouden adem.

Alles blijft doodstil; maar juist die doodstilte doet de kloeke vrouw van zoo even, op hare beurt bang worden.

Is de slag, dien zij gehoord heeft niet een geweerschot?... Indien Heemrik... maar neen... en toch.... Besluiteloos staat Rika in het midden der kamer.

Het kind slaapt.... Stil.... Krabt de hond daar niet aan de deur?... Ja, toch....

Rika gaat zien en Folk springt binnen en drispelt zacht jankend heen en weer, en heft den kop naar zijne meesteres op.

‘Wat is er Folk, beste jongen; waar is uw meester?’ en de hond jankt klagend.

Het hart der jonge vrouw klopt onrustig; snel treedt zij in de kamer en buigt zich over het kindje, om te zien of het rustig slaapt.

Zij neemt den lantaarn met de oliepit, steekt die aan, en volgt den hond, die buiten springt en in de richting van het bosch verdwijnt.

Met een jagend hart volgt Rika, en nu zij het oog op den rooden glans slaat, die het lantaarnlicht op de sneeuw werpt, meent zij een bloedig spook te zien dat nevens haar voortdanst.

De sneeuw is hard en scherp en kraakt onder haren voetstap; zij weert de takken weg, die achter haar zweepend terugslaan.

De hond komt en verdwijnt, en als hij een oogenblik stilstaat, is de vraag der jonge vrouw: ‘Waar is de baas, Folk?’ genoeg, om hem zijnen loop te doen hernemen.

Aan den voet van eenen denneboom ontwaart Rika een zwart voorwerp; gillend snelt zij toe: zij heeft haren Heemrik herkend.

Heemrik ligt op den rug; zijn gelaat is doodsbleek, de oogen zijn gesloten: een kogel heeft hem neergeslagen.

‘God, mijn God, Heemrik!’ roept akelig Rika; doch de geliefde man geeft geen antwoord. Rika heft het hoofd op; doch 't is of het leven den dierbare is ontgaan.

Zij omvat Heemrik met hare gespierde armen, en al met eene bovenmenschenlijke kracht bezielt, klemt zij hem aan de borst, en trekt en sleept hem naar het eenzame huis.

O zij zou op dit oogenblik hemel en aarde hebben bewogen!

De jonge vrouw bereikt met hare vracht de woning; zij laat deze in den leuningstoel neerzakken en ziet niet dat zijn bloed langs hare armen sijpelt....

‘Heemrik, mijn Heemrik!’ kermt zij, en hij, hij opent de oogen en zijne lippen trillen.

IV.

Tusschen leven en dood.

Het dorp verkeert in diepe verslagenheid.

‘Die arme Heemrik!’ dat zijn de woorden, die over ieders lippen komen, en als men deze heeft uitgesproken, ziet men gram in de richting van Kievitshoeve.

Een late voorbijganger, die nut de heide komt, heeft de droevige tijding bij den notaris aangebracht, en in dienzelfden nacht is de dorpsdokter, de geestelijke en Frida in het huis aan den heikant verschenen - en deze laatste zal het niet meer verlaten.

Trouw staat zij Rika terzijde.

's Morgens als het eerste licht over het sneeuwveld schiet, is het kind aan de beterhand, en er is een flauw, zeer flauw straaltje hoop dat Heemrik nog leeft.

‘O, dat hij leve!’ dat is de bede, die de twee vriendinnen, voor het beeld van de Moeder der Smarte geknield, weenend herhalen.

De dokter is in den loop van den dag teruggekeerd; andere trouwe vrienden zijn gekomen, en elken nacht komt er een in het huis aan den heikant de waak houden.

Ook het gerecht is er verschenen. De twee grenskommiezen zijn in verhoor genomen en door de Justitie voorloopig aangehouden.

Na een paar dagen keert Hurk echter naar het dorp terug, maar Hork is nog altijd in de handen van 't gerecht, en dat verontrust den dronken kameraad.

Nergens is men gejaagder en onrustiger dan op Kievitshoeve.

Dirk Dinter gaat met gebukt hoofd heen en weer, moeit zich met schuur noch stal, schupt den hond, die hem op drie pooten te gemoet komt, doet den kraaienden haan vluchten, geeft een barsch en dreigend antwoord aan Dook, den scheeper, die achter zijnen rug de tong uitsteekt of eenen neus zet, balt de vuist en slaat zich tegen het domme voorhoofd.

Of heeft hij niet gehoor gegeven aan de booze inspraak van haat en wraak? Heeft hij aan de grenskommiezen niet verraden dat Heemrik smokkelt, den jachttopzichter dat Heemrik stroopt, den dorpelingen niet ingeblazen dat Rika eene heks is, het gerecht niet doen denken dat Heemrik een dief en baanstrooper is?

Ja, mort hij dan, maar 't was die Judas van een Geert Gomper die hem dit opstookte! Judas was altijd bij hem; hij ging, zoo scheen het hem toe, met hem door het veld, zat 's avonds naast hem bij het vuur, en 's nachts vóór zijn bed. Het was hij die Dirk aanzette, Heemrik de

onnoozele pert te spelen en hem alzo te dwingen in een ander dorp te gaan wonen!

En nu, als Heemrik dood is - en sterven zal hij - zal die schelm van eenen notaris Dirk Dinter berichten, dat hij de helft van Kievitshoeve moet afstaan. De helft van die prachtige hoeve!

Vol haat is hij voor Heemrik, maar 't is zijn belang dat hij leve! Wat afschuwelijke strijd, wat knagende marteling! Wat slang die oude Judas hem om 't hart heeft geslingerd!

Tweemaal daags zendt Dirk Dinter, Dook naar het dorp om nieuws van den heikant in te winnen, en zoeven is de deugniet met een lachend gezicht teruggekeerd en heeft ruw uitgeroepen:

‘Hij is naar 't pierenland!’

‘Wie?’ brult Dirk, en hij beeft.

‘Wel Heemrik!’ antwoordt de scheeper brutaal.

Dirk Dinter wendt zich om; hij meent te zullen vallen en moet zich aan de putmik vasthouden. Daar zijn nu dan de poppen aan 't dansen!

Met het zware hoofd in de twee handen geklemd, somber op den grond starend, zit de boer op de bank vóór de hoeve; doch eindelijk rijst hij langzaam op; een grimlach ligt op zijn vleezig aangezicht en uit zijne keel komt een hikkend geratel - een lach, zoo vreemd, dat Dook den baas met verbaasde oogen aankijkt, en denkt dat Dirk Dinter eenen slag van den molen weg heeft.

Dirk gaat over het erf, keert terug in huis, zet er een stijven borrel op, gaat langs de achterdeur uit, komt andermaal vóór de hoeve, keert in huis terug, om nogmaals moed in de jeneverflesch te vinden, slaat den weg naar het dorp in, staat aarzelend stil, keert terug, volgt nogmaals den weg naar het dorp, en Dook ziet hem eindelijk achter de eerste huizen der kom verdwijnen.

Dirk Dinter gaat naar den notaris: men moet, zegt

hij tot zich zelve, men moet het ijzer smeden als het heet is!

Lindorp zit in zijn klein kantoor, dat zoo rustig is als toen wij het voor de eerste maal binnentraden. De veeren pen van den notaris krast onder de nog vaste hand van den zeventiger: zij krast akten, die het 'mijn' en het 'dijn' afteekenen, onuitwischbaarder dan de beitel deze in het marmer kappen zou.

Er wordt geklopt en op het antwoord 'Binnen,' verschijnt de grove boer van Kievitshoeve, die ruw 'Goeën dag' zegt, zich ongevraagd neerzet en middelerwijl zijne klak op de tafel vol papieren werpt.

Lindorp legt doodbedaard de pen neer, laat zich tegen den rug van den leuningstoel zakken, en ziet over den bril heen naar den loggen en dikkoppigen boer.

'Wel, zijt gij het, Dirk?' zegt de notaris, wien de jeneverlucht, door Dirk afgegeven, min of meer ontstemt. 'Wat is er van uw verlangen?'

'Ja, zie, notaris,' vangt hij zeer verward, dodelend en op erg misnoegden toon aan, 'dat komt allemaal uit dat verduiveld testament - uit het tweede, ge weet, dat die Judas mij, na zijnen dood, op den nek gewrongen heeft...' en met een driftige beweging grijpt hij de klak weer, snikt ze schuins op het hoofd, om ze terzelfder tijd weer driftig op de tafel te slaan.

De notaris zegt geen woord, doch gaat elke beweging van Dirk met scherp oog na.

'Dat kan zóó niet blijven duren,' hervat de boer op moedwilligen toon, die zelfs hooger klinkt naarmate de notaris blijft zwijgen. 'Ik sta de helft van Kievitshoeve niet af, dat moet zij maar eens en voor al weten. Wat duivekaters! Geert Gomper heeft mij de hoeve gegeven, en van dat tweede ding trek ik mij geen weerlicht aan. Wil men met den kop door den muur, dan maar procedeeren, zoolang als er een cent over is!' en hij slaat met de vuist op tafel.

Lindorp bewaart nog altijd het stilzwijgen en zijne kalmte; hij ziet wel dat de boer van Kievitshoeve half dronken is.

‘Als er in dat tweede ding staat,’ zegt Dirk. ‘dat ik niets zal hebben als ik procedeer, welnu dan heb ik maar niets. Ik wil niet langer gejudast worden: dat zeg ik, dat zal ik blijven zeggen.’

De notaris kent zijnen Dirk Dinter: hij weet wel dat hij er niets van meent en gewis iets heel anders te zeggen heeft. De boer zit een oogenblik strak op den grond te staren; het stilzwijgen van den oude heeft hem uit zijn lood geslagen.

‘Zou het niet jammer zijn dat een zoo schoon gedoei als Kievitshoeve, moest versnipperd worden?’

‘In processen? Och, dat proces zou gauw afloopen,’ antwoordt Lindorp koeltjes; ‘doch gij zult er u niet aan wagen, Dirk!’

Daar slaat de notaris den nagel op den kop.

‘Er moet toch een middel gevonden worden.’

‘Welk middel? Hebt gij er een, spreek dan.’

Dirk aarzelt en wringt, barsch en ruw, uit de keel:

‘Dewijl Heemrik dood is...’

‘Wat, is Heemrik dood?’ onderbreekt Lindorp verschrikt, en er overvalt hem waarlijk eene beving.

‘Wel ja, weet ge dat niet?... En dewijl dat zóó is, zit er niets anders op dan dat Rika met mij trouwe. Dan verliest zij niets en ik ook niet. Wat zegt gij er van, notaris?’

‘En dat komt gij nu reeds voorstellen, nu het lijk nog niet koud is?... Mensch, mensch, hebt gij dan geen hart?’

‘Ik neem wijze voorzorgen,’ zegt Dirk koel.

‘Van dergelijke koopmanschap heb ik geen verstand, Dinter!’ en de oude man doet eene beweging met de hand, als wil hij dat de hartelooze boer van Kievitshoeve zijn kantoor zou verlaten.

‘Nu daar hoeft ge ook geen verstand van te hebben; zeg het maar aan Rika. Koopmanschap? Wel alles is maar koopmanschap in de wereld.’

‘Dat zijn zaken waarover ik met u niet spreken kan of wil.’

‘Welnu, als gij haar dat niet zeggen wilt of kunt, dan zal ik het zelf doen.’

‘Dat is het beste, Dinter, en ga nu maar gauw heen...’

‘Dat laat zich begrijpen; ik heb hier ook niets meer te maken.’

En Dirk neemt zijne klak, gaat barsch morrend de deur uit en wenscht dien ouden vos van eenen notaris naar de hel, terwijl Lindorp de bevende hand vóór de oogen legt en mompelt: ‘Arme Rika!’

Op hetzelfde oogenblik verlaat Rika, die naar het dorp gekomen is, de pastorie. Diep gebukt onder het leed, gebroken in den vollen zin des woords, gaat zij over het pad en schijnt zich te spoeden, om naar het huis aan den heikant terug te keeren.

Dirk moet haar vlak in 't gezicht loopen, of hij zou rechts of links over de akkers moeten gaan.

‘Komaan, nu of nooit,’ mort hij, en een seconde later staat hij vóór Rika, uiterlijk zeer stout en brutaal, maar inwendig bang; zijn hart is geen boontje groot, zou Dook de scheeper zeggen.

Nu Rika de oogen opheft en Dirk Dinter vóór zich ziet, is zij hevig ontroerd; maar plotseling is de neerslachtigheid geweken: het is weer Rika met hare krachtvolle gestalte, Rika met haren stouten oogslag.

Onbeweeglijk staat zij vóór hem en brandend zijn hare diepliggende oogen op den boer van Kievitshoeve gericht.

De stem van dezen hapert, en ruw zegt hij:

‘Ik heb aan den notaris eenen voorslag gedaan.’

Geen antwoord.

‘Volgens het tweede testament, dat eene onrecht-

vaardigheid is, hebt gij recht op de helft van Kievitshoeve.’

Geen antwoord.

‘Welnu, ik zal met u trouwen en dan blijft alles gelijk het is.’

Dat woord ‘trouwen’ jaagt Rika eene huivering over de ledematen.

‘Wat zegt ge ervan?’ hervat de onbeschofte boer.

Haar gorgel stoot iets uit dat klankeloos is; zij heeft iets willen zeggen, doch de keel is haar toegewrongen, en sneller dan te voren spoedt zij zich voort.

‘Ge moet het maar weten,’ zegt hij barsch.

Rika wendt zelfs het hoofd niet om.

‘Gij wilt niet?’ roept de boer haar achterna. ‘Voor de laatste maal: gij wilt niet?’

Op korten afstand van de plaats, waar zij een oogenblik getoefd heeft, herwint zij eenig besef, want tranen gusden uit hare oogen.

Dirk gaat morrend en grommend naar de hoeve.

‘Die vervloekte heks!’ brult hij, en de haat ontvlamt meer dan ooit in zijne verdierlijkte ziel.

Als hij op Kievitshoeve komt, staat alles weer dwars en verkeerd. Hij tiert en vloekt op meid en knecht, op alles wat rondom hem zich beweegt, en als hij zich in den leuningstoel laat neervallen, denkt hij in de vlammen den ouden Geert te zien, die grinnikend lacht en spottend op de blauwe scheen wijst, die Dirk geloopt heeft.

Nu komt de scheeper fluitend binnen met eene mand turf, om het vuur op te stoken, en als hij de mand op den vloer zet om eens aan zijne scheen te krabben, eenvoudig om dat het hem dààr jeukt, denkt Dirk dat ook die vagebond hem zijne blauwe scheen verwijt.

Razend kwaad springt de boer op en geeft den jongen eene klinkende oorveeg, hetgeen ten gevolge heeft dat de balsturige knaap rood van gramschap achteruit springt.

en den baas een paar turven naar het hoofd slingert.

Daarna springt hij, rap als een kat, de deur uit; Dirk zet hem achterna, doch gelukt er niet in, hem te grijpen.

Op een vijftigtal stappen van de hoeve blijft de jongeling staan, en sart en daagt den boer uit.

Wat de jongen roept, verstaat Dirk niet; enkel onderschept hij de woorden: ‘Afgeven.... De deur uit... vreemde rat!’

Dirk keert in huis terug, werpt de deur onstuimig toe, en voor het venster staande, ziet hij den scheeper in de verte verdwijnen, gewis om het nieuws het gansche dorp rond te bellen.

Waarom de boer van Kievitshoeve hem geslagen heeft?

Wel, de jongen zegde dat zijn been jeukte en hij zich eens krabde! En wie drommel mag zich niet krabben als zijn been jeukt?

Dwaasheid! roept men ten allen kant.

‘Neen,’ zegt de meid van den notaris, ‘geen dwaasheid! want dat scherp kapmes heeft begrepen, dat de beweging van den jongen, door Dirk als eene zinspeling wordt beschouwd op zijne blauwe scheen. Of heeft zij niet alles gehoord? Ja, die doghond van een' Dirk heeft aan Rika voorgesteld haar te trouwen, en dit nog wel op het oogenblik dat Heemrik in 't geheel niet dood, maar zelfs aan de beterhand is!’

Door het gansche dorp gaat een kreet van verontwaardiging op, gevolgd door een schaterend gelach. Daar zal een liedje op gezongen worden! De honden, de vogels, zelfs de boomen, die echter nog zoo doodsch schijnen, lachen: dat ten minste denkt Dirk Dinter, en de domme en onbehendige boer durft schier zich niet meer in het dorp vertoonen.

De dood is echter in het huis aan den heikant gekomen: het kind is een engel geworden. Het heeft zoo kalm, zoo

zacht, zoo glimlachend de oogen voor altijd gesloten, dat het was heengegaan zonder dat Frida of Rika er iets van hadden bemerkte.

Een half uur te voren heeft Frida het kind nog in de armen genomen en het aan Heemrik's bed gebracht. Deze heeft het gekust en het stamelde nog zacht 'Vaderke, slaap goed.'

De jonge moeder heeft hare tranen weerhouden, om Heemrik geen verdriet aan te doen; zij is buiten gegaan en weende daar, op de knieën in de sneeuw gezakt; maar nu ze weer binnentreedt, zijn de tranen teruggestooten en is zij andermaal de krachtvolle vrouw van vroeger.

Nu het kind dood is, wil Rika dat Frida naar huis zal terugkeeren. Is zij niet al te lang getuige geweest van kommer en ellende? Doch Frida schudt het hoofd - zij blijft.

Wat al lange dagen en lange nachten heeft het dochterke van den notaris in het huis aan den heikant gesleten! Wat waren vooral de nachten akelig, als zij bij het vuur gezeten den wind door het bosch of langs de heide hoorde bulderen, alsof zij aan den boord der bruisende zee zat! Wat al droevige denkbeelden hebben haar in dat nachtwaken gefolterd over de toekomst van de arme Rika en Heemrik! Och, in gemoede gesproken, het kind is nog het gelukkigste van hen allen: het is toch bij zijnen Vader in den hemel!

En dat zegt ook ten slotte Rika.

Nu de sneeuw gesmolten is en de laatste voorjaarsbuien voorbij zijn, voorspelt het zonneke betere dagen, en ook voor Heemrik. Gelukkig!

Het huis aan den keikant is voor allen onhebbelijk en eindelijk is het mogelijk, den gewonde, goed ingebakerd, op eene draagbaar naar het huis van den notaris over te brengen.

Naast de berrie, door vier kloeke mannen gedragen, trippelt Folk, en als men een oogenblik rust, nadert het trouwe dier zijnen meester en lekt zijne vermagerde wangen - en dat breng teen fletsen glimlach op Heemrik's wezen.

Het eenzame huis is gesloten; de huisraad is overgebracht; de raaf is naar het bosch teruggevlogen, doch komt soms met ingedoken nek op den nok van het dak zitten, en men zou zeggen dat ze rouw draagt.

Zonder spijt heeft Rika het huis vaarwel gezegd, al had zij het dan ook eens met zooveel hoop begroet. Toen immers hoopte zij in die eenzaamheid, ver van de menschen, rust te vinden; doch dezen hadden haar tot dààr gevolgd, en het is haar nooit duidelijk geworden dat zij of Heemrik hiertoe aanleiding hadden gegeven, te meer daar de Justitie, na onderzoek, moest bekennen nog geen recht te hebben, de hand op den heibewoner te leggen.

Vanwaar komt nu weer het booze gerucht dat eerst fluisterend weldra luidop wordt herhaald: dat het gerecht den grenskommies zou in vrijheid stellen, dewijl men niet het minste bewijs van schuld in hem vindt en de Justitie een ander spoor volgen zou?

Een ander spoor? Wel, wie zegt u dat, Rika zelve....

Wilt gij wel eens zwijgen met die afschuwelijke taal....

Ja, afschuwelijk is het wel, maar onmogelijk is het niet. Wie pijlt den afgrond van 's menschen hart? Gij vergeet dat geld eene machtige aantrekkingskracht heeft, en hebt ge vergeten dat, als Heemrik dood is, Rika de helft van Kievitshoeve erven moet?'

Maar gij zult toch niet durven onderstellen?...

Wie weet! er is zooveel wonderlijks onder Gods lieve zon!... zoo sist en ratelt men in het dorp.

Alle vreemdsoortig nieuws wekt verwondering in den beginne; maar allengs vereenzelvigt men zich met de vreemdste leugen en men gelooft, of ten minste men doet of men gelooft.

Zoo lang worden de tongen geroerd dat op zekeren dag, de tijding in het dorp aankomt: 'Rika is voor den rechter gedaagd.'

Ziet ge, daar zijn de poppen al aan 't dansen! Dirk Dinter heeft gelijk gehad! Wel hemeltje, wat 'n mensch al moet beleven! Nu, dat testament van 'Judas-zaliger' krijgt al heel wonderlijke kronkelingen! Wat moet de oude Geert in zijn graf liggen te grinniken en te lachen, hij, die altijd zegde dat men na zijnen dood nog lang over Kievitshoeve en over hem spreken zou!

Of men er over spreekt!

Heemrik glimlacht bitter en trekt de schouders op; maar in zijne ziel is hij diep gebelgd over al wat de booze tongen zeggen; de oude Lindorp zegt geen woord, doch denkt, zoekt, snuffelt en schrijft veel; Mevrouw bidt gelaten en vertrouwend; Frida geeft hare verontwaardiging in driftige bewoordingen lucht; Rika bewaart een verachtend stilzwijgen.

O, nijdig, nijdig bijt de verdenking haar in 't hart. Is zij dan zóó diep gevallen in de achting der menschen dat men haar tot zóó iets - zóó onzeglijk laag! - in staat acht?

In den schoonen hof van den notaris speelt het gouden zonneke door de uitbottende fruitboomen en ceringen; de pirus heeft reeds roode knoppen, rood als bloeddruppels; het grasperk is met witte bloemekens, wit als sneeuwvlokjes, bezaaid.

't Is of de ontluikende natuur wil instemmen met de gastvrijheid, waarmee het vervolgte gezin bij Lindorp ontvangen wordt en 'welkom' zingt, en toch wenscht Heemrik genezen te zijn om te kunnen heengaan.

Wat al bittere dagen heeft hij in het dorp beleefd!

Als hij Rika naoogt en hoort spreken - Rika die zich met zooveel liefde aan zijne genezing toewijdt - vraagt hij zich dikwijls af: 'Beging ik geen misdaad toen ik

haar, die kloeke vrouw, van Kievitshoeve weghaalde, en haar tegen den wil haars ooms ten altaar leidde?’

Wie weet of Rika er heimelijk zelve niet zóó over denkt?

Doch neen, zij ook wil heengaan, niet langer worstelen tegen de moeilijkheden die, zegt ze, langs alle kanten, uit sluiphoecken, als slangen naar haar hart bijten. Heengaan, verre weg, waar niemand hen kent! De wereld in, en dat de goede God over hun lot beschikke, zooals Hij het goedvindt! Wat bruit haar Kievitshoeve - dat huis van ramp en wee!

Doch de zwijgende, denkende en zoekende notaris heeft geantwoord:

‘Neen, ik heb mijn laatste woord nog niet gezegd.’

Daags na de ontvangst van het ‘dagement’ komt de oude koetskar, met geelgeverfd zeildoek tot huif, vóór de deur van het notarishuis: Rika stapt er in - en dat zien de geburen; maar wat groote oogen doet opentrekken is dat Frida, gansch ‘opgekleed’, ook instapt, en nog meer dat de oude notaris, in deftig gewaad en altijd zijne lange pijp rookend, de reis meê aanvangt.

‘We gaan met u meê,’ heeft de trouwe Frida gezegd; ‘we zullen niet dulden dat u onrecht worde aangedaan.’

‘Goede ziel,’ heeft Heemrik gemompeld, en dat meêgaan geeft hem moed, want in zijn hart denkt hij dat als Rika ginder, al was 't maar één nacht, gehouden werd, hij dit besterven zou.

Dirk Dinter heeft den ganschen dag onrustig en doelloos rondgedrenteld, en nu de schemering valt, zit hij vóór het venster van Kievitshoeve te loeren als een vos op zijn prooi.

In de verte vóór hem, ligt de weg naar de dorpskom; 't is langs dààr dat de koetskar van den notaris moet terugkeeren. Zal zij terugkeeren, of liever zal de heks worden

losgelaten? Zoo neen, dan zal Heemrik ook gauw opkramen, en het dorp is van dat dolend volkske verlost!

Wie loopt ginder over den weg, wijkt eindelijk van dezen af en komt, als op een draf, in de richting van Kievitshoeve? 't Is die duivelsche Dook. Hij schijnt iets te roepen; hij molenwiekt met de armen en van tijd tot tijd smijt hij zijne muts in de hoogte en vangt ze weer behendig op.

Misschien brengt hij aan Dirk eene goede tijding, in de hoop dat deze hem de verschuldigde huur betalen of andermaal op Kievitshoeve terugnemen zou. Wie weet? Maar Dirk heeft niet veel vertrouwen in den rakker; hij herinnert zich hoe vreeselijk hij hem beet nam met de tijding van Heemrik's dood.

Dook is op honderd stappen van de hoeve blijven staan, zet de twee opengespreide handen als een toethoorn aan den mond, en schreeuwt iets dat de boer niet verstaat.

Dirk gaat buiten, maar niet verder dan tot vóór de deur - en de deugniet danst, roept, huilt, zwaait met de armen - kortom, gaat te werk als een dolleman, en neemt ijlings de vlucht als de boer vloekend op hem afkomt.

Een half uur later verschijnt, traag als eene doodkist, de koetskar op den weg; maar onder die geelgeverfde kap, kloppen harten die gelukkig zijn: Rika keert vrank en vrij in het dorp terug en Hork zit nog altijd achter het ijzeren netwerk.

Heemrik en de oude Mevrouw hebben reeds de blijde tijding van Dook vernomen, die, tot op een uur afstand van het dorp, langs den weg op de loer heeft gelegen, in afwachting der koetskar.

De kar kruipt zoo langzaam als eene slak, maar Dook heeft gevleugelde voeten.

Op Kievitshoeve is het waarlijk geen kermis: Dirk Dinter wordt er geheel den avond ijselijk gejudast, en waarachtig het wordt hem te eng, te benauwd in dat huis.

't Is of de gansche Kievitshoeve op zijn hart getimmerd ware.

Overall denkt hij den ouden Geert te zien, die spottend schijnt te zeggen: 'Ja, voor een schoon gedoei als dit, waarop gij voor geen haar recht hebt, moogt ge wel iets verdragen.'

Geert zit weer tegenover hem in den hoek van den haard: hij loopt achter hem als hij buiten gaat; hij volgt hem naar binnen, al denkt Dirk hem buiten te sluiten met geweldig de deur toe te slaan en den zwaren grendel er voor te werpen.

Doch Geert wordt door deur noch muur tegengehouden; hij is immers in zijn eigen huis en het staat hem vrij, den boer te 'trèteren', al wordt deze dan ook zoo mager als een bessemsteel!

Rika en Heemrik laten niets van zich hooren; de notaris schijnt geenen vinger te bewegen: die allen helpen Geert in het judassen.

Doch op zekeren dag verschijnt op Kievitshoeve een zonderling, streng, ongenadig en gevreesd persoontje, wiens gezicht zoo pedant is als een officiëel, gezegeld perkament. De man is overigens wel bekend van elken boer, die zijne schuld niet betaalt of in dit of dat, nevens de scherpe bepaling der wet slibberen wil: de deurwaarder namelijk.

Dat klein, krom gedraaid ventje met scherpe oogen, door zwarte lange wenkbrauwen overschaduwde en die iemand, zegt de boer, dwars door het lijf kijken - brengt aan Dirk Dinter een gezegeld papier, waar aan dezen bevolen wordt, op bepaalden dag vóór de rechtbank te verschijnen, om zich te hooren veroordeelen tot het verbreken van het testament van Geert Gomper en dezes goederen aan den wettigen erfgenaam te zien weerkeeren.

Ware de geheele Kievitshoeve op zijnen kop gevallen,

zou Dirk zoo verstomd niet hebben gestaan. Hij dreigt de vod van een papier in het vuur te zullen smijten, om te doen zien wat waarde hij er aan hecht; doch dat ontzet den koelen en strengen hussier niet, die vandaag het uitzicht aanneemt van een almachtigen procureur-crimineel.

Hij trekt dan ook zeer bedaard zijne snuifdoos uit, neemt gedruischmakend een snuifje, en steekt beleefd de doos aan den vergramden boer toe.

‘Loop naar den duivel!’ brult Dirk.

‘Tot uwe dienst,’ antwoordt de deurwaarder, knipt de doos toe, en verlaat met dichtgenepen lippen de hoeve.

Als de man der wet vóór de deur van Kievitshoeve en onder de boomen staat, keert hij zich om, werpt een langen en tevreden oogslag op het schoon ‘gedoei’ en mompelt:

‘Dat is een lekker brokske om op te peuzelen voor de heeren advocaten, pleitbezorgers en hussiers.’

Dirk Dinter heeft het ‘ding’ dat hem gebracht is, in den zak gestoken, zijne schoenen toegeriend, zijnen mispelaar gegrepen en is recht naar zijnen advocaat in de stad gegaan.

‘Pleiten,’ heeft hij gezegd, ‘pleiten zoolang er een nagel aan Kievitshoeve zit! Nu wil ik er ook mijn plezier van hebben! Men heeft mij reeds lang genoeg gejudast; op mijne beurt zal ik nu anderen, en zelfs dien Judas in zijne doodkist, eens gaan judassen!’

‘Ja, dat proces kan lang duren’, zegt de advocaat met een fijn glimlachje.

‘Des te beter,’ mort Dirk, en tusschen hoop en vrees loopt de zomer voorbij.

Maar tegen alle verwachting - en dat is ook te verwonderen - duurt het proces in 't geheel niet lang; want in den loop van den volgenden herfst, nu de oogst binnen en het kermis in het dorp is - op een oogenblik dat niemand aan het proces denkt - staat op zekeren avond die vervloekte Dook weer voor Kievitshoeve te springen,

te dansen, tuimelaars te maken en op zijnen kop te wandelen.

Er loopt Dirk Dinter eene rilling over 't lijf, want de verschijning van dien rakker is immer een slecht voortteeken, en ook ditmaal is hij voor Dirk de hand, die het *Mane, Thecel, Phares* op de deur der hoeve schrijft.

Dirk Dinter heeft het proces, met 'hult en bult' zooals onze boeren zeggen, verloren: het testament van Judas is, als op zekere punten onwettig en als onzedelijk gebroken, en de rechten van Rika op een deel der erfenis, als voortkomende van haren vader, worden als degelijk geldig erkend.

Wat gebeurt er dien avond op Kievitshoeve?

Knecht en meid zeggen dat de jeneverduivel er geweldig spookt; maar dat zij den dolleman alléén laten woelen, die met zijn geladen geweer, de menschen, de koeien en de paarden bedreigt. Nu staan zij ook bij de saamgeloopen burenen, op korten afstand van het huis, in afwachting van 't geen er gebeuren zal.

Van tijd tot tijd hoort men binnen een schokkend rumoer, en Dook denkt niet anders of Dirk is met den ouden Geert aan 't vechten....

Eindelijk wordt alles stil.

Eensklaps drijft tusschen de takken der boomen een witgrauwe rook, die immer aangevoed opstijgt, of door den wind wordt neergeslagen. Daar schiet een bliksemstraal tusschen de rollende wolken. Nog een - nog een... en eene lichtlaaie vlam stijgt boven Kievitshoeve op, bekroond met gloeiendzwarte golvende wolken, alsof nu de krater van eenen vuurberg opengebersten ware.

De gansche omtrek is verlicht; de boomen staan in een sterk bengaalsch vuur, zelfs de toren ginder verre; de witte berken zijn rood gekleurd en de waterplassen weerkaatsen bloedroode vlammen.

'Brand, brand!' is aller kreet.

Men snelt toe, men rukt en breekt de staldeuren open om het vee te redden - het eerste wat een boer altijd redt - en in het licht dat de brand tot op aanzienlijken afstand verspreidt, ziet men de zwarte gestalte van Dirk Dinter in de richting van het moerveld verdwijnen.

De dorpsklok klept alarm; van alle kanten dagen de dorpingen op. Het vee is gered; het dwaalt rechts en links bulkend rond; de schapen schuilen in de duisternis bijeen en blaten om hunne afgedwaalde makkers; de hinnikende paarden galoppeeren angstig over het akkerland.

Met een donderend gekraak valt het huis in, en bij het aanbreken van den nieuwen dag, blijft er van de woning niets over dan een hoop brandende balken en gloeiende steenen.

Den volgenden dag dwaalt Dook langs het moerveld; hij ziet eenen reiger, die op zijn breede wieken uit het lisch opwaarts schiet, met een kronkelenden paling in den snavel.

De visch ontsnapt en valt terug in het riet, en nu Dook inspectie houdt om te zien of hij wellicht niet gelukkiger zijn zou dan sinjeur de reiger en de paling kan machtig worden - ontdekt hij integendeel Dirk Dinter, die in een der moerputten versmacht ligt....

***

Het erfgoed is in het bezit van Rika en Heemrik gekomen; de rol van Judas is ten einde; hij heeft slechts gehuisd in het booze hart van Dirk Dinter en de dwaze hoofden der dorpingen.

De plaats waar de woning op Kievitshoeve stond, is nu eene weide geworden, doch waar het, zegt de lichtgeloovige dorping, 's nachts om 12 ure, niet pluis is: de oude Geert zoekt er nog altijd naar het oude huis.

***

Rika en Heemrik bouwden aan den overkant een nieuw huis, altijd beschaduwd door de hooge eiken, altijd beschermd door de vriendschap van Lindorp en de eindelooze verkleefdheid van Frida.

‘Den prince van den Snaphanen.’ (1542.)

I.

Wij, Kempenaars, zijn geene vrienden van geweer en sabel, en die afkeer van oorlogswapens dagteekent van vóór eeuwen, al hebben wij dan ook, in den tijd der Sansculotten, het oude ganzenroer en den dorschvlegel opgenomen, en zijn wij toen geducht op den vijand los gegaan.

In die dagen had men ons echter zóó lang gejudast en ons in de eerlijkste gevoelens zóó diep gekrenkt, dat wij ten einde van ons hemelsch geduld waren gekomen.

Men vocht dan ook niet om oorlogsglorie te winnen, want maar zelden is de naam van den kloeken boer tot ons overgebracht: deze verdedigde zijnen haard en zijn huis tegen overmoed en dwingelandij en dacht er zelfs niet aan, dat het nageslacht zich om hem zou bekommeren.

Neen, wij houden van geen soldeniers, omdat wij ons nooit over die bloedige snaken te beroemen hadden, en er misschien geene streek is, waar de oorlog wreeder gewoed heeft dan in de Kempen.

Het was immers op onzen rug dat, in de 16^e eeuw, de Heeren der Staten hunne tegenpartijen beurtelings kwamen kloppen, ofschoon wij met hunne twisten waarachtig niets te maken hadden, geen woord er van begrepen, nooit feitelijk partij kozen en niets vroegen dan ongestoord te mogen werken en bidden.

Nochtans werden wij gebrandschat en geplunderd, zonder verdedigd te worden door degenen, die zich onze meesters noemden en aan wie wij schatting betaalden - zelfs meer dan wij konden betalen.

Wij werden behoorlijk door de verschillende partijen gestroopt, doch vooral vroeger door de Gelderschen, aangeleid door den veldmaarschalk Maarten van Rossem, dien men algemeen 'Maarten den Brander' noemde - dien het geestige schoolmatreske Anna Byns, als den 'Prince van den Snaphanen' brandmerkte.

Die 'lieve' jongen heeft het dan ook zoo bont gemaakt in onze Kempen, dat, eeuwen na zijnen dood, zijn naam nog als eene vervloeking klonk.

Neen, we hadden den Brander nooit een speldepunt in den weg gelegd; maar zijne kenspreuk was nu eenmaal: 'Branden en blaken is het schoonste sieraad van den oorlog,' en 't was hem onverschillig op wien hij die stelling toepaste.

Maarten, de veldheer van de Geldersche hertogen, die zoowat met iedereen in twist leefden, woonde te Arnhem in het Duivelshuis, en hield er een geduchte bende schurken uit alle natiën op na - hem zoo gehoorzaam, als zijn eigen zwaard aan zijnen boezen wil.

Het schijnt dat hij, in zijn leven, de eer genoot als een groot veldheer beschouwd te worden, terwijl wij, die

misschien een valsch begrip hebben van oorlogsroem, hem integendeel, met alle genoegen - en wij mogen er wel bij fluisteren, goed verdiend - aan den eersten boom den besten zouden hebben opgeknoopt.

Busken-Huet noemt Maarten van Rossem, en groote Pier - de eerste te land, de tweede ter zee - en hun beider meester, Karel van Egmond, drie van de grootste historische schelmen, die de beschaving van het Nederlandsche volk het langst hebben tegengehouden.

Maarten leefde in de dagen, toen de hervorming Duitschland en de Nederlanden in rep en roer stelde: in die dagen, toen men, met een masker voor, uit een heilig Bijbelblad gesneden, en waarop men las: 'Gij zult niet stelen, gij zult niet doodslaan' - stool en doodsoeg alsof het eene lief hebberij was.

Al gaf sinjeur Maarten, in waarheid, den brui van God en duivel, maakte hij toch een ruim gebruik van de omstandigheden, en sprekende van het 'quaet ghespuys', dat zich met hervormen bezighield, zegt Anna Byns: 'Van dien zijnder licht ooc onder Rossem's benden.'

Toen Karel van Egmond overleden was en als hertog opgevolgd werd door Willem Kleef, ging de heer van Rossem en Poederoyen in dezes dienst over en steunde hem, geholpen door den Franschen koning Lodewijk XIII, in zijne blaak- en plunderpartijtjes, en dit had juist plaats in den tijd dat de Vorst dezer landen, de gevreesde Karel V, de roofstaten in het noorden van Afrika tuchtigde.

Indien men zegde dat de pest, of liever dat alle duivels plotseling losgebroken en in Brabant gevallen waren, kon dit zooveel schrik en ontzetting niet verwekt hebben als de woorden: 'De Gelderschen in 't land!' Maar ook men kende den schurk van ouds, evenals zijne 'snaphanen', waarvan de Franschen hun verguizend en beleedigend woord *chenapan* gemaakt hebben.

Het waren, in het plunderen en branden, tien of vijftien duizend Maartens: zoo meester, zoo knecht.

Nu, dat heette men in die dagen 'oorlog voeren'. De geregelde veldslagen waren te gevaarlijk, 't beleg der steden te lang. Beide werden zooveel mogelijk vermeden. In het eerste geval stelde de soldenier te licht zijn leven in gevaar, en 't leverde geen gemakkelijken buit op; in het tweede vond de veldheer, onder wiens bevel de huurtroepen stonden, niet altijd het middel om zijne troepen te proviandeeren en in bedwang te houden.

't Was dus voordeeliger, het land af te loopen en den weerloozen boer te stroopen. Bij dezen vond men immers geen tegenweer, want onze regeerders wisten wel onze zakken te ledigen; maar hunne gedweeë onderdanen behoorlijk beschermen tegen willekeur en baldadigheid - dat deden zij niet.

II.

Als de oorlog niet in 't land was, leefden onze goede voorvaders stil en gerust, zonder zich te bekommeren om al de diplomatische en andere haarplukkerijen, om al de roervinken, die over de grenzen kwamen gevlogen: kerels, die, zooals er geschreven staat, 'int lant als vriendt quamen', om het later te 'pillieeren'.

Van de hoogte onzer kerktorens gezien, was ons Kempenland een paradijs, juist niet van weelde, maar van vrede en rust.

Bij een milden zonnegloed zag men vandaar een schoon panorama van donkergroene mastbosschen, weiden met

bont vee doorstippeld, eene zacht golvende zee van goudgeel koren, bloeiende boekweitvelden, hier en daar tusschen het groen, of de bloeiende fruitboomen in 't voorjaar, eene hoeve met witgekalkte wanden - en boven die natuurpracht dreef de ooievaar, door de luchtzee roeiend gelijk de duif, die den olijftak naar Noach's ark bracht.

Wanneer men onze vreedzame dorpen doorwandelde, vond men menschen, die weinig zegden, maar veel werkten op den akker, in huis en stal; die de wieken of het rad van den molen deden draaien, het aambeeld dreunen, de spoel snorren - die, kortom, zoo lustig vergeten leefden, als de dooden rustig en vergeten in hun graf liggen.

Het rivierke, dat uit de heide en het moer kwam, kronkelde langs eenen boord van 'bloemkens ghelu, peersch en blau' door weiden en velden; doch bij het dorp werd het 'geschut' door eene sterke houten sluis, en vormde daar eene donkerzwarte watervlakte.

Het water, over het stevige houtwerk bruisend, deed soms het molenrad draaien - en dat was dan ook de grootste beweging in die eeuwige rust.

De kleine molen van het dorp was uit oude, verweerde en grijsgrauwe planken gebouwd, en had een zwart rietendak, waarop lichtgroen mos en donderblaren groeiden. Hij leunde tegen het rood steenen huis van Freerik, den mulder, die daar woonde met zijne schoone dochter Goedele - eene bloem van een meisje, met oogen helderder dan de waterdruppel, die van het draaiende molenrad wegspatte, en blauw als een stippeltje van den puur blauwen hemel; met haren, goudblond, alsof zij een straal der avondzon hadden opgevangen; met eenen levenslust, zoo frisch als het water der rivier, tintelend in het daglicht.

Freerik was terecht fier op zijne Goedele, en ware de molen zijn eigendom geweest, hij zou zich den heer van den omtrek hebben gewaand; maar zie! de molen hoorde toe aan den Vorst van den lande, of aan deze

of gene abdij. Het was - een leelijk woord in onze dagen - een 'dwanck- of banmolen', dat wil zeggen: de goê gemeente was verplicht dààr te laten malen; maar eens de pacht betaald was er eene ronde som in Freerik's tesh gebleven, zoodat Goedele, ook onder geldelijk opzicht, eene goede partij was.

Het molenhuis was dan ook het brandpunt van de jonge knapen uit dorp en omtrek. 'De jonge kwanten,' zegde Freerik lachend, 'drijven hier rond gelijk de kauwen om den torentop, gelijk de duiven om de til, gelijk de bieën om den klaverbol, gelijk de musschen om de blozende kriecken.'

Maar Goedele, ofschoon twintig jaar, was nog een speelziek kind, een vroolijk lacherke. Zij lachte en giechelde om al de verliefde smachters, domme, roodwordende bloodaards en onbehendigen; ging met geen ander doel ter kermis of te gilde dan om zich kinderlijk-eenvoudig te vermaken, en gaf aan geenen der knapen den 'minre mijn' te wezen, zooals het vrome Bertken van Utrecht placht te zingen.

Doch eens was Gwijde gekomen - Gwijde, een arme wees, wien de parochiaan de oude acten in 't Latijn, in 't Fransch en in 't Dietsch had leeren lezen. Zijn hand was te teêr om den 'ploegsteert' te omvatten; maar niemand kon schrijven gelijk hij, en daarom stond hij goed aangeteekend in de achting van den Schout, zetelde als schrijver bij de Dingbank en was niet zelden den 'messagier' die met kostbare acten naar hoogerhand toog.

Het lacherke had geluisterd naar Gwijde's taal en was opeens een droomerke geworden - zoo droomend als de witte berk, die beweegloos zich in 't rivierke spiegelt.

Van dat oogenblik hield al dat 'minnemallen' rond het molenhuis op, en 's Zondags, na de vespers, bleef Gwijde alleen met Goedele. Zij wandelden te zamen langs het frissche en altijd zacht babbelend rivierke, en dààr konden zij zooveel zij wilden 'vesen oft ruynen', dat is

fluisteren - ofwel bloemekens plukken, en 'daerof maeken eenen lustigen hoet' - dat is een krans, totdat Freerik ook dat gefezel moede werd en besloot Goedele en Gwijde te laten trouwen.

Zoo blond Goedele was, zoo zwartlokkig was Gwijde. Was haar oog blauw, het zijne was helderbruin. Beiden waren rank en geen schooner en zielreiner paar in tien uren in het ronde!

III.

Op zekeren dag stond het molenrad stil en Freerik had reeds vroeg het zondagskleed aangetrokken. Op eenen bolwerp van het molenhuis, in de afspanning *De Witte Halff Mane*, was alles voor de bruiloft geschikt. Daar zou gedanst en gedronken worden ter eere van het jonge paar.

De vedelaar was gehoord, de meisjes waren 'gedaecht' en knapen en deernen zouden geducht 'haer voeten te dansene rueren', en dat vooruitzicht wierp een helderen glans op Freerik's vollemaansgezicht en deed hem soms maisch lachen.

De Witte Halff Mane was een oud huis, onder in steen, boven in stevig eikenhout opgetrokken; het had beneden een venster in lood gevat, waarboven de wingert, op ruwe planken leunend, eenen luifel vormde en eene ruwe bank en tafel voor den passant overschaduwde; maar als men door de groene en verweerde ruitjes gluurde, zag men de lange witgedekte bruiloftstafel, feestelijk met bloemen overstrooid.

Op tien stappen vóór de deur der taveerne rees een

breedgetakte lindeboom op, tegen wiens stam de paardenkrib stond, doch die men nu, met een paar planken daarop, in schabel veranderd had voor de speelliê.

Rustig was het rond *De Witte Halff Mane*; de beweging was nog altijd in en aan de oude kerk, waar het huwelijk van Goedele en Gwijde voltrokken werd, en zij, die niet in de kleine kerk of misschien niet nieuwsgierig waren, lagen op 't gras van 't kerkhof en lieten er een met linten versierd lam weiden, in afwachting dat de stoet weer verschijnen zou.

Eindelijk stormden de jongens uit de kerk, een bewijs dat de plechtigheid was afgelopen. Toen kwam ook Jan de pijper buiten, drukte zijne roode muts met witte haneveêr op het hoofd, haalde zijn speeltuig voor den dag, en in gezelschap van den vedelaar hief hij een vroolijk deuntjen aan.

Een in 't wit gekleed meisje leidde het witte lam aan een blauw lint; een jongen droeg in eene versierde kooi twee sneeuw witte duifjes, en liet deze op den kerkdorpel vliegen, 't geen iedereen naar boven deed opzien; de twee kinderen strooiden bloemen voor bruidegom en bruid, en andere droegen 'vaentjes' en 'meykens'. 't Was recht feestelijk!

Gwijde en Goedele gingen hand in hand gelijk twee kinderen. Het bruidje hield de oogen neergeslagen, maar Gwijde zag steelsgewijs naar Goedele en neep haar soms in de hand als om haar te doen ontwaken - want het was of zij slaapwandelend naar huis keerde.

Goedele's kapje, keurig wit en fijn, bedekte hare blonde, gestruivelde haren; haar halsdoek, die met lange punten op de borst hing, was wit en van het fijnste doek; het jak, van donkerblauw fluweel, was aan de ellebogen gespleten en uit die openingen piepte het sneeuwblank linnen; de bouwen was in laken, gelijk het jak, met fluweel geboord.

Ja, ja, Freerik had de duiten niet gespaard! En wat nog

het meest bewonderd werd, was het diamanten kruis, in zilver gemonteerd, dat aan een zwart fluweelen lint op de borst van het bruidje hing.

Ook Gwijde zag er flink uit: zijn kamizool was uit deugdelijk laken gesneden, en aan de knieën de broek met witte linten vastgestrikt. De bruidegom had hozen en schoenen aan, niet zoals een boer, maar den bode van den Schout waardig, en zijn vilten hoedje had voorwaar een steedschen vorm en stond kranig op het hoofd.

Achter het bruidspaar gingen Freerik en de bloedverwanten, de vrienden en buren, en toen fan de pijper ‘fiferde’ en ook de vedelboog op- neerging, dansten de kinderen vooruit, dansten buren en vrienden achterna en zongen, 't was aanstekelijk! het deuntje van de speelliê meê.

De oude pastoor, die op den dorpel der kerk stond, zag glimlachend de groep achterna, die recht naar *De Witte Halff Mane* trok.

Het maal, al dat gewoel, dat snateren en lachen, dat kleppen met de kan, waarin het ‘dobbel bier’ schuimde, dat fiedelen en dansen was wel vervelend voor Goedele en Gwijde. Ze ontsnapten dan ook aan dat gedruisch en gingen weer hand aan hand tusschen de klaver- en koren velden.

Allengs daalde de zon in het westen en spreidde een helderen gloed over de akkers, over den toren met gouden weerhaan en over het water, dat trillend rimpelend en door de zon bestraald, lichtschilfers opwierp, als dansten er duizenden witte vlinders boven zijne vlakte.

't Was zoo vreedzaam in die bloeiende en geurende natuur, rustig als een paradijs!

IV.

Bedrieglijke rust! In het dorp duurde de bruiloft voort, toen een aansnellende jonge boer, bleek en ontsteld, in de dansende groep sprong en bij allen het bloed verstijven deed door den kreet: ‘De Gelderschen! De Gelderschen!’

De Gelderschen! - dat was, zooals gezegd is, alsof men riep: ‘De hel is opengebroken en spuwt moord en brand over de wereld!’ en eer de feesters tot bezinning waren gekomen, hoorde men reeds in de verte het geschal der trompetten, het geroffel der trommen.

Op de vier hoeken van het dorpsplein vertoonden zich eensklaps de blinkende pieken der soldeniers, en door een dikke stofwolk omgeven, verschenen in wilden galop de zwarte ruiters van Maarten. Zij zwaaiden de zwaarden als bliksemflitsen en huilden: ‘Gelre! Gelre!’

Alwie in *De Witte Halff Mane* aanwezig was, nam de vlucht. Aan tegenweer dacht niemand; geen gildebroeder greep naar boog of pijl, naar bus of roer: het lijf redden was aller doel. Moeders, met hare kinderen aan de hand of op den arm, ontliepen huis en erf en trachtten de heide of de bosschen te bereiken; vaders en zoons sneden de zeelen door, waarmee paard of rund gebonden waren, in de hoop deze nog naar buiten, naar de schansen te kunnen drijven.

Te laat! de ruiters sneden de vluchtelingen den weg af en hakten zelfs de menschen neer die zij konden inhalen.

In éénen oogwenk was het gansche dorp door de ‘snaphanen’ overweldigd, die elkander, in hunne drift tot plunderen en branden, het ordewoord in verschillende talen toeriepen; want het gespuis was uit Gelderschen, Duitschers, Denen en vooral ‘Fransoysen’ saamgesteld.

Het molenhuis werd door eene woeste bende bestormd, zóó talrijk dat weldra in elk venster, in elke deur, groepen soldeniers verschenen en verdwenen. Zij bonsden en beukten binnen op deuren en kassen; zij verbrijzelden den huisraad, sloegen pot- en glaswerk tot scherven, en het rinkelde binnen als een beiaard in den toren - maar voorzeker geen vroolijke beiaard.

Men zocht Freerik's schat, en toen men dezen niet vond, Freerik zelven, op wien men, wees hij niet spoedig de plaats waar geld verborgen zat, de voetbranding zou toepassen - een onfeilbaar middel, dat alle stroopers en dieven kenden; maar Freerik was niet te vinden en zijn schat bleef verborgen.

Toch had de gids of spion, die de Geldersche boeven tot leidsman diende, gezegd dat in het molenhol buidels vol geld zaten. 't Moest waarheid zijn; want het inwendige van het huis getuigde van zóóveel welstand, dat twintig schavuiten een uur lang werk hadden om al het 'hebbelijke' buiten te dragen. Twintig anderen brasten in kelder en woonkamer, en toen het donker werd stak men het ledige 'nest' in brand.

De loeiende vlam sloeg deur, venster en dak uit, en zwarte rookwolken, van beneden door het vuur verlicht, werden kronkelend en golvend voortgedreven.

In den ouden molen knetterden en knapperden de vlammen, alsof er een ratelend vuurwerk ontplofte. Als slangen slingerden zij door de retten der vermolmde planken en rond het molenrad, sisten als zij het water raakten, en sparkelden myriaden vonken in het rivierke. De stroom, die over de sluis bruiste, werd met helle regenboogkleuren verlicht, en het vluchtende water, tot op verren afstand in een vuur- en bloedstreep herschapen.

Geheel de omtrek met boomen, toren, windmolen en hoeven, stond in eenen fantastischen gloed, als ware het een dorp in de helle. Op tien of twintig plaatsen stegen

wolken en vlammen tusschen het geboomte op. Gedurende het gebulder der vlammen klonk soms een scherpe trompetklank, een dof geroffel der trom, een nijdig snaphaanshot, een akelige kreet, een jammerend gekerm - een menschelijk drama voor eeuwig in den nacht verloren....

In het licht dat het brandende molenhuis en de molen afwierpen, zag men een groep ruiters, die allen, schier onbeweeglijk, de helsche verwoesting aanstaarden. De paarden, die zij bereden, hadden misschien meer gevoel van medelijden dan hunne meesters.

Vóór deze groep zag men een trotsch ruiter; hij zat op eenen zwarten hengst, die de manen schudde, met den hoef in het zand klauwde en den gepluimden kop recht opstak, als deed die verwoesting hem 'deught', als was hij volkomen in overeenstemming van gemoed met zijnen meester, wien echter geen grimlach over het wezen liep.

De brand plaatste den ruiter in 't volle licht. Zijn langwerpige wezen was strak, barsch er marmerkoud. In zijn wijd opengespalkt oog, met hoog gespannen wenkbrauwen, sprak verwaten- en trotschheid, gepaard met onverbiddelijke strengheid. Het rechter oog was meer opgetrokken dan het linker, en hierdoor rimpelde het hooge voorhoofd. Die schuinsche lijn, door de baret gevolgd, gaf eene kranige uitdrukking aan het geheel. Het kort geknipt haar was aan de slapen vergrijsd; evenals de lange baard, die in twee vlokken gespleten tot op de borst hing. De knevel vereenigde zich met den baard: hij kwispelde eenen span lang, als twee slangen, rechts en links, terzijde van den mond.

De baret liet een goed deel van het voorhoofd ontbloot; een breede, roode vederbos was, aan den band der muts, met een fonkelenden edelsteen bevestigd. Over het borstkuras, glimmend in den gloed van den brand, droeg de krijger een geruiten rok met korte mouwen, en over het geheel, om den hals, een kleurigen sluier over de borst geknoopt.

Die mannelijke, stoute, trotsche, maar onheilspellende figuur was Maarten van Rossem - Maarten de Brander - 'den Prince der Snaphanen' - de Geldersche Attila - de man, die een zoo breed uiteenzettend geweten had, dat hij er al de misdaden, die tegen goddelijke en menschelijke wetten te bedrijven zijn, in wegstoppen kon.

Het liet hem dan ook onverschillig, toen hij in de verte de hooge vensters der dorpskerk verlicht zag, ten bewijze dat zijn gespuis ook d  ar huishield; dat de tempel blijkbaar overrompeid was door havelooze wijven en mannen, allen 'van quade ende sobere regimente', die er huilden, woelden, braken, roofden en onteerden. Hij had zooveel gewijde plaatsen ontheilgd, dat hij van een dorpskerksken geene rekening kon houden: een druppel meer in het reeds zoo gevulde vat!

Maar wat hem plotseling eene griezeling van toorn over het lijf joeg, was een nijdig 'gefifer' dat in de verte hem tegenklonk. In al de woeling hoorde men uit het kreupelhout een deuntje, dat Maarten zeer goed kende en de eigenschap had hem altijd razend kwaad te maken, als werd hem hierdoor eene bloedige belediging toegebracht.

't Was het deuntje van een spotliedeke, dat men eens tegen zijn twistzieken meester Hertog Karel dichtte, waarin gedoeld werd op de rooverijen van meester en knecht, en verder op den neus, dien de Hertog opliep, toen hij in Frankrijk hulp wilde zoeken tegen de rebellen in zijne Staten.

Maarten morde een vreeselijken vloek, want hij herinnerde zich zeerwel de woorden, waarin men zijnen meester en dus ook hem, den trotschen veldheer, voor een gemeenen koeidief uitschold:

Ghy hebter de Hollandse koejen gehaelt,
Sy komen om gelt, schickt dat ghyse betaelt,

Of brengtse weer ter weye.
Weer ter wey.

Brullend van woede over zooveel stoutmoedigheid, gaf de veldmaarschalk bevel het kreupel hout te doorzoeken, en den roekeloozen speelman schuldig of niet schuldig, den strop om den hek te slaan en hem op te knopen; doch nergens was een speelman te vinden, en Maarten reed eindelijk, erg slecht geluimd, naar de afspanning *De Witte Halff Mane*, zonder nog een oogslag te werpen op de verwoesting, noch op zijne rabauwen, die nu, in een helschen sabbath victorie zongen.

Eerst den volgenden morgen, toen de zon opkwam, kon men de uitgestrektheid der verwoesting omvatten: rookende puinen van hoeven, schuren en stallen; zwart geblakerde boomen; plat getreden en vernielde oogst, en hier en daar lijken in geronnen bloed - onschuldige Abels door Caïns doodgeslagen!

En in de groote kamer van *De Witte Halff Mane* lag Maarten de Brander gekleed te bedde, en ronkte den roes uit, dien hij zich 's nachts had aangezopen. Hij sliep totdat de trompetten hem wekten, waarna hij, eenen vloek als morgengebed mompelend, een nieuwen stroopdag aanving....

V.

Het leger van den Gelderschen vrijbouter was eindelijk dieper de Kempen ingerukt, om, zooals hij huichelde, den oorlog tegen den Turk te gaan voeren; maar eigenlijk om zich ter langst door de Nederlanden heen, in Luxemburg bij het Fransche leger aan te sluiten.

De oorlogsbenden hadden te dien tijde nog geene algeheel eenvormige kleeding; doch men streefde er allengs naar. Waren de wapens van den piekenier, hellebardier of busschietter slechts degelijk en voor den voetganger flink bruikbaar, dan was de veldheer tevreden en betaalde hij, naar gelang der goede uitrusting, soldij, die nog door den verworven buit verhoogd werd.

Voegt daarbij dat de benden van Maarten van Rossem uit alle natiën waren saamgeraapt en allen hun verschillend wapenkarakter met zich voerden: er waren daar, zooals gezegd is, Duitschers, Franschen, Denen, Gelderschen, schuimers van rechts en links.

De benden kampeerden op eenige uren afstand van het verwoeste dorp, in eene vlakke. Achter dat leger teekende eene breede streep den kronkelweg aan, dien de strooper had gevolgd.

Zoo ver het oog reikte was een ordeloos kamp opgeslagen. Hier en daar stonden tenten; doch de meeste soldeniers legerden in de open lucht. De wachtvuren brandden en wierpen een helschen gloed op gewapenden en ongewapenden, op soldaten en wijven, want toen, zooals nog langen tijd later, zegde men van den huurling:

‘De ballast syns gevolghs, zijn Knapsack, Vrouw en Kind.’

Niet zelden vormden de soldaten wilde groepen: hier dobbelde, dronk, braste, sprong en zong men; daar werd schaterend gelachen of gekrakeeld; ginds vocht men met dolk of mes en kwam het tot een bloedigen uitslag, totdat Maarten kort recht speelde en een der ‘malfacturen’ aan eenen boomtak deed opknoopen.

Dàar stonden aan staken, boomen of wagenwielen paarden gebonden, niet zelden magere scharminkels, even onheilspellend als hunne zwarte ruiters zelven; ginder, wagens en vrachtkarren met krijgsvoorraad, proviand en

buit van allen aard beladen - en in en rondom dat mierennest van soldeniers, dwaalde een ander leger: dat van ronselaars, bedelaars, kwakzalvers, pijpers, vedelaars, zoetelaars en joden.

De laatsten naderden schroomvallig en met achterdocht om te tuitelen en te sjachelen, en werden zij hier soms door de puntige pieken der soldaten achteruit gedreven, zij keerden langs ginder terug, al werden ten slotte, eenigen hunner straffeloos bestolen, gewond en wel eens doodgeslagen. Zij volgden het leger om 'zaakjes' te doen, gelijk de hongerige haai het schip in nood volgt; ze dreven als gieren, die den lijkenreuk gewaar worden, het kamp achterna.

In het midden van het kamp rees een grauw lijnwaden tent op, vóór welke een helder vuur brandde. Aan den ingang was het linnen opgetorst, zoodat deze binnen verlicht werd.

Daar zat de veldmaarschalk zelf, altijd in de kleeding en wapenrusting van tijdens den brand. Hij leunde achteloos in eenen zetel en liet den linker elleboog op de tafel en zijn hoofd in den palm der hand rusten. De rechterhand omvatte den kroes met wijn gevuld, telkens geledigd en ook telkens door eenen knaap volgeschonken.

Hij zag, zonder een spier in zijn strak gelaat te vertrekken, naar een levendig en driftig tooneel dat, op eenige stappen van hem, bij het vuur plaats greep: zijne officieren versjachelden het gestolen goed, ook vee en paarden, aan de joden en ronselaars. De officieren eischten, de koopers dongen af. 'Nee, varaftig, soo waar ze gezond sijn, ze kunnen geen penningske méér geven! 't Was een stukkie van hun ziel!' En die tegenstand werd wel eens door eene hondsche brutaliteit, zelfs door eenen vuistslag en de belediging van 'schurk en lampoot' beantwoord.

De jood tuimelde, onder den geduchten slag, achterover, doch stond weer bedaard op, naderde andermaal

sluipend, schier nederig kruipend en, onder het stamelen der vleidendste benamingen, herhaalde hij zijn aanbod. Hij wilde den buit niet lossen en behaalde eindelijk ook victorie.

Nu er toch moest betaald worden, haalde de jood geldstukje voor geldstukje uit den zak, zwoer nog een dozijn keeren dat het veel te duur was, drong er op aan, deze of gene kleinigheid nog voor niemandalle als vergoeding te erlangen, riep den God van Abraham tot getuige dat hij doodarm was - en deed zijn best om te doen gelooven, dat er in zijne zakken nu geen half penninkske meer te vinden was.

De officier glimlachte; hij wist wel dat die zak schier onuitputtelijk was!

Eindelijk werd het geld op de tafel van den veldmaarschalk geschud; doch deze stak er geen vinger naar uit. Hij gunde het zelfs geen blik, die van openlijke of innerlijke vergoeding getuigde.

Buiten sjachelden de joden en ronselaars nog altijd voort en gingen slechts henen om, in een ander deel van het kamp nog een zaakje te wagen, echter niet zonder achterdocht, dat zij ten slotte door dezen of genen rabauw zouden worden uitgeschud; doch wat waagt men al niet voor een arm stukje brood, niet waar Mozes of Levi?

Aan eene andere zijde van het kamp was eene wonderlijk toegetakelde groep rondom het wachtvuur geschaard: 't waren vrouwen, die er liederlijk uitzagen, mannen met spitsboevengezichten, soldeniers en schuimloopers, en in deze groep 'fiferde' een onzer oude bekenden, Jan de speelman, dien wij op de gestoorde bruiloft van Gwijde en Goedele leerden kennen.

Iedereen was met den speelman ingenomen die blijkbaar zijn rood mutske met witte haneveêr naar alle winden wist te draaien. Die duivelsche knaap had letterlijk het hoofd der vrouwen en der wapenknechten op hol gebracht. Men

lalde met zijn deuntje meê:

Hooghe peerden,
 Blanke sweerden,
 Ras van der hant:
 Dat zijn de Snaphanen van Ghelderlant.

Geducht werd er geklonken en gedronken, en alwie de groep voorbij kwam, bleef een oogenblik staan, aangelokt door den vroolijken zang: de vendrig, die anders te fier was om naar het rapalie om te zien; de soldaat die van den roof kwam en het gestolen lam, met de vier pooten aan eene kempenkoord gebonden, op zijnen rug had gehangen, nevens een paar cantecleers met omgewrongen nek; de landsknecht, een *joueur d'épée*, met de twee handen op het gevest van zijn lang wapen geleund: de hellebardier met den hellebaard op den schouder; sloddervossen van allen aard, wien de hozen op de schoenen vielen en de grauwe knapzak op den rug hing; de wagenman, die door de soldaten opgeëischt, wantrouwig zijn paard geen oogenblik verliet, maar nu dom lachend eenen stap dichterbij het vuur waagde.

Doch allen toefden slechts een oogenblik en zetten weldra den weg voort; want elke stap in het kamp leverde een zonderling tooneel, eene verrassing op.

VI.

Jan de pijper was een jonge maat, met vlug oog en blonden haarbos: een leepert, die, door zijn zwervend leventje, zich naar alle omstandigheden schikte, en zich

door zijnen levenslust, zijne onbezorgdheid en geestige zetten uit de moeilijkste toestanden wist te redden.

Toen de speelman de soldaten en de wilde sloeries lang genoeg had doen zingen, deed hij hen dansen, en die heksendans ging voortdurend gepaard met drinken, zoodat allen eindelijk vermoeid en dooddronken, bij het vuur neerzakten, met schorre stem nog altijd huilend: 'Spelen, nog spelen!'

Jan speelde onvermoeid; maar hield gedurig het oog schuins gericht op hetgeen er, op een vijftigtal stappen van het wachtvuur, plaats greep: daar stonden Gwijde en Goedele elk aan een wagenrad gebonden, onder toezicht van eenen soldenier, die echter weldra, vertrouwend op de stevige koorden, ook zijnen post verliet om naar den speelman te luisteren en met de bende zoo razend te drinken dat de oogen hem weldra uit den kop puilden.

De ruiters van Maarten van Rossem hadden het bruidspaar op zijne eenzame wandeling verrast, en de arme tortelduifjes meegevoerd. Gwijde en Goedele hadden uit de verte den brand van het dorp gezien, en 't was hun koud om het hart geworden, en toen de morgen na den verschrikkelijken nacht, aanbrak, moest Gwijde op zoek gaan naar Freerik, opdat hij het zware losgeld zou betalen.

Vóórdat de bende opbrak moest de jongen terug zijn. of zijne Goedele zou gegeeseld worden! 'Blijf weg, blijf weg!' fluisterde Goedele; maar Gwijde schudde het hoofd en ijld wanhopig naar het dorp om Freerik op te zoeken. Helaas!

Op het bepaalde uur stond Gwijde, bleek, ontsteld en gehavend weer in het kamp, om den soldaten het mislukken van zijnen tocht meê te deelen en hen op de knieën te smeeken, zijne Goedele toch geen kwaad te doen. Moest er iemand gestraft worden - dat hij het dan wezen mocht!...

De soldeniers verleenden een paar dagen uitstel, maar zij verdubbelden den losprijs, die hun altijd liever was dan een half dozijn geeselingen.

Gwijde had aan Goedele verteld, dat heel het molenhuis was afgebrand, maar dat Freerik naar de bosschen was gevlucht, waar men hem de ramp van bruid en bruidegom zou gaan melden, Zou hij in den aanbrekenden nacht komen om beiden te redden? Zou hij vóór den morgen daar zijn? De jongen rilde als hij dacht aan het lot dat zijne lieve Goedele te wachten stond. 't Was immers zoo'n onverbiddelijke schurk, die Maarten de Brander!

Wanhopig had Gwijde de handen, tot bloedens toe, gewrongen om de koorden te breken; te vergeefs! IJzersterk was hij gekneveld. Wat Goedele betreft, zij deed geene de minste poging om zich los te maken: waarom worstelen tegen overmacht?

'Goedele!' fluisterde Gwijde met tranen in de stem.

'Gwijde!' fezelde Goedele bemoedigend.

'O, Goedele, kon ik u met mijn laatste druppel van mijn hartebloed redden!' en heete tranen gudsten uit de oogen des jongelings.

'Wees kalm, Gwijde!' klonk het zoete antwoord. 'Redding zal er komen!'

'Goedele-lief ik zie niet van waar er redding komen zou!... En morgen... Ik zal met den doodschrik in het hart het morgenlicht zien doorbreken... Hebt ge pijn. Goedele!'

'Neen. Och! die banden doen niet zeer, Gwijde!'

Er was een oogenblik stilte.

'Waarom zegt ge niets meer, Goedele?'

'Ik bid, Gwijde; bid met mij.'

De huppelende tonen van den pijper stoorden echter Gwijde's gebed. Hij haatte den falsaris van een speelman, die gisteren op zijne bruiloftfeest 'fiferde', nu zich aansloot met de beulen van zijne lieve Goedele, en morgen

misschien op haar lijkfeest spelen zou. Maar toen de brassers bij het vuur ten gronde lagen en sliepen, toen er geen voorbijgangers meer waren en het straks nog zoo luid brullende kamp rustig werd, rees de speelman behoedzaam op en altijd zacht 'fiferend' - want hij mocht immers niet ophouden met spelen, zoo hadden de wijven bevolen - ging hij op de teenen achteruit, om alzo de minste beweging bij het vuur ga te slaan....

Bewoog zich daar een der slapers, dan ging hij weer vooruit, om, gerustgesteld, een oogenblik later zijn achterwaartschen stap weer te hervatten; en toen hij zeker was dat alles sliep en ronkte, naderde hij den wagen en 'Susst...' deed hij, boog zich, en sneed snel met zijn mes Goedele's banden door; kwam hij daarna bij Gwijde, en altijd langgerekt zijn 'Susst...' herhalende, deed hij ook dezes koorden vallen. Al ware het gansche kamp dreigend wakker geschoten, het zou niet belet hebben dat Goedele en Gwijde in elkanders armen vlogen....

Jan de pijper fezelde iets aan Gwijde's oor, vroeg hem of hij hem goed verstaan had, en toen de jongen hem koortsachtig 'Ja, ja!' antwoordde, keerde de knaap met de witte haneveêr zich om en, zacht neuriënd op zijn speeltuig en eenen danspas makend, alsof de zotskap alléén plezier had naderde hij andermaal het vuur.

Eene der vrouwen richtte zich half slapend op, staarde morrend en grommelend in 't ronde, grabbelde met de vingers door de lucht en zonk weer machteloos op den grond terug....

Eindelijk hield de pijper op met spelen; hij bleef echter geruimen tijd bij het vuur staan, de armen over de borst gekruist, scheen hij te luisteren naar voetstappen, die achter hem in den nacht verloren gingen, en na zich vergewist te hebben dat alles doodrustig was, verliet hij het uitdoovende vuur, om hier of daar in eenen voederwagen nachtverblijf te zoeken.

In de geheele legerplaats heerschte een betrekkelijke rust; in de verte klonk soms het geroep eens schildwachts, blafte wel eens een hond of schetterde een kort afgebroken trompettoon.

Een schildwacht die, op den voorpost, half slapend tegen eenen wagen leunde, lette er niet op - 't was ook niets buitengewoons dat twee gestalten als tot ééne versmolten, op eenigen afstand van hem, voortwandelden en in de schemering verdwenen; evenmin als de soldaat lette op een wit paard, dat los maar traag rondwandelde en eindelijk aan eenen hooiwagen zich te goed deed.

Toen Gwijde en Goedele behoedzaam, en met kloppend kart en de handen in elkander geklemd, buiten het kamp geraakten, ontmoetten zij daar den rondslechterenden schimmel, met een doorgebroken halster aan den nek, en 't was of Goedele en de fiere ruïn elkander kenden. En, dat was ook zóó: want de schimmel werd den dag te voren bij vader Freerik gestolen.

Toen Goedele's hand den slanken nek van het dier streelde, en 't meisje hem de lieve Vlaamsche namen toefluisterde, die zij gewoon was hem te geven, richtte het dier den kop op, snuifde en hinnikte blij, op gevaar af zijne meesteres te verraden.

'Schimmel is ons door God gezonden!' fluisterde Gwijde, sprong op den rug van het paard, trok Goedele naar boven, zette haar, goed beschermd, vóór zich en alsof de ruïn menschenverstand had, vloog hij als de wind vooruit en verdween in de duisternis.

De schildwacht hoorde een doffen hoefslag en zag een oogenblik later eenen ruiter, zoekend ronddwalen naar zijn paard. Hier en daar galmde eene stem in het kamp; in de verte zelfs klonk het schot van eene bus; doch alles viel weer in de stille terug.

Soms meende Gwijde zelfs een anderen hoefslag dan dien van zijn paard te hooren: 't waren misschien vervolgers.

Hij wakkerde den ruïn aan, doch allengs werd het kalm in zijn gemoed en hij fluisterde tot Goedele: ‘Gered!’

Goedele had er nooit aan getwijfeld dat het zóó, en niet anders, wezen zou.

Toen het morgenlicht doorbrak, rees de groote stad, rees Antwerpen, in de nevelen, vóór het oog op. Boven de donkere muren teekenden zich de daken, gevels, windmolens en torens allengs al meer tegen de lucht af, en toen de hoefslag van den schimmel op de houten brug klonste en het ‘werda’ - men weet niet van waar - klonk, stond het fiere ros stil, scheen zich in postuur te zetten, alsof het niet in 't minst vermoeid was van den langen rit, dien het had afgelegd.

Schimmel stak den kop op, staart en manen fladderden in den morgenwind en het dier hinnikte zoo helder als eene trompet waarmee men den wapenheraut vergezelt als hij eene stad komt opeischen.

Drie of vier piekeniers omringden het paard.

‘Tijdingen uit het leger der Gelderschen,’ zegde Gwijde driftig. ‘Leidt mij bij den bevelhebber der wacht!’ en twee soldeniers grepen den schimmel bij het halster en brachten hem tot voor de ophaalbrug, niet zonder vroolijke zinspelingen te maken op de schoone Goedele die zoo bedeesd op den schimmel zat als een vroom nonneke.

Aan de brug werden woorden gewisseld tusschen de piekeniers en eene stem die uit een tralieventrer der poort opsteeg, en na eene poos wachters ratelde de brug naar beneden, en schimmel verdween in de donkere schaduwen der Roodepoort.

Gwijde bracht nieuwe tijding aan over het verraad. waardoor de Gelderschen zeker waren de stad te bemachtigen.

't Was die duivelsche Jan de speelman, die onder zijn vroolijk ‘fiferen’ dat vreeselijk geheim was machtig

geworden, en het diende nu tot paspoort aan Gwijde en Goedele.

VII.

Het magistraat van Antwerpen ging er met de stoute vuist aan, te meer daar de stad van krijgsvolk ontbloot was.

De trompetten van het stadhuis bazuinden en er werd afgekondigd, dat er strenge maatregels genomen werden tot veiligheid der stad.

Reeds waren alle Gelderschen en Gulikers, die den eed van getrouwheid weigerden, uit de vesten gebannen en wel duizend rabauwen en vagebonden waren dreigend opgetrokken. Ze zouden, zegden zij, eens terugkeeren - met Maarten den Brander? - en alsdan het laken en fluweel, niet met den maatstok, maar met de lans meten!....

De burgemeesteren Lancelot van Ursel en Nicolaus de Schermere glimlachten om de bedreiging, die duidelijk bewees dat de Gelderschen en Gulikers eene helsche kermis droomden bij de komst van sinjeur Maarten. Antwerpen boven! werd in de stad dan ook aller leuze. Vrouwen, kinderen en mannen maakten zich tot nog heviger weerstand gereed. Men spitte en graafde; men metselde en timmerde; men brak af wat ter verdediging in den weg stond en niets werd gespaard.

De vrouw gelijk de man stond in den kruiwagen; zij, gelijk hij, droeg de zware kasseien naar verdieping en zolder, om er den Brander onder te verpletteren indien hij er in mocht gelukken binnen de stad te geraken; pekreepen

met vlas werden gemaakt om ze hem brandend op het lijf te slingeren zooals men ook vroeger kanonnen had gegoten.

Vreeselijk wordt het volk, dat zijn eigen haard moet verdedigen; vreeselijk de moeder, die de wieg van haar kind in gevaar denkt!

Van rechts en links nam het magistraat krijgsvolk aan, en uit Breda daagde eindelijk de prins van Oranje, Renier van Chalons, met 9000 voetknechten en 500 ruiters op, om het benauwde Antwerpen bij te springen; doch dezen was Maarten al te slim af.

Op de Brasschaatsche-heide liet de Prins zich op eene geduchte wijze verschalken door den Brander en zijne zwarte ruiters. Deze hakten het legertje van Chalons letterlijk in de pan en de Prins was gelukkig met een overschotje zijner ruitery, Antwerpen te bereiken, waar men hem - gewis met het oog op zijn goed voornemen - 'II amen Ryn wyns' schonk om den doorgestanen schrik af te drinken.

De mare: 'Hij komt, hij komt, de gevreesde Brander!' weerklonk bij dage en bij nachte door de straten der stad.

Hij kwam inderdaad, eene lange, breede streep van moord, plundering en brand achter zich latende. Al de dorpen, welke hij op zijnen weg doortrok, werden verwoest; Hoogstraten en zijn kasteel vielen in zijne macht, en het was den 24 Juli dat de voorposten van het Geldersche leger aan den Pothoek, te St. Willibrords, schier onder de muren der stad, post vatten.

In den ganschen omtrek was de schrik ten toppunt gestegen. Ook hier ving roof, brand en moord aan; 'den haen metten rooden camme' klepperde zijne vleugels en kraaide op de daken; doch er heerschte nu in Maarten's benden, gewis omdat het gevaar grooter was, meer oplettendheid, meer strengheid, meer orde dan vroeger.
Men

had ook niet meer met weerlooze boeren, maar met geduchte en goed gewapende vijanden, te doen.

Als men het kamp der Gelderschen in noord-oostelijke richting doorkruiste, vond men alle dorpen, tot op zekeren afstand van de stad, door soldeniers en zwarte ruiters ingenomen. In deze richting stiet men op een oud en karaktervol kasteel, door een donker en breed water en eene ophaalbrug met ijzeren kettingen, van den weg afgesloten, en trotsch met torens bekroond - kortom, het adellijke Vordenstein, waar de veldmaarschalk van Gelderland zijn hoofdkwartier vestigde.

De eigenaars hadden het slot verlaten bij het naderen van den geduchten vijand; doch geheel het knechtschap stond, bevend van schrik, in groote livrei, om den Heer van Poederoyen af te wachten en hem nederig te zeggen dat al wat het slot bevatte, te zijnen dienste stond, alsof hij alles, waar hij den voet zette, niet het zijne waande!...

Maarten sloeg zich neer in de groote zaal, waar het licht, door de hooge vensters met gekleurde blazoenen binnenstroomde, en het zilveren drinkgeraad op de dressen, het goudleer en de familieportretten aan de wanden, flonkeren deed.

Hij zat in den stoel met hooge, gebeeldhouwde leuning, in welke het kleurige wapen des eigenaars was aangebracht, en zijn voet rustte op het mollige tapeet met levendige kleuren. Hij dronk uit een gouden, geciseleerden beker, den keurigen wijn, het voortbrengsel der rijke wijngaarden van Vordenstein, en aan welken nectar zegt men, het kasteel zijn behoud te danken had.

De schenker, die achter den veldmaarschalk stond, had werk genoeg om den beker gedurig te vullen en de bottelier om immer nieuwen voorraad wijn op te halen; want Maarten vond den wijn heerlijk, ja, waard om door de goden gedronken te worden!

VIII.

Huisde de veldmaarschalk in de groote zaal - of liever overal - op de trappen stonden de hellebardiers met glimmende borstkurassen en helmen; in de afhankelijke gebouwen vestigden zich piekeniers; op het binnenplein, op de valbrug en buiten het kasteel trappelden de rossen zijner gevreesde zwarte ruiters, zijne keurbende. Officieren en massagieren kwamen aan, ijlden heen, voerden zijne bevelen uit, en ging het niet gelijk de veldheer wilde, dan had Maarten aanvallen van kokende gramschap en vloekte hij dat al de livreien van Vordenstein, maart en knecht, rilden en beefden.

Neen, 't ging niet zooals hij, de dwingeland, wilde; 't was soms of hij in den zoeten wijn zijn ongeduld wilde versmoren. Dan, in die oogenblikken, werd zijn oog bliksemend; zijn aangezicht, waarover altijd een rosachtig dons verspreid lag, was met diepe voren op 't voorhoofd en aan weerskanten der neusvleugels, doorgroefd; zijne stem werd donderend. Hij verwachtte tijdingen en die tijdingen kwamen niet.

‘Geleid mij naar den hoogsten toren van het kasteel!’ gebood hij den jongen schenker, en schoorvoetend trad de knaap, met eene brandende fakkel in de hand, hem vóór en ging den steenen slingertrap op. De veldmaarschalk volgde grommend en vloekend omdat de trap te eng en de toren te hoog was.

Eindelijk stond hij op eene plaats waar hij, bij dage, den ganschen omtrek had kunnen overzien. Beneden hem stonden boomen, huizen, windmolens, en lag ook zijn leger dat, als een mierenest, niet meer te onderscheiden was.

Het landschap kreeg echter meer en meer onduidelijke vormen. Ginds in die richting moest de stad liggen. Wat zocht Maarten aan den verren horizon? Niet de koude lichtstreep aan den hemel; integendeel hij zocht dààr eene gloeiende vlakke, een helschen gloed, die voor hem de nieuwe dageraad zijn moest.

Die dageraad zou de brand in de stad zijn.

Zijne handlangers moesten immers op verschillende punten het vuur doen ontvlammen en van de algemeene verwarring, die er zou ontstaan, gebruik maken om de poorten te openen voor de Gelderschen. 't Verraad was den veldmaarschalk liever dan plannen van beleg!

't Was Maarten van Rossem nog onbekend dat de brandstichters in hun eerste pogingen mislukt waren: het strooi, dat het vuur aan de huizen brengen moest, had niet gevlamd; de bornputten, welker eemers van de kettingen gelicht en naar beneden gesmakt waren, werden nu door de gilden bewaakt; de klokken in de torens sloegen geen uur meer, opdat dit slaan den Gelderschen niet tot eenig signaal zou dienen. Die bronzen vrienden van den bewoner wilden zelfs geen deel nemen aan het verraad!

De stad verkeerde schijnbaar in eene doodsche rust; maar iedereen waakte. Kind en vrouw, werkman en adel lagen op de loer, in afwachting dat er een aanslag zou plaats grijpen.

't Zou ook een feestelijk oogenblik zijn, niet waar. Maarten? als bij den kreet van 'Gelre, Gelre!' uwe zwarte ruiters den vloer der brug, onder den hoefslag hunner paarden zouden doen dreunen; als zij, het blanke rapier zwaaiend, met donderend geweld, de stad zouden binnenstormen! 't Zou waarlijk 'hoogtydt' zijn, niet waar? als men dagen lang in die rijke koopstad plunderen kon, en haar tevens feestelijk blakeren en uitbranden; als gij zelf gelijk een salamander in het vuur mocht omwandelen en u verlustigen, en eindelijk heengaan, met millioenen en

millioenen schats beladen, grinnikend als de duivel om den vloek, dien het Antwerpsche volk u achterna zenden zou!

Waarom liet dat oogenblik zich wachten? Maarten van Rossem had lust den knaap de brandende fakkel uit de hand te rukken en ze, gelijk eene lont naar het poeier, over den onmeetlijken afstand heen naar die rustige stad te slingeren, ten einde het feestuur te verhaasten! Doch de vrijbouter hoopte nog altijd op den aanbrekenden nacht.

De wind suisde door den toren, de vleermuizen dreven sjierpend rond den top, en achter hem in de duisternis klepperde de uil zijne vleugels. De toren werd meer en meer onhebbelijk, en Maarten daalde den trap af, altijd voorgelicht door den sidderenden knaap, die van tijd tot tijd, schuw over den schouder heen, naar den vreeselijken prins der snaphanen omzag.

Beneden in de zaal hervatte deze zijne zwelgpartij: het licht was ontstoken; eenige der officieren en overheden omringden den veldmaarschalk, en dronken met zoo groote gulpen als hun meester. De hellebardiers leunden halfdronken op den trap, en de zwarte ruiters op het binnenplein en brug waggelden in het zadel.

De nooit rustende geest van Maarten van Rossem was, om zijne onverwachte sprongen en verrassingen, door allen die hem omringden, gevreesd. De poeiermijn berstte los, dan wanneer men er het minste aan dacht - en wee dan dengene die zich niet verantwoorden kon!

Onder het drinken herinnerde hij zich eensklaps de blonde Goedele, en vroeg of het losgeld reeds betaald was? Een der officieren zegde aarzelend, ontkennend te moeten antwoorden. Hoe, niet betaald? Men brenge die deerne op het binnenplein en diene haar eene goede geeseling toe!

Maar, o jammer! die vrouw was ontsnapt! - Ontsnapt?... en de veldmaarschalk donderde vijf minuten lang

de vreeselijkste vermaledijdingen uit, sloeg met zijnen beker op de tafel, of deed, onder den slag der gebalde vuist, het tafelbad dreunen.

‘Neem dan den bruidegom,’ brulde Maarten, ‘en men geesele hem dubbel hard!’ Men moest, ten slotte, zeer omzichtig bekennen dat deze met zijne bruid het hazenpad gekozen had.

In plaats van voort te bulderen liet Maarten een ruwen, luiden, maar scherpen lach hooren. Die rakker had immers gelijk, zich met zijn liefje uit de voeten te maken. Doch nu viel de woede van den Geldersman op den schildwacht, die voor zijn leven verantwoordelijk was voor de gevangenen.

‘Dat men hem ophange!’ brulde hij weer.

Men maakte den bevelhebber ‘condt’, dat de kerel waarschijnlijk zijn lot had voorzien en zich daarom op de Brasschaatse-heide, in het gevecht met den Prins van Oranje, domweg had laten doodschieten.

Allen ontsnapten dus aan de wraak van Maarten, en men moest hem wel iets in de hand spelen, waarop hij zijne wraak koelen kon. Men verdacht immers dien duivelschen speelman, niet vreemd aan die vlucht te zijn!

‘Dat men dien boef hier brenge?’ riep de veldmaarschalk, en zijn slangachtige knevel kronkelde op en neer. ‘Hij, hij zal betalen voor al de anderen!’

Zwarte ruiters werden uitgezonden om den speelman in het kamp op te zoeken; doch middelerwijl kwam er afleiding: - vier jonge vrouwen, met gitzwarte en gekroezelde haren, gele gezichten, donkervlammende oogen, met zilveren ringen in de ooren, breede glimmende banden om armen en enkels; met roode schoeisels, waarop vergulde arabesken - vier boheimsters sprongen in de zaal en dansten onder het geklop op hare tamboerijnen.

Dat viel in den smaak van den veldmaarschalk, en vooral toen zij zongen:

Hooghe peerden,
 Blancke sweerden,
 Ras van der hant:
 Dat zijn de snaphanen van Ghelderlant!

Dat lied zette eene once goed bloed! Dat maakte den vrijbouter en de omstanders warm! Dat deed den keurigen wijn van Vordenstein in dubbele mate vloeien!

Wat zwenkten en zwaaiden die gele heksen betooverend rond! Maar 't zou beter gaan zoo Jan de Pijper met zijn deuntje den dans begeleidde, en dewijl de leepert, die juist in den omtrek van het kasteel zwierf, aangebracht werd, wilde Maarten dat hij al zijne deuntjes spelen en men hem later geeselen zou.

Dat had gewis de speelman ook liever dan eerst afgestriemd te worden en dan nog te moeten 'fiferen'. Hij had voor stelsel, zooals Keizer Karel zegde: 'Ik met den tijd sta twee anderen!'

De speelman hield zich zoo onnoozel als een lam; hij zwoer bij duren eed, dat hij zoo onschuldig was aan het ten last gelegde feit als een pas geboren kind, en speelde ook zoo vroolijk, zoo onbezorgd, of hem een lekker feestmaal en een rijk geschenk te wachten stond.

Toen was de dans ook veel levendiger, en geestdriftiger zongen zelfs de omstanders meê.

Hooghe peerden,
 Blancke sweerden....

Maarten sloeg met den ledigen gouden beker de maat op de tafel; hij deed den kelk zóó dikwijls vullen, dat hij eindelijk na eene lange zuiperij, ineenzakte en schier de macht niet meer had den arm uit te steken en 'Schenk in' te mompelen - zoodat het Jan den pijper gelukte, ten minste voor het oogenblik, aan de geeseling te ontsnappen en in het kamp verloren te loopen.

Tijd gewonnen, veel gewonnen!

IX.

Den ganschen dag van 25 Juli bleef de Hoofdman der Geldersche vrijbuiters in afwachting, of de poorten der stad voor het verraad niet zouden vallen; doch het bleek wel dat de kloeke Heer van Spangen... en ter Lisch, met adel en burgerij binnen de vesting alle ontwerpen, hoe geducht ook, verijdelde.

Om den tijd te dooden, dronk de veldmaarschalk nog altijd van den lekkeren wijn van Vordenstein. Zijne benden stroopten den omtrek, staken huizen, molens en luthoven in brand, doch wierpen geene schup aarde op om loopgrachten vóór de stad te maken: een bewijs, dat de hoofdman geene wezenlijke belegering in het schild voerde.

Den 26 Juli heerschte er eene buitengewone beweging in het kamp: de zwarte ruiters, die geduchte bende, zaten reeds vroeg in het zadel. Mannen en paarden schenen naar den strijd te hunkeren. De helmen met platte boorden der piekeniers, die met opgeslagen kanten der bussschietters, glinsterden in de Julizon; de lonten vonkten aan de bussen en het lood rammelde dof in de kogelzakken.

Een heraut in volle wapenrustig en met de witte vlag, voorafgereden door twee trompetters die het signaal gaven, naderde de vesting. Boven op de muren bleef alles stil; er was daar geene beweging, al loerden er honderden oogen aan hoek en kant; doch de brutale kanonnen, veel minder omzichtig, gaapten stout en dreigend, boven op den wal den heraut in het aangezicht.

Op de poort verscheen de bevelhebber der stad, de heer van Spang-en ter Lisch, en eindelijk ging beneden de poort open, doch de ophaalbrug bleef omhoog. De heraut eischte de overgaaf der stad, in naam van den Koning

van Frankrijk en den Koning van Denemark, aan den gevormachtigden veldmaarschalk van Gelderland.

Het Antwerpsche magistraat had geene ooren naar eene overgaaf en beschouwde Maarten van Rossem niet als den veldheer van een geregeld leger, maar als een bandiet, dien men tot straf van zijnen euvelmoed, aan eenen boomtak zou dienen op te hangen.

Flap! - daar vloog de poort met een zwaren bons toe en op de muren en aan de schietgaten, wachtte men ieder oogenblik het commando van 'Vuur', om het antwoord op den eisch van overgaaf heinde en verre donderend te doen klinken.

De Heer van Poederoyen brulde van woede; dreigend stak hij de vuist naar de stad uit - zij, die niet alleen voor zijnen eisch niet ineenkromp, maar hem zelfs in zijne waardigheid durfde miskennen en spottend dreigde hem - den onoverwinnelijken veldheer - al eens gemeen rabauw te behandelen. Hij vloekte op zijne trawanten in de stad, die zich als domme dorpers hadden laten vangen.

De veldmaarschalk keerde naar Vordenstein terug en hadde de goede wijn niet voor het adellijk kasteel gepleit, hij zou het met al zijne wijngaarden op dat oogenblik onder zijne vuist vermorzeld hebben. Verdrietig, boos geluimd, op wraak zinnend, zat Maarten, van zijne wapenrusting ontdaan, in de groote zaal. De vensters stonden wagewijd open; de frissche lucht stroomde binnen en koelde de warmte in het vertrek.

De veldheer zat in gedachten verzonken; allengs neigde het hoofd naar de borst en half slapende hoorde hij het gegons eener hommel; doch hoe meer hij insluimerde, hoe duidelijker dit gebrom werd, dat eindelijk overging in het gekende deuntje, hem altijd zoo haatlijk. Zelfs meende hij de woorden van het liedje te onderscheiden, al werd het dan ook verre, zeer verre van hem gezongen:

Ghy hebter de Hollandse koejen gehaelt,
 Sy komen om gelt, schickt dat gyse betaelt,
 Of brengtse weer ter weye,
 Weer ter weye.

Vergeefs trachtte de veldmaarschalk recht te springen: 't was of hij door eene onzichtbare hand in den zetel werd gehouden. Eene nachtmerrie had hem machteloos gemaakt; zijne borst ging heigend op en neer; het zweet perelde op zijn voorhoofd; zijn mond, tot roepen geopend, bracht slechts een versmacht gekerm voort. Hij rilde toen hij een wezen meende te zien naderen, eene vrouw in bonte kleeding, met geel aangezicht, vlammeende zwarte oogen en eenen grijnslach om den mond. Zij boog het hoofd naar hem toe, hoe Maarten haar ook afweerde; hare lippen, kouder dan het koudste ijs, raakten zijn brandend voorhoofd aan en zij fluisterde hem toe: 'Ik ben de pest.'

De dwingeland sidderde. Met eene geweldige beweging richtte de slaper zich op, brulde als een gekwetste tieger en wierp woedend den gouden drinkbeker in de richting van waar hij het lied gehoord en dat akelig visioen gezien had....

Een zonderling gelach was het antwoord op die machteloze woede.

De hommel bromde nog altijd in de zaal, en de lach was het gegaggel eener gans op het binnenplein.

Maarten had dus een boozen droom gehad?.... Doch die verschijning bleef hem bij. Was het eene voorzegging wat dertien jaren later gebeuren zou, toen de pest hem aangreep, en hij in het nu zoo bedreigd Antwerpen, ellendig kwam sterven?...

De hommel vloog andermaal nijdig rond de ooren van den verwaten man: zij snorde stout dp hem aan en week uitdagend naar boven en ter zijde, als de veldheer er vloekend met de hand naar sloeg, niet alleen omdat zij

hem verveelde, maar omdat hij in het gebrom altijd het hatelijke lied meende te hooren. Zij leverde hem onverbiddelijk slag, en hoe driftiger hij werd, hoe sarrender het diertje bromde, hoe nijdiger het hem spottend scheen toe te zingen: ‘Gij! machteloze worm!’

Maarten van Rossem, de groote veldheer, hij die dacht zelfs de wereld, naar welgevallen, als een kegelbal rechts en links te kunnen voortschoppen, God uitdagend en als een duivel oppermachtig regeerend over de aangerichte verwoesting - de groote veldheer in gevecht met een hommel! Groote mannen en groote kinderen gaan dikwijls hand aan hand....

‘Brand, brand in de stad!’ klonk eensklaps op het binnenplein van het kasteel, en die woorden brachten eene hevige opschudding onder de soldaten te weeg. Hellebardiers stormden den trap op; zwarte ruiters kwamen in draf over de brug gereden, en herhaalden de woorden, die Maarten tot bezinning brachten.

Eindelijk! De veldmaarschalk vergat het visioen der gele heks, de hommel en de gaggelende gans, en eenige minuten later zat hij, in volle wapenrusting, op zijn zwarten hengst, omringd door eenen staf van officieren, en rende in eene voor hem uitgolvende stofwolk, recht op Antwerpen aan.

Al de gewapenden, die men voorbijsnelde, hadden denzelfden weg gekozen. Brand in de stad - dat was de verwarring binnen, dat was de aanval buiten; dat was immers de hoop op plundering! De zwarte hengst met vlammend oog, snuivende neusgaten en opgestoken staart, was den wegwijzer en scheen reeds den brand en den moord te rieken.

Hoe meer men naderde, hoe duidelijker zag men de vaalzwarte wolken, opkronkelend en voortrollend, den ganschen horizon bedekken. De brand moest vreeselijk zijn, want de wolken schenen de stad in geheel haren

omvang te omvatten. Hier en daar brak het vuur door de onstuimig voortgedreven golvingen en dooraderde deze met gloeiende flitsen.

Het feest der Gelderschen zou dus aanbreken! Het trotsche Antwerpen zou bukken voor den vrijbuiters, wien het geen fatsoenlijk antwoord waardig achtte en dien het bedreigd had als een gemeenen schoft aan eenen boomtak op te hangen! De wraak tintelde den Geldersman in de ziel en hij beloofde zich eenen sabbath, zooals de hel er nooit eenen gedroomd had!

Als een dondergod zoo onstuimig, viel Maarten van Rossem in het kamp, waar alles te wapen liep; doch waar ook de wreedste ontgoocheling hem wachtte.

De brand heerschte immers niet in de stad, maar wel buiten de muren: het vuur was niet gesticht door de aanvallers, maar door de verdedigers zelve. Het Victorinen-, het Karthuizenklooster en het Begijnhof, dicht onder, doch buiten de muren gelegen, gingen in lichtlaaie vlammen op. Die uitgestrekte gebouwen konden immers door de Gelderschen bezet worden, en vandaar uit zouden zij de wallen voor de verdedigers onveilig hebben gemaakt!

De brand was eene onmeetlijke opoffering, gebracht aan het behoud der stad.

Toen de avond gevallen was, rukten de benden van Maarten van Rossem tegen de Roodepoort op, en stormden vooruit onder het wilde gebrul van 'Gelre, Gelre!', onder het geroffel der trommels en het geschetter der trompetten. Plotselings braakten de gapende kanonnen op de wallen vuur, en de kogels sneden huilend door de gelederen der vrijbuiters, die rolden en tuimelden als neergeworpen kegels - en Maarten dacht aan het gegons der hommel, aan het spottend gegaggel der gans op Vordenstein, aan de woorden: 'Gij, machteloze worm!' en met neerhangende ooren gelijk een afgestrafte keffer, keerde hij naar zijn hoofdkwartier terug.

Den volgenden morgen, bij het opgaan der zon, zag men den gevreesden brander aftrekken, zijne wraak alweer koelend in moord, plundering en brand op weerloozen, tot op uren afstand van de stad; maar in dien aftocht, zoo lang mogelijk, gegeeseld door den gloeienden kogel van de wallen, die hem als een wrekende Nemesis achterna vloog!...

X.

't Was, weinige dagen later, een heerlijke morgen.

De zon stond zoo vroolijk aan den hemel, de lucht was zoo puur en gezond, de bloemen en het groen zoo frisch, de vogelen zongen zoo onbezorgd, dat men inderdaad vroeg of de oorlogsramp wel eene zwarte en bloedige streep door onze vreedzame Kempen getrokken had?

Maar Gwijde en Goedele, die, met dankzegging van het statige magistraat, de stad verlieten, vermeden zooveel mogelijk het spoor dat Maarten de Brander had achtergelaten, als waren zij bang, die kinderen, dat hij of een der zijnen nog uit de zwart geblakerde puinen van hoeve of molen zou opschieten.

Maarten was echter reeds verre weg in de richting van het oosten, altijd roovend en brandend, en de arme Kempenaar loofde den Heer, zooals alles

....dat is in 's weerelts beluycken....

Zoo zong eens het schoolmatreske Anna Byns, en dat mocht men zingen bij het aftrekken van den ongenadigen Geldersman.

Schimmel, nu van eenen toom voorzien, en met een goed deken, als rijzaal voor Goedele, belegd, stapte door het zanderige karrespoor, en naast hem gingen Gwijde en Jan

de pijper, die het erg druk had met aan Gwijde te vertellen, hoe slim hij den boozen Maarten had weten te bespieden, en hoe zijn leven meer dan eens in gevaar was, door hem dat duivelsche liedekje in de ooren te blazen:

Ghy hebter de Hollantse koejen gehaelt.

Jan droeg nog altijd de roode muts met de witte haneveêr, zoo als Gwijde en Goedele nog in hun bruidspak waren; doch, hemeltje lief! wat zag er hunne kleedij verkleurd, versleten, bemorst en gehavend uit!

Nu toog men schoorvoetend en achterdochtig naar het dorp terug, en toen eindelijk de toren over de bosschen heenzag, misschien wel om te weten of Gwijde en Goedele nog niet terugkwamen, klopte Goedele's hartje hevig, alsof het naar buiten wilde om den toren te gemoet te snellen.

Wat zag er den omtrek bedroevend uit!

Hier het zwart verkoalde geraamte van een huis, waar, kort geleden, Goedele nog vriendelijke gezichten ontmoette; daar een verknakt en vertrappeld korenveld, dat weleer nog het lied van gouden hoop ruischte; ginds geroosterde boomen die toen nog met hunne malsche kruin van blaren wuifden. Hier een gebroken ploeg, daar een armoedig meubeltje, ginds een half verkoold rund, waarop nu blauwglanzige vliegen aasden - en wat verder de puinen van molen en molenhuis; doch altijd helder, frisch en levendig was het rivierke dat door de verbrande balken kabbelde en ruischte glinsterend in het zonlicht.

Op de verkoalde balken zong vroolijk en onbezorgd een vogelijn.

Jan de speelman had wel gehoopt triomfant in het dorp terug te komen: Goedele en Gwijde op den hinnekenden schimmel en hij vóóruit, het vroolijke deuntje 'fiferend', eenige dagen geleden onderbroken; doch toen hij al de vernieling zag, had hij den moed niet en hield zijn speeltuig in den koker.

Hij nam integendeel de roode muts met de haneveêr af, bad voor de dooden en de bedroefden; maar in plaats van 'Amen' te zeggen, mompelde hij eenen vloek tegen den Brander en wenschte hem, zeer onchristelijk, dat de verschrikkelijke pest hem eens halen mocht....

Het molenhuis lag ten gronde en in het rivierke; de puinen waren afgekoeld en Gwijde en Goedele stonden weenend vóór het overschot van het huis, waar zij eens zoo gelukkig met vader had gewoond. Schoorvoetend traden beiden binnen; zij wilden nog eens de muurbrokken met een benauwd hart groeten, en Jan de pijper, die op een der steenklompen zat, speelde toen een zacht deuntje, zoo iets gelijk een *miserere*.

Maar dat deuntje deed, bang en schuchter, een wezen uit de puinen oprijzen en omzichtig luisteren: 't was Freerik, die weldra Goedele en Gwijde in de armen viel. Ach, wat was de man, in weinige dagen, oud mager bleek en spokerig geworden! Wat had hij ook bange nachten in de bosschen gesleten, en nu kwam hij schoorvoetend terug naar de puinen van het huis, omdat hij hoopte dààr zijne lieve Goedele te zullen terug zien, indien de goede God haar in 't leven had behouden.

Jan de pijper kon het niet langer uithouden: hij sprong en 'fiferde' er vroolijk op los, en het rivierke jubelde meê en het vogelijn vloog de lucht in, misschien wel om aan alle vogelen te vertellen, dat de zoete Goedele in het dorp was teruggekeerd.

Ja, 't zou nog wel eens goed gaan in de Kempen, als Onze Lieve Heer die vreedzame landstreek maar verlost hield van al de gevloekte Maartens - of hoe de latere oorlogsmannen van Staatschen, huurlingen en Sansculotten ook mochten heeten - verlost hield tot in der eeuwigheid!